

NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA
TURIZMUS ÉS FÖLDRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET

TELJESÍTMÉNYTÚRÁK FÖLDRAJZI, TURISZTIKAI VIZSGÁLATA HONVÉDSÉGI SZERVEZÉSŰ TÚRÁK ALAPJÁN

Konzulens: Dr. Sütő László
főiskolai docens

Készítette: Fodor Elek
geográfus BSc hallgató

NYÍREGYHÁZA, 2014.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	3
2.	A témaválasztás indoklása, célja	5
3.	Kutatási háttér és feldolgozási módszerek	6
3.1.	Szakirodalmi háttér.....	6
3.2.	Feldolgozási módszerek	7
4.	A teljesítménytúrák múltja és jelene	10
4.1.	Természetjárás és turistajelzések Magyarországon	10
4.2.	A hazai teljesítménytúrázás	10
4.3.	Katonai teljesítménytúrák.....	11
5.	Teljesítménytúrák szervezése, lebonyolítása.....	13
6.	A természetföldrajzi adottságok szerepe a teljesítménytúrázásban.....	16
6.1.	A Visegrádi-hegység	16
6.1.1.	Természetföldrajzi vázlat	16
6.1.2.	Domborzat, felszínformák	18
6.1.3.	A túrautak nehézsége.....	21
6.2.	A Dél-Nyírség	26
6.2.1.	Természetföldrajzi vázlat	26
6.2.2.	Domborzat, felszínformák	27
7.	A túrák rövid bemutatása.....	29
7.1.	A Honvéd 50 emlék- és teljesítménytúra	29
7.2.	Bocskai Portya	31
7.3.	Hősök Vére emlék- és teljesítménytúra.....	32
8.	A kérdőívek feldolgozása	34
8.1.	Státuszkérdések	34
8.2.	A túrázók attitűdjének elemzése.....	40
8.3.	Bocskai Portya.....	57
	Irodalomjegyzék	62
	Ábrajegyzék.....	64
	Térképek	65
	Mellékletek	65
	Függelék	70

1. Bevezetés

A Magyar Honvédségben a katonáknak nap, mint nap bizonyítania kell mind szakmai, mind fizikai felkészültségüket. A kiképzési feladatok ellátásától a többhetes kitelepülésekig a katonaélet igencsak embert próbáló hivatás. Napjainkra a kiképzés egyre inkább a katonai pálya csúcsára, a külszolgálatok ellátására készíti fel az egyént és az alegységeket, amely során folyamatos fizikai és pszichikai igénybevételnek teszik ki őket.

Az elmúlt évtized során a missziós szerepvállalások egyre vonzóbbá és minden katona számára elérhetővé váltak, viszont ehhez alapvető elvárás lett a kiképzés mellett a fizikai és pszichikai normáknak való megfelelés is. A sporttal történő több találkozás, a külföldi missziókban az idő és a stressz leküzdésére végzett fizikai erő- és állóképességet növelő gyakorlatok művelése következtében egyre magasabbá vált a jó kondícióban levő katonák száma, ami korábban, akár tizenöt évvel ezelőtt még nem így volt. Napjainkban már többen teljesítik az ország különböző helyein vagy éppen a külszolgálat alatt rendezett maratoni futótávokat, indulnak el a Balaton átúszáson (Úszó Erőd), de szívesen teljesítik a lakóhelyük, szolgálati helyük közelében, vagy a missziójuk alatt szervezett rövidebb-hosszabb teljesítménytúrákat is.

Katonai pályám elejétől az utóbbi évekig számos alkalommal vettem részt olyan kiképzési feladatokon, amikor több tucat kilométert kellett teljes katonai menetfelszereléssel hegyekben, erdős területeken teljesíteni, miközben speciális feladatokat oldottunk meg és napokon keresztül az általunk készített menedékekben, vagy a szabad ég alatt aludtunk. Bár fizikailag sokat kivesz az emberből ezek teljesítése, de minden alkalommal kárpótolt a feladat végrehajtás sikere okozta jóleső érzés.

Ez is azt mutatja számomra, hogy a katonasport többet jelent a kiképzés kötelezően előírt részénél, csapatépítő és összekovácsoló erő, emellett az egyéni célkitűzések megvalósításának és az önbecsülés, a bajtársak, adott esetben az ellenfelek iránti megbecsülés kifejlesztésének eszköze is.

A témaválasztáskor, aktív hivatásos katonaként az motivált, hogy bemutassak néhányat a honvédségi kötődésű teljesítménytúrák közül, egyben a tanulmányaim során szerzett ismereteim alkalmazásával földrajzi és turisztikai oldalról is elemezzem, hogy a katonasportok és a teljesítménytúrák között mennyi hasonlóság és különbség van a résztvevők szempontjából.

A vizsgált túrák csak nevükben honvédségi túrák, hiszen lényegében nem térnek el a civil szervezésű teljesítménytúráktól, nem kell speciális feladatokat teljesíteni az ellenőrzőpontokon és nem kötelező az egyenruha viselése sem a teljesítés közben.

A téma feldolgozásával – a túrák bemutatása mellett – szeretném felhívni a figyelmet arra is, hogy a civilizáció, a technológiai fejlődés ugyan számos téren vitathatatlanul pozitív változásokat hozott az emberiség számára, a mozgásszegény életmód elterjedése azonban nagyon súlyos következményekkel jár az emberre nézve. A mozgáshiány miatt kialakuló megbetegedések és halálesetek előkelő helyet foglalnak el a statisztikákban, melyre az ENSZ egészségügyi szervezete, a WHO is felhívta a figyelmet.¹

Mindenki maga dönti el, melyik mozgásmód, sporttevékenység az, ami számára a legkedvezőbb, ahol sikerélménnyel találkozik, amelyben megvalósíthatja önmagát. A természetjárás, a terepfutás pluszt is ad a városi embernek azzal, hogy éppen abból a környezetből mozdítja ki, mely a hétköznapi gondjaira, a stresszorokra emlékezteti. Nem igényel kiépített sportlétesítményeket, bérlet sem terheli az ember pénztárcáját, alacsony edzettségi szint mellett, életkortól és nemtől függetlenül is végezhető.

¹ WHO: Physical inactivity a leading cause of disease and disability, warns WHO:
<http://www.who.int/mediacentre/news/releases/release23/en/>

2. A témaválasztás indoklása, célja

Ma még nem sok, a Magyar Honvédséghez köthető és civilek által is látogatható teljesítménytúrát rendeznek, ezért időben és térben egymástól távoli túrák elemzésén át oldottam meg a kutatási célt. A „Honvéd 50”, valamint a „Hősök vére” emlék- és teljesítménytúrák egyaránt a Visegrádi-hegység területén futnak. A harmadik vizsgált túra, a „Bocskai Portya”, Debrecen városát északi és keleti irányban ölelte körbe.

A tanulmányaim során megszerzett ismeretek segítségével földrajzi és turisztikai szemmel kívánom megvizsgálni, hogy a teljesítménytúrázásnak ma hol van a helye és mi a szerepe a turizmus világában és a Magyar Honvédségben. A szervezési feladatok összehasonlítása mellett, további célként tűztam ki, hogy – a katonasportokban szerzett tapasztalataimmal összehasonlítva –, a földrajzi adottságok, az időjárás elemek, valamint a résztvevők motivációi mennyire befolyásolják egy adott rendezvény választását és teszik nehezzé annak teljesítését.

A már említett személyes indíttatás és az egészséges, mozgásgazdagabb életmódra történő figyelemfelkeltés mellett a kutatási célok között vizsgáltam a honvédségi túrákon résztvevők korosztályos összetételét, mert a fiatalok, különösen az iskoláskorú gyerekek elérése, egy kimondva - kimondatlanul fontos szervezési szempont lehet a honvédségi túrák megvalósításakor, mint például a Bocskai Portyán, amely az ifjúsági nevelés és a katonai toborzás szerepét is betölti. Utóbbi vizsgálata egyébként önálló kutatás témája is lehetne, de ezt meghagyom a Toborzó Irodák számára. Azt, hogy valaki egy honvédségi teljesítménytúra után érezzen kedvet a katonaélethez, nehezen tudom elképzelni, de arra mindenképpen jó a civil társadalomban való gyakori megjelenés, hogy ez a kérdés egyáltalán felmerüljön a fiatalokban.

A honvédségi túrák szerepének értékeléséhez szükségesnek tartottam a hazai teljesítménytúrázás rövid történetének és a katonai teljesítménytúrázás jelenének vázlatos bemutatását (mivel a hagyományok és emlékek ápolása nem csak a katonák, de az érdeklődő civilek számára is fontos kell, hogy legyen).

Az elemzéseket két szálon folytattam. Térinformatikai szoftver alkalmazásával természetföldrajzi oldalról megvizsgáltam, hogy a kiválasztott túraútvonalak milyen nehézségeket rejtenek magukban. A személyes motivációk feltárását pedig kérdőíves módszerrel végeztem el, elemezve az egyén és ebből kifolyólag a résztvevők csoportjának jellemző tulajdonságait, attitűdjét.

3. Kutatási háttér és feldolgozási módszerek

3.1. Szakirodalmi háttér

A kutatás során általam felhasznált szakirodalom alapvetően három nagy csoportba sorolható: ezek a kutatómódszertanhoz, a sportturizmushoz, valamint a helyszín földrajzi, turisztikai adottságaihoz kapcsolódnak.

A turisztikai vizsgálatok kidolgozásához szükségesnek tartottam kérdőíves módszer használatát a vizsgált túrák alatt, mivel az ilyen felmérések alkalmas az adott időpontban jellemző attitűdök megismerésére (*Puczkó L. – Rácz T. 1998*). A kutatómódszertan alapjait, a kérdőívszerkesztés módját és formáját, a mintavétel logikáját, az adatelemzést *Majoros P. (2004)* munkája révén végeztem el.

Sportturizmus témakörben *Bánhidi M. (2011)* munkáit tanulmányoztam, míg a társadalom fizikai aktivitással kapcsolatos hozzáállásáról *Ács P. és munkatársai (Ács et al. 2011)* gyorsjelentéséből merítettem. A társadalmon belüli demográfiai változások a turizmusra is jelentős hatást fejtenek ki, a különböző korcsoportok eltérő szokásai miatt (*Juray T. 2004*). Elemzésem során párhuzamot kerestem a kérdőívek kitöltőinek válaszaival. A Bocskai Portyát arányaiban tekintve évről-évre növekvő számban teljesítetik középiskolás fiatalok, így érdekelt, hogy motivációjuk vagy éppen a túrázáshoz való hozzáállásuk mennyiben igazolható a témában publikáló szerzők megállapításaival.

A természetjárás nevelési lehetőségeit, a hazai turizmus történetét *Németh I. – Némethné Katona J. (2006)* kétkötetes műve alapján összegeztem, melynek alcíme (Környezetvédelemről túrázóknak – turistaságról környezetvédőknek) is utal a teljesítménytúrázás, természetjárás ökoturisztikai kapcsolataira, problémáira. A teljesítménytúrázás környezetterhelését *Kerényi A. (1995)*, pozitív és negatív hatásait *Puczkó L. – Rácz T. (1998)* művei alapján gondoltam tovább.

A Visegrádi-hegység és a Dél-Nyírség megismerésében Magyarország kistájainak katasztere (*Dövényi Z. szerk. 2010*) alapvető információkkal segített. A természetföldrajzi adottságok turisztikai célú feldolgozását „A Pilis-Visegrádi-hegység környezetminősítése” című MTA FKI módszertani munka (*Rétvári L. et al. 1986*), valamint a hegység turistakalauza (*Miczek Gy. 1991*) alapján végeztem el. Ehhez további adatokat *Borsy Z. (2007)*, *Dövényi Z. (2012)*, *Martonné Erdős K. (1999, 2007)* könyvei szolgáltattak.

A katonai tereptan elsajátítása minden katonára számára alapvető fontosságú, melynek okaira itt most nem térnék ki. Nyilván a természetjárók, tájfutók,

teljesítménytúrázók számára szintén ajánlatos a tájékozódás, a térképolvasás, a térképjelek és turistajelzések készség szintű ismerete. A katonai tereptan többet nyújt annál, mint bizonyos terepelemek megismerése, tájékozódási módok használata stb., ez segített a túraútvonalak elemzésében. Tapasztalataim alapján, egy gyakorlott teljesítménytúrázó számára nem is annyira idegen civil szemmel sem az, ahogy a katona kihasználja a terepelemek tulajdonságait. Ezt a turista szemszögéből Gábor I. (1986) könyve szemléletesen mutatja be, amelyet későbbi elemzéseknél részletesebben kifejtettem.

Hazánk modern turizmusföldrajzát és a turizmuselmélet alapjait Michalkó G. (2004, 2007) munkássága révén ismertem meg. Míg előbbi *„jelentős mértékben segíti a turizmus egyre bonyolultabb világában történő eligazodást”* (2004), addig utóbbi *„olyan, Magyarországra fókuszáló turizmusföldrajzi könyv, amely alapjaiban szakít a korábbi megközelítésekkel, (...) első sorban látásmódot nyújt, amely alapul szolgál az olvasó geográfiával kapcsolatos attitűdjeinek a megváltoztatásához”* (2007:13).

3.2. Feldolgozási módszerek

A felmérés megkezdése átgondolt tervezést igényelt. Tekintve, hogy elemzésem egyik célja, a honvédségi túrán résztvevők motivációinak és attitűdjének megértése, ehhez a kérdőíves vizsgálatok válaszaiból kirajzolódó összefüggések jó lehetőséget nyújtottak. Fontosnak tartom annak kiemelését, hogy az elemzések végrehajtásához a korábbi túrákról nem állt rendelkezésemre kutatási anyag, csak az általam elvégzett kérdőíves felmérés eredményeiből tudtam az éppen aktuális rendezvényekről következtetéseket levonni.

A kérdőíves felmérést a túra napján, a beérkezések alkalmával végeztem el, mivel a személyes megkérdezés bizalmasabb légkört teremt, lehetőséget nyújt a beszélgetésre, mely révén a friss élmények és tapasztalatok begyűjtése mellett sikerülhet egyértelmű válaszokat kapnom a későbbi feldolgozáshoz. A Honvéd túrán igyekeztem minél több beérkező résztvevőt megkérdezni, azaz személyes felvételezés zajlott. A túrát egy későbbi időpontban magam is végigjártam, így tapasztalataim is segítettek az elemzés során. A Bocskai Portyán személyesen nem tudtam jelen lenni, ezért a „Katona Suli” programban részt vevő iskolákból a túrán részt vett diákokat nevelőiken keresztül, katonai alapismeretek órán sikerült elérnem. A Hősök Vére túrán a szervezők segítségét kértem a kérdőívek kitöltetéséhez, azaz kérdezőbiztossal végzett felmérés zajlott, mivel résztvevőként magam is teljesítettem az egyik távot.

A kérdőívek adatainak feldolgozásához a Microsoft Office 2007 Excel táblázatkezelő szoftvert, míg a térinformatikai munkákhoz az ArcGIS 9.3 szoftvert használtam. A térképek Egységes Országos Vetületi Rendszerben készültek.

A térinformatikai adatfeldolgozási módszerek alkalmazásánál az érdemi munka alapos elgondolást és sok tervezést igényelt. Ehhez felhasználtam *Dombay és Magyar-Sáska (2006)* turisztikai terepelemzéseit. A tematikus térképek szerkesztésénél elsődleges szempont volt, hogy a kérdőívek elemzéséből keletkezett információk minél szemléletesebben kerüljenek megjelenítésre és alkalmasak legyen térbeli összefüggések kimutatására. A geoinformatikai adatbázis elkészítéséhez igénybe vettem az Interneten megtalálható ingyenes felhasználású GIS adatokat. A letöltött vonalas (közút, vasút, vízfolyás)², pont (település)³, és felület (megye, kistérség⁴, földrajzi kistáj⁵) alakzatok mellett vektorizált shapefájlokat is készítettem, mely rétegek a településhatárok, és a természetjáró információk: ellenőrzőpontok, csúcsok, az egyes túraútvonalak, a turistajelzések stb. ábrázolására szolgáltak. Az alaptérkép elkészítéséhez a beszkenelt Pilis-Visegrádi-hegység turistatérképet georeferáltam. A terepelemzésekhez a szintén ingyenesen elérhető SRTM3 digitális domborzatmodellt használtam⁶, melyet az ArcGIS 9.3 szoftver 3D Analyst modul felhasználásával dolgoztam fel. A domborzat vizsgálatához szintvonalakat generáltam, lejtőkitettség és lejtőkategória értékeket számítottam ki.

A terep járhatóságának és nehézségének vizsgálata értékes információkat ad számunkra. A túraútvonalakra elkészített lejtőkategória térkép alapján megvizsgáltam, hogy mely szakaszok milyen fizikai nehézséget jelentenek a túrázók számára. A térképen százalékos egységben adtam meg a lejtésértékeket (*Rétvári L. et al. 1986*). Nyilvánvaló, hogy a túra során emelkedőkkel, lejtőkkel, sík területekkel váltakozó nyomvonalon különböző erőfelfejtéssel tudunk gyalogolni. A szintvonalakra merőleges gyaloglás során a terep leküzdése rengeteg energiát felemészt, holott gyakorta elégséges lenne az akadályt jelentő domborzati elem megkerülése. Ezzel ugyan időt lehet veszíteni, de lényeges energia-megtakarítással jár. A lejtőkategória térkép vizsgálata ezért sokat segíthet a túra szervezői számára a nyomvonalak kijelölésében. A teljesítménytúrázók már készen kapják az útvonalat, amiről letérni ritkán lehet.

² <http://download.geofabrik.de/europe/hungary.html>

³ <http://download.geofabrik.de/europe/hungary.html>

⁴ <http://www.diva-gis.org/gdata>

⁵ Mo. földrajzi kistájbeosztása: <http://www.novenyzetiterkep.hu/?q=magyar/node/407>

⁶ http://dds.cr.usgs.gov/srtm/version2_1/SRTM3/Eurasia/

A lejtőkitettség vizsgálatakor arra kerestem a választ, hogy a turistautakat mely szakaszokon éri kevesebb közvetlen napsugárzás, valamint csapadék. Ebben az esetben ugyanis azokon a lejtőkön, ahol télen tovább megmarad a hó, gyakoribb a csapadék, kevesebb a besugárzás az alacsonyabb kipárolgás miatt a talaj nedvesebb, csúszósabb, amely kevésbé kimutatható módon nehezíti a túrák teljesítését. Éghajlati leírások felhasználásával igyekeztem azt is megmutatni, hogy a vizsgált túrák környezete milyen jellemző tulajdonságokkal bír a rendezvények időpontjában.

Végül megszerkesztettem az indulók lakóhelyeinek közlése alapján a rendezvény vonzáskörzet térképét is, a túrák térbeli szerepének elemzéséhez, az egyes túrák helyi, regionális, vagy országos szintű látogatottságának meghatározásához, illetve a résztvevők területi arányainak elemzéséhez.

A túra útvonala mentén a vonzerőkre, látnivalókra nem, csak a túrák végrehajtását befolyásoló természeti adottságokra koncentráltam. Ennek személyes oka, hogy míg ha kirándulni indulok a családdal, barátokkal, akkor a tájkép, a környezet vonz, viszont ha teljesítménytúrázni megyek, akkor nem szívesen zökkenek ki a gyaloglás ritmusából. Mivel a túrák teljesítése során is többnyire ezzel az attitűddel találkoztam, így a későbbiekben csak egy rövid útvonal-ismertetőt készítettem.

4. A teljesítménytúrák múltja és jelene

4.1. Természetjárás és turistajelzések Magyarországon

A mai értelemben vett gyalogos turizmus hazánkban a XVIII. század végétől terjedt el. A szervezett természetjárás fejlődésének állomásai (Németh I. - Némethné Katona J. 2006) jól jelzik, hogyan vált egyre nagyobb tömegeket megmozgató népszerű mozgásformává. 1873-ban a világon hatodikként, Tátrafüreden megalakult az első hazai turista szervezet: a Magyarországi Kárpát Egyesület, majd 40 évvel később több mint 100 ezer taggal létrejött a Magyar Turista Szövetség. A világháborúk után államosított infrastruktúrával és szerveződéssel Magyar Természetbarát Szövetséggé vált tovább, a rendszerváltás évei alatt formálódva valódi alulról jövő civil szervezetté (Németh I. - Némethné Katona J. 2006). A részben lerobbant infrastruktúra és természetjáró mozgalom alpinista jellegű megújulása napjainkban zajlik (némi állami befolyással).

A turistajelzések térképen vagy a természetben a turistautak azonosítására, ill. végigkövetésére, tájékozódásra szolgáló jelzések, melyet 1930-ban dolgoztak ki.⁷ A jelzéseket színe és kódja alapján lehet azonosítani. Ezeket a természetben jól látható tereptárgyakra festik fel. A színjelzések fontossági sorrendben:

- a kék sávjelzés országos jelentőségű útvonal (pl. Országos Kéktúra),
- a piros sávjelzés legalább egy hegységen átvezető útvonal (pl. Rákóczi turistaút),
- a sárga és a zöld sávjelzés pedig (az ún. Északi Zöld kivételével) helyi jelentőségű, hegységi vándorutak jelzésére alkalmazzák (pl. a bükk Jubileumi Körtúra).

Az útjelzések mindenki részére készülnek, elhelyezésük fő szerepe, hogy a túrázó biztosan elérje úti célját. Alapvető szabály, hogy a jelzések mindkét haladási irányból jól láthatók legyenek (Gábor I. 1986).

4.2. A hazai teljesítménytúrázás

Hazánkban számos természetjáró szakág létezik⁸, amelyek rendszeresen szerveznek tagjaiknak és a külső érdeklődőknek is különböző nehézségű túrákat.

A teljesítménytúrázás fogalmát a „Gyalogos teljesítménytúrák szervezési szabályzata” definiálja: „A teljesítménytúra az a természetjáró sportrendezvény, ahol a résztvevőknek meghatározott útvonalon, meghatározott szintidőn belül gyalog kell

⁷ Turistajelzések Magyarországon: http://hu.wikipedia.org/wiki/Turistajelz%C3%A9sek_Magyarorsz%C3%A1gon

⁸ Természetbarát egyesületek, szakosztályok szervezetek listája: <http://www.fsz.bme.hu/mtsz/cimeke.htm>

végighaladniuk”.⁹ A teljesítés elismerésének feltétele, hogy a menetvonal során felállított ellenőrzőpontokon a túrázó megszerezze az igazoló pecsétet, vagy egyéb bejegyzéseket az ellenőrző lapjára. Az útvonal rendszerint jól jelzett turistautakon halad, ennek hiányában szalaggal vagy egyéb módon jelölt nyomvonalon fut. A szintidők folyamatos gyaloglással teljesíthetők, de a gyakorlottabb, edzettebb résztvevők akár végig is futhatják a távot. A szintidőn belüli teljesítőket oklevéllel, jelvénnel, kitűzővel vagy egyéb módon díazzák.

Az első magyarországi teljesítménytúrárt, a Kinizsi Százast 1981 szeptemberében azért rendezték, hogy eldöntsék, képesek-e felkészült és elszánt emberek egy nap alatt megjárni száz kilométert hegyi terepen. A teljesítménytúrázó messzebbre és önmagában mélyebbre juthat, mint valaha is hitte volna. Ebben az értelemben a teljesítménytúra határaink keresése és távolabbra helyezése (Sütő L. 2012).¹⁰

A sportos túraforma, hamar követőkre talált az új kihívásokat kereső gyalogtúrázók körében. A teljesítménytúrázók létszáma Magyarországon napjainkban már túllépte az évi 70 ezer főt. A teljesítménytúrák szervezői túráik helyét keresik a termékpalettán, így fontos lett, hogy kiket is célozzanak meg. Ha az aktív teljesítménytúrázókat, akkor a zsúfolt versenynaptár miatt viszonylag szolid 100-500 fős rendezvényt tudnak lebonyolítani. Ha a cél a márka kialakítása, akkor minőségi fejlesztést kell végrehajtani és a túra „brand” jellegét erősíteni. Ha a tömegturisztikai forma, akkor tudomásul kell venni, hogy olyan kényelmi többletszolgáltatásokkal kell megjeleníteni, amelyek az eredeti célt (sportturisztikai kihívás) többé-kevésbé háttérbe szorítják (Sütő L. 2012).

4.3. Katonai teljesítménytúrák

Az elmúlt években egyre nagyobb számban jelentek meg a magukat megméretni vágyó katonák a teljesítménytúrákon, így megnőtt az igény a honvédségi rendezésű túrákra is. A szervezés motivációja Kobzos Csaba, a Honvéd és a Hősök Vére túrák szervezője szerint: *„segítsük a laktanyában dolgozó valamint a kiképzésen résztvevő hivatásos, szerződéses és hallgatói állományt fizikai felkészültségének megteremtésében és szinten tartásában, és lehetőséget biztosítsunk ezen állomány, illetve családtagjaik egészséges életmódra neveléséhez”*.

A Magyar Honvédségnek évtizedek óta megvannak a saját teljesítménypróbbái, melyek során a katonák, az alakulatok, vagy egyes meghívásos versenyeken nemzetközi

⁹ Gyalogos teljesítménytúrák szervezési szabályzata.

http://termeszettar.hu/archive/www.termeszettar.hu/2006/hu/cikk/szakmai_szabalyzatok/39

¹⁰ http://www.kektura.click.hu/keret.cgi/DDK/11_hu_general_info_ddk.htm

csapatok is próbára tehetik magukat. Ezek között említhetők a Háromtusa bajnokságok, a haditornák, a Nemzetközi Felderítő Versenyek, vagy akár az MH járőrbajnokságai. Unikum az 1998-ban a Magyar Honvédség 150. évfordulójára egyszeri alkalommal szervezett Katonai Emléktúra '98. A 285 km hosszú ultratávon a természetföldrajzi nehézségek mellett, a Szombathely – Tapolca – Veszprém – Tata útvonal töréspontjain további katonai jellegű feladatok is próba elé állították a résztvevőket.

Ebben az időben a katonai felsőoktatás hallgatói és egyes alakulatok csapatai már részt vettek az ausztriai Marcus Aurelius meneten, illetve a hollandiai Nijmegen Marsch külföldi teljesítménytúrákon. Mindkét nemzetközi túrának jelentős hatása volt a későbbi hazai rendezésű katonai túrák szervezésére. A 2000-es évek közepén megindultak a civilek által is látogatható és teljesíthető katonai teljesítménytúrák. Sajnos még mindig csekély számmal, a Teljesítménytúrázók Társaságának 2013. évi naptára alapján¹¹ az alábbiak:

- 2013. május 18. Honvéd emlék- és teljesítménytúra, rendező: Szentendrei Kinizsi Honvéd Sportegyesület (SE), MH Altiszti Akadémia
- 2013. június 22 - 2013. június 23. Szent László Menet, rendezők: MH. 25. Klapka György Lövészdandár, Tatai Tömegsport és Tájfutó Honvéd SE
- 2013. szeptember 13-14. Bocskai Portya, rendező: MH. 5. Bocskai István Lövészdandár¹²
- 2013. szeptember 22. HASE 20 – katonasírok, társrendező Honvéd Auróra SE
- 2013. október 19. Hősök vére emlék- és teljesítménytúra, rendező: Szentendrei Kinizsi Honvéd SE, MH Altiszti Akadémia

Fontosnak tartom még megemlíteni a veszprémi szervezésű 54-es kihívás, elnevezésű túlélőtúrát, melynek téli és nyári változata is létezik, de nem kifejezetten teljesítménytúra, hanem a honvédelmi nevelés, valamint a hivatásos és szerződéses állomány állóképességének, tájékozódó, valamint túlélő képességének, bajtársiasságának kipróbálása, fejlesztése.

¹¹ Túra naptár: <http://www.teljesitmenyturazoktarsasaga.hu/naptar>

¹² A túra a Teljesítménytúrázók Társaságának naptárában 2013-ban nem volt megtalálható

5. Teljesítménytúrák szervezése, lebonyolítása

A Gyalogos teljesítménytúrák szervezési szabályzata és a két szentendrei túra szervezőjével, Kobzos Csabával (Szentendrei Kinizsi Honvéd SE) folytatott interjú alapján a következőkben értékeltem a túrák szervezésével és lebonyolításával kapcsolatos feladatokat.

A szervezési szabályzat¹³ alapján a vizsgált túrák több útvonalas, rövid (14-30 km) és általános távú (30-52 km), egy szakaszos (egy napon kell teljesíteni), állandó útvonalú körtúrák (rajt-cél azonos). A résztvevők a túrát a jelentkezésüket követően önállóan kezdik meg és a végén egyénileg értékelik őket.

A szervezők feladata a túrák előkészítése, lebonyolítása, illetve utóértékelése. A rendezvény előkészítésekor bejelentési és engedélykérési kötelezettségeknek kell eleget tenni. A szentendrei túrák alkalmával ezeket a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségnek, illetve a Pilisi Parkerdő Zrt.-nek nyújtották be, az engedélyek meglétét a túra alatt ellenőrizhetik. Ezek beszerzésére a túra előtt 90 napig van lehetőség. Az engedélyben szereplő természetvédelmi előírások, melyekről a résztvevőket a túra megkezdése előtt tájékoztatni is szükséges:

- az útvonalak teljesítése csak gyalogosan történhet a kijelölt útvonalról letérni tilos
- tilos bármilyen élő vagy holt növényi és állati szervezet vagy rész gyűjtése
- a rendezvény nem veszélyeztetheti a védett természetvédelmi területeket és értékeit
- tűzgyújtás csak kijelölt helyen, ha a tűzgyújtás nincs tilalom alatt
- szalagozás az útvonal jelzésére szükség szerint megengedett
- a rendezvény napkeltétől napnyugtáig tarthat
- hangosítás a védett természeti területen tilos

A rendezéshez tartozik az útvonalak kialakítása (bejárással és kijelöléssel, ha kell szalagozással), a szintidő számítása, az indító-, és célállomás, ellenőrzőpontok kijelölése, majd végül ezek bontása. Az említett túrák esetében a bejárás kettő fővel 2-3 napot vett igénybe a szalagok kihelyezése miatt. A szalagozás időpontja az engedély értelmében két nappal a túra rendezését megelőzően kezdhető meg. A külföldi versenyeken jó bevált UV fényre lebomló jelzésfestésre, mely gyorsíthatta volna a folyamatot, nem kaptak engedélyt. A bontás már egy nap alatt megtörtént, mert ebbe azok a pontőrök is besegítettek, akiknek

¹³ Gyalogos teljesítménytúrák szervezési szabályzata.

http://termeszetharar.hu/archive/www.termeszetharar.hu/2006/hu/cikk/szakmai_szabalyzatok/39

a túra másnapján kirándulni támadt kedvük. Szalagozásnál problémaként merült fel, hogy azok egy részét az erdészek még a túra előtt leszedték, és ezeket a szervezőknek a túra napján pótolni kellett. Egyik alkalommal az erdészeti képviselője rákérdezett, hogy miért dekorálják a fákat és ebben az esetben is hasznos volt, hogy az engedély már kézben volt, be lehetett mutatni, szóval megléte minden körülmények között javasolt és előírt. Az esetek jól mutatják, hogy hazánkban a természetjárás még mindig másodlagos szerepet tölt be a védett területeken is az egyéb gazdasági tevékenységekkel szemben, amelyet a túlzottan bürokratikus és drága engedélyeztetési eljárás is akadályoz.

A túrák költségvetésébe beletartozik az elő- és utókalkuláció. Kiadások az előkészítés költségei (pl. engedélyek beszerzése, útvonalbejárás), a rendezvénnyel kapcsolatos anyagköltségek (pl. nyomtatványok), a résztvevőknek nyújtott frissítők (zsíros kenyér, hagyma, tea), vagy a díjazás (emléklap, kitűző) voltak. Bevételek például a rendezvényre készített pólók eladásából, illetve a nevezési költségből származtak, bár utóbbi becsületkasszával működött. A díjazás, mivel a teljesítménytúrázás nem verseny, a szabályosan teljesítőket egységesen megilleti.

A Szentendrei Kinizsi Honvéd SE túráin a szervezők társadalmi munkában végzik feladataikat, így a pontőrök is. Díjazásuk, Kobzos Csaba elmondása szerint ebben a formában veszteségesse tenné a túrát. Ennek érdekében bizonyos helyeken csak kódot kell írni a túrázónak. Ezáltal csökkenthető az önkéntes segítők alkalmazásának terhe, viszont csökken a szervezéssel kapcsolatos pozitív megítélés mértéke.

A szervezésben és lebonyolításban az MH Altiszti Akadémia a következő segítséget nyújtotta a Szentendrei Kinizsi Honvéd SE-nek:

- helyszínbiztosítás (start-cél pont, Helyőrségi Művelődési Otthon)
- a terep bejárása alatt a szervezőknek kiképzésmentes nap
- korábban az itiner és oklevélkészítésben, de legutóbb költséghiány miatt ez önerőből történt (forrás megvan rá)

Kobzos Csabától megtudtam, hogy a legelső októberi túra (Hősök Vére) még csak katonák részére lett meghirdetve, melyet egyenruhában kellett teljesíteni. Ezen alig 30 fő indult el az öt távon összesen. A következő évben, a szervezők véleménye alapján, a tavaszi túrán (Honvéd) már megtörtént a nyitás a civilek irányába is. A 176 fő, majd az őszi túrán a több mint 200 fő induló létszáma beigazolta a nyitás sikerét. A beérkező „versenyzők” részéről elhangzó dicséreték és a szervezés méltatása meghozta az erőfeszítések gyümölcsét. A szervezőknek pedig ez jelentette a legfőbb motivációt.

A túra teljesítését követően igényként, vagy javaslatként felmerült, hogy a katonákat hogyan lehetne külön díjazni, ezzel motiválni is egyúttal a részvételre. A Bocskai Portyán a teljesítők egy felvarrót kapnak, mellyel a gyakorló ruházatukra rögzítve büszkén hirdethetik a teljesítést. Az egyedi díjazással kapcsolatban felmerült a katonai felszereléssel történő teljesítés kikötése, mint az a fentebb említett külföldi katonai túrákon működik. A szentendrei túrák szervezői szerint a felszerelés kötelezővé tételével kapcsolatos probléma, hogy minden ponton le kellene ellenőrizni, a mérés feltételei pedig nem biztosítottak. Mindenesetre gondolkodnak a megoldáson. Más a különdíj kérdése. Például egy csoportos (alakulat, alegység, szakasz) részvétel esetén, vagy az összes túra leigazolásával, vagy a jubileumi túrákon nagyszerű volna, de ehhez a részvételt fizetössé kellene tenni, amely a létszám visszaeséséhez vezethet, bár ezt a vélelmet a sikeres civil teljesítménytúrák adatai nem támasztják alá.

A rendezvény fejlesztésének lehetőségei a turisztikai életciklus görbe alapján még sokszínűek lehetnek, a márkaépítés, a tömegesítés időszakában járnak. Az interjúk alapján a szervezők törekszenek a fejlesztésekre, amihez a teljesítőktől is várnak ötleteket, javaslatokat. Próbálkoztak kísérő programok bevezetésével úgy, hogy a májusi túrán (Honvéd) Visegrádon a bobot és a várlátogatást kedvezményessé tették, de a várat senki nem látogatta meg, a bobot is nagyon kevesen használták. Aki az 50 km-es távon indult nem akart órákat nézelődni vagy sorban állni a bobért. Ez is megerősített abban, hogy a tájértékeket részletes vizsgálata a teljesítménytúrákon, a honvédségi túrákon résztvevők teljesítményorientált motivációja miatt nem szükséges, viszont javaslatot tettem arra, hogy az itiner mellé, az induláskor minden résztvevő kapjon egy tájékoztatót az útvonala mentén felismerhető felszínformákról és egyéb tájértékekről.

A legfontosabb az, hogy törekedni kell a túra színvonalának megtartására, esetleg fokozására, mivel az indulók száma évről-évre növekszik. A szervezők számára fontos visszajelzés, hogy a „A Hazai Legjobb teljesítménytúra” elismerő cím keretében a 2013. évben, a teljesítménytúrázók szavazatai alapján a Honvéd emlék- és teljesítménytúra a 14. legtöbb szavazatot kapta.¹⁴ A színvonal tartásához nagyon fontos a külső visszajelzés, hiszen a túrázó dönti el, hogy számára értékes, vagy felejthető egy túra, visszatér-e, ajánlja-e másoknak is. Egy ilyen listán fent lenni már önmagában is minőséget jelent, és ezt igazolták a túrázók a kérdőíves felmérés során is.

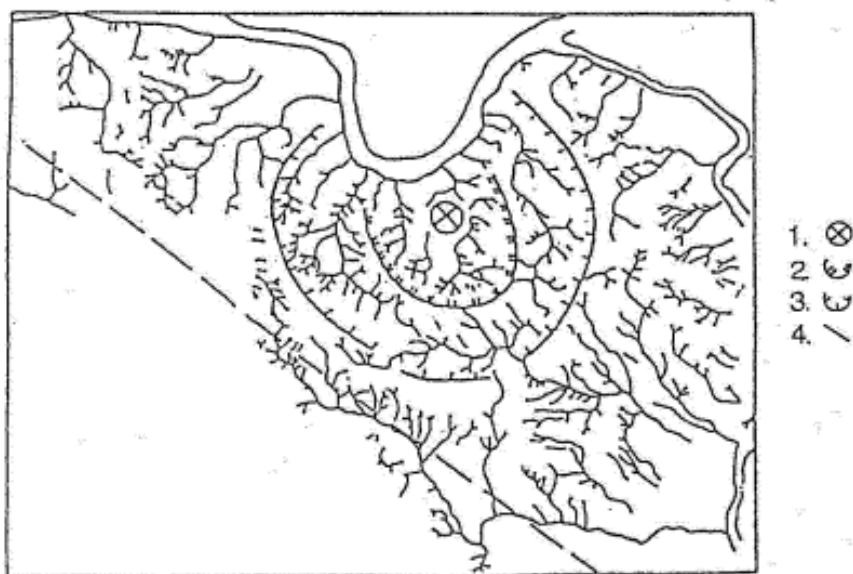
¹⁴ http://www.teljesitmenyturazoktarsasaga.hu/sites/default/files/turastatisztika/HALEG_Hatarozat_2013.pdf

6. A természetföldrajzi adottságok szerepe a teljesítménytúrázásban

6.1. A Visegrádi-hegység

6.1.1. Természetföldrajzi vázlat

A Visegrádi-hegység Budapesttől észak-északnyugatra emelkedik. „Szerkezetani és geomorfológiai szempontokból szervesen az Észak-magyarországi-középhegységhez tartozik... és a tájhatárt a Szentendre – Pomáz – Kétybükfa-nyereg – Esztergom közötti vonalon húzták meg” (Somogyi S. 1998). Legmagasabb pontja Dobogókő (699 m).

1. ábra: A Visegrádi-hegység vízhálózata és tűzhányó-felszínalaktani vázlata (szerk. Gábris Gyula)

1. hajdani kitörési centrum a kalderában, 2. Lepence-pataki kaldera, 3. Dömösi-kaldera, 4. tektonikus vonal

A túrázás nehézségét befolyásolják a vulkáni szerkezet adta meredek lejtők, amelyek oka a Visegrádi-hegység kettős kalderájú vulkánroncsa (Korpás 2002) (1. ábra). A rövid ideig tartó (15-14 millió év) működés kisebb jelentőségű korai szakaszából eredeti vulkáni formák kevésbé őrződtek meg. „A késői szakaszban jött létre a Visegrádi-hegység fő tömegét adó Dunazugi kettős kaldera. Először egy 10-15 km átmérőjű, ezer méter magas vulkáni kúp épült fel, majd a kúp centruma robbanás következtében beszakadt, létrehozva a Dömösi-kalderát. A beszakadt kaldera peremén kisebb parazitakúpok is képződtek (Nagy-Villám – a Honvéd 50 túra vonalán). A mintegy kilenc km átmérőjű kalderában egy újabb 4,5-6 km átmérőjű kúp – Keserűs-hegyi rétegvulkán – formálódott, amely később szintén kalderává alakult (Lepence-pataki kaldera).” (Martonné Erdős K. 2006)

Visegrád-Szentendre környékén a krátereken keresztül egykor magasba robbant, majd lerakódott vulkáni törmelék van túlsúlyban, finomabb andezit-tufa és sokkal durvább, nemegyszer fej vagy asztal nagyságú tömböket is tartalmazó vulkáni andezit agglomerátum (Apát-kúti völgy). A tengerparti vulkánok oldalában Lajta mészkő rakódott le. Erre példa a Visegrád melletti Fekete-hegy keleti oldala (Honvéd 50), ahol a túrázó osztriga- és fésűskagyló-héjat is találhat, a peremvidékein pedig a lösz is jellemző (Juhász 1991). „A kistájat nagyjából (76%) andeziten, andezittufán kialakult és zömében (90%) erdővel borított, vályog mechanikai összetételű, közepes vízvezető és jó vízraktározó képességű agyagbemosódásos barna erdőtalajok borítják.” (Dövényi Z. szerk. 2010). Ezeken a kőzeteken eltérő a tapadás a túrák során, a lazább anyagon, agyagos talajokon nedvesebb időben csúszásveszélyre lehet számítani.

A hegység éghajlatára az erdős táj és a Duna vízfelülete kedvező befolyással van. A nyár mérsékelt meleg, a tél nem túlságosan szigorú. Az évi középhőmérséklet a tengerszint feletti magasság csökkenésével növekszik: Dobogókőn (699 m): 8°C, 400 m-en: 9°C, 200 m-en: 10°C. A napfényes órák száma közepes (1930 óra) (Dövényi Z. szerk. 2010). A völgyek főleg ősszel és télen ködösek, de a csúcsok ilyenkor az inverziós réteg felett vannak, amely tájképi szempontból hozhat vonzerőt a túrákon. A téli hónapokban a magassággal párhuzamosan növekszik a napsütéses órák száma. A levegő hőmérsékletét a tengerszintfeletti magasság nem befolyásolja jelentősen, mert nincsenek jelentős magasságkülönbségek (Bánhidi M. – Leber R., 2011). Megemlíthető azonban a hegy-völgyi szél (Pécze Gy. 1998): nyáron a völgyi szél nappal gátolja a fülledtséget, este a hegyi szél tiszta levegőt biztosít, ami segítheti a túrázókat melegebb időjárás esetén. Az októberi túra szempontjából fontos, hogy az első fagyokra már október közepétől számítani lehet. Átlagosan 600 mm csapadék hull évente. Ebből lényegesen több jut a nyugati és északnyugati részekre, mint a keleti, délkeleti lejtőkre. Az uralkodó szélirány északnyugati és a hegytetőkön akár másfélszerese is lehet a völgyekben mért értékeknek. Ez az októberi Hősök Vére túrán, Dobogókőn jelentős hőérzetromlást okozhat.

Az Észak-magyarországi-középhegységhez tartozó középtáj fő folyója és vízgyűjtője a Duna. A Visegrádi-hegység vulkanikus kőzete nem engedi oly könnyen át a vizet, így ez a vidék lényegesen alkalmasabb patakok kialakulására (Rétvári et al. 1986). Nagyobb vízfolyások a túrák útvonalán: a Bükkös-patak (Hősök Vére), Malom-patak (Hősök Vére), Király-patak (Hősök Vére), a Jó-víz- és az Apátkúti-patakok (Honvéd 50). A hegység területén számos forrás fakad; ezek közül a túra útvonalán elérhetőek: a „Honvéd” túrán: a János-, Lajos-, Csepel-, Kármán-, Magda-, Kaán- és Alpár-forrás,

melyek környezetében utóbbi kivételével kiépített pihenőhely is található. A „Hősök Vére” túra útvonalán a János-, Csepel-, Lajos-, Király-kút (száraz), Kaincz-források kerülnek utunkba. A források vízadó kőzete a miocén andezit, illetve andezittufa, amelyek erősen vízzáró tulajdonságokkal rendelkeznek. A források vizének hőmérséklete évszaktól függetlenül állandónak, 10,5°C-nak vehető. Hozamuk változó, viszonylag kicsi, a tavaszi hóolvadáskor viszont jelentősebb hozamokat is lehet mérni.

Az erdők zöme 200-600 m-es tengerszint feletti magassági régióban helyezkedik el (Sánta A. 1991). A hegység legnagyobb hányadát a cseres-tölgyesek foglalják el 450-500 m magasságig. Lazább lombzatuknak köszönhetően a cserje és gyepszint növényzete elegendő fényhez jut, túrázási szempontból kissé meleg hőérzetet biztosíthat. A cseres-tölgyesek mellett a gyertyános tölgyesek is jelentős területet borítanak, főleg 500-550 m magasság felett, de az északi lejtőkön, alacsonyabb szinteken is elterjedtek. A zártabb lombkorona miatt az aljnövényzet kevesebb fényhez jut, fejletlenebb. A középhegységek magasabb régióit (800-900 m) jellemző bükkös öv a Visegrádi-hegység területén nincsen, ennek ellenére nagy kiterjedésű bükkösökkel találkozhatunk a túránk során, melynek oka, hogy az északias kitettségű, hűvös lejtők, hideg völgyek jó élőhelyet nyújtanak számára. A szurdokvölgyek alján, a hűvös, párás, kiegyenlített klíma, a szivárgó víz és a nyers humusz kedvez a szurdokerdők kialakulásának, melynek gyakori fajai a magas kőris, a juhar, a nagylevelű hárs, vagy akár a bükk, túrázási szempontból inkább hűvös hőérzettel jár.

Bár a vidék állatvilága igen gazdag, de ezek a túrák vonzerejét csak színesítik, hiszen a szintidő alatt hosszabb megállásra nincs lehetőség. A nagyvadak közül elfuthatnak a túrázók előtt szarvasok, őzek, muflonok, vaddisznók, a kisebb emlősök közül rókával, nyúllal, mókussal találkozhatunk. Általánosan elterjedt madárfajok a kakukk, a harkály, a szarka, az erdei pinty, a fülemüle és a vörösbegy, amelyek hangját ismerhetjük fel némi gyakorlás után. A felsorolt nagyvadak közül a túrák során közvetlenül ritkán adódik alkalom, hogy szem elé kerüljenek, de egy kiadós eltévedés esetén jó eséllyel találkozhatunk például szarvasokkal.

6.1.2. Domborzat, felszínformák

A felszín turisztikai szempontú értékelésekor fontos a tengerszint feletti magasság és a relatív relief vizsgálata, hiszen a változatos felszín előnyös domborzati adottságokat, látványértéket is feltételez (Gyuricza L. 2008). A kirándulók számára, mivel az ország döntő hányada síkvidék, számottevő vonzerővel bír a jelentős magasságkülönbségekkel rendelkező domborzat. A relatív magasságkülönbség szintén befolyásolja egy túraútvonal

(Dobogókő, Hősök Vére, 6. ellenőrzőpont; Bölcső-hegy, Hősök Vére: 8. ellenőrzőpont), melyen gyakran kilátó is van (Fellegvár, Visegrád, Honvéd 50).

A leggyakrabban előforduló főidom a hegyhát, mely lehet széles, keskeny vagy éles is. Dombvidéken rendszerint szélesek, középhegységekben keskenyek a gerincvonalak. A turistautak jelentős része a hátvonalakon vezet, ami jó kilátást biztosít a túra során. A hát fordított idoma a völgy és a teknő. Lehetnek széles vagy keskeny talpúak. Sok turistaút vezet a völgyekben, melyeket patakok kereszteznek (Malom-patak, Hősök Vére 52; Apátkúti-patak, Honvéd 50; Bükkös-patak, Honvéd 30). Módosítják a mikroklímát, szűkebb völgyekben a növényzet is nehezítheti a haladást (a fél évtizede lezajlott vihar a Visegrádi-hegység völgyeiben máig fennálló komoly akadályokat képeznek). A legcélszerűbb lábbeli ezeken a területeken a bakancs vagy vízhatlan (Gore-tex) cipő. Számos település és a fontosabb utak is a völgyekben találhatóak. Ugyanakkor a tájat kilátás hiányában az erdők és patakok tehetik széppé.

Fontos és jellegzetes részletidom a nyereg. Szintvonalas ábrázolásnál a szemben levő szintvonalak magasságértékei azonosak. Felismerésük azért fontos, mert a hegyeken itt nyílik a legkedvezőbb átkelési lehetőség (Vízverés-nyerge, Honvéd 50; Király-kúti nyereg, Hősök Vére 52). A jelzett turistautak is gyakran találkoznak itt, ami odafigyelést igényel a túrázótól, hiszen könnyen rossz irányban mehet tovább. A leggyakrabban előforduló mellékidom a pihenő. Felismerése fontos, hiszen, ahogy a neve is mutatja, pihenőhelyként kiváló (Pap-rét, Honvéd 50; Sikárosi-rét, Hősök Vére 52).

A legkedvezőbb lejtőforma az enyhén emelkedő egyenes lejtő (max. 5%-os), mert lejtőszöge nem változik, amit az egymástól azonos távolságra elhelyezkedő szintvonalak is jól mutatnak (Jász-hegy, Hősök Vére 52) (1. térkép). A terheléshez menet közben hozzászokik az ember. A homorú lejtő azért kedvezőtlenebb, mert a könnyű szakasz után egyre nagyobb igénybevételt jelent az előrehaladás. A domború lejtőn a kezdeti nehezebb előrejutás után válik könnyebbé a túra. Lefelé menet a lejtőmeredekség komoly terhelésnek teszi ki az ízületeket, amely csúszós szakaszokon vagy időben nehezíti a teljesítést.

„Az egykori kalderaperemeket ív alakú hegyvonulatok őrzik. Főként a külső kaldera körívét lehet jól felismerni. A külső kaldera peremének a része például a Hosszú-hegy (Hősök Vére), Dobogókő (Hősök Vére), Szent László-hegy (Honvéd 50), Urak-asztala (Honvéd 50) és a Nagy-Villám (Honvéd 50); a belső kalderához tartozik a Keserűs-hegy, Öreg-Pap-hegy, Kis-Pap-hegy” (Honvéd 50) vonulat (Korpás 2002, Martonné 2006).

Az emelkedő hegységet a Duna felé tartó völgyek a pleisztocénben mély völgyekkel (pl. Rám-szakadék) szabdalták fel, amelyek leküzdése komoly nehézséget

jelent a túrákon. A hegység a kemény lávaközetek miatt bővelkedik periglaciális formákban (Martonné 1999.) (pl. Kő-hegy gombasziklái, Prédikálószték sziklaalakzatai, Vadállókövek, stb), amelyek változatás tájképet nyújtanak a túrázók számára. Sajátossága a területnek a Kő-hegy északi oldalában található a Vasas-szakadék álbarlangja, melyben három üreget is találunk (Eszterhás et al. 1996). Ezek eredetileg sziklahasadékok voltak, de a felülről behullott és összetorlódott sziklatörmelék utóbb álmennyezetet alakított ki.

6.1.3. A túrautak nehézsége

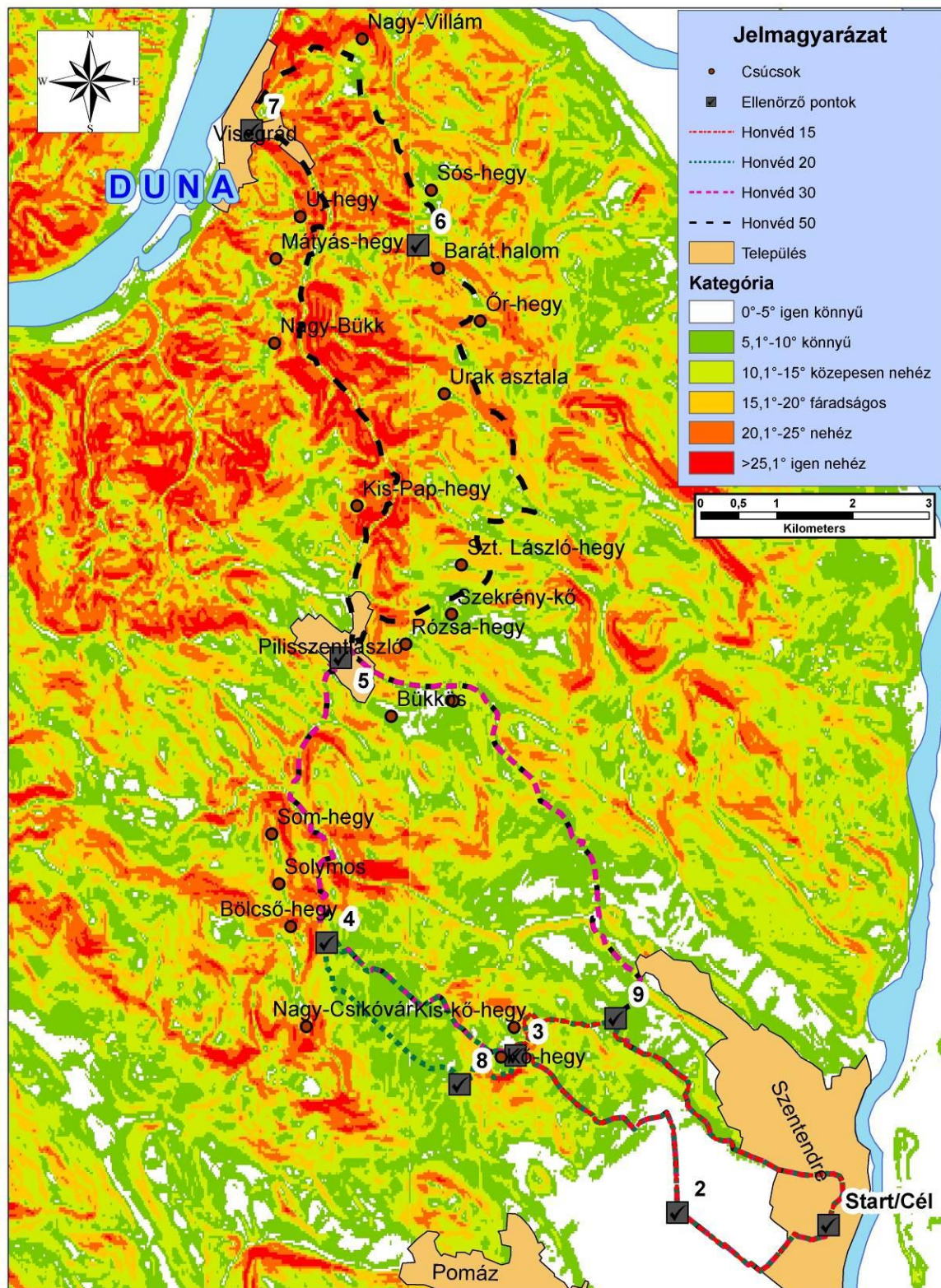
A Visegrádi-hegység rendkívül kedvező földrajzi helyzettel rendelkezik. A főváros közelségéből fakadóan egy közel kétmillió világváros kedvelt kirándulóhelye. Központi helyzete, természeti adottságai és történelmi emlékei miatt pedig országos jelentőségű turisztikai célpont. A szennyezett levegőjű Budapestről kimenekülve, az erdővel borított hegyek között kirándulás jótékony hatással van az emberi szervezetre. A szabadban való kikapcsolódás, a mozgás és élményszerzés stresszoldó hatásaira a mai rohanó világban egyre nagyobb szüksége volna az embereknek. Ezek is azt jelzik, miért olyan magas a budapesti résztvevők aránya a „Honvéd” és a „Hősök Vére” túrákon. Madas László erdőmérnök (1920-2009), az 1969-ben alakult Pilisi Parkerdőgazdaság egykori igazgatója a Pilist és a Visegrádi-hegységet Budapest „zöld gyógyszerárának” nevezte.¹⁵

A turistautak járhatóságának nehézségi fokát nagyban befolyásolja a domborzat, mely az útvonal mentén folyamatosan változik, valamint az időjárás, a talajtakaró és a növényzet. Ennek vizsgálatához szükségesnek tartottam a lejtőkategória és a -kitettség térképek elkészítését, mivel ezek az időjárás hatásaival egybevetve megmutatják, hogy mennyire nehéz az útvonalak teljesítése. Dombay és Magyar-Sáska (2006) a lejtők adta turisztikai nehézséget a lejtőkategóriák százalékos beosztása alapján osztották be, utalva arra, hogy a meredekebb lejtők nemcsak a fel-, hanem a lemeneteket is erősen lassítják az ízületek terhelése miatt, amelyet a hegységi teljesítések során szerzett tapasztalataim és a kérdőívezés során folytatott beszélgetések is alátámasztanak. Ezért a lejtőkategória térképek elkészítésekor ezekre alapozva határoztam meg minden útvonalon az egyes útszakaszok nehézségét (1-2. térkép).

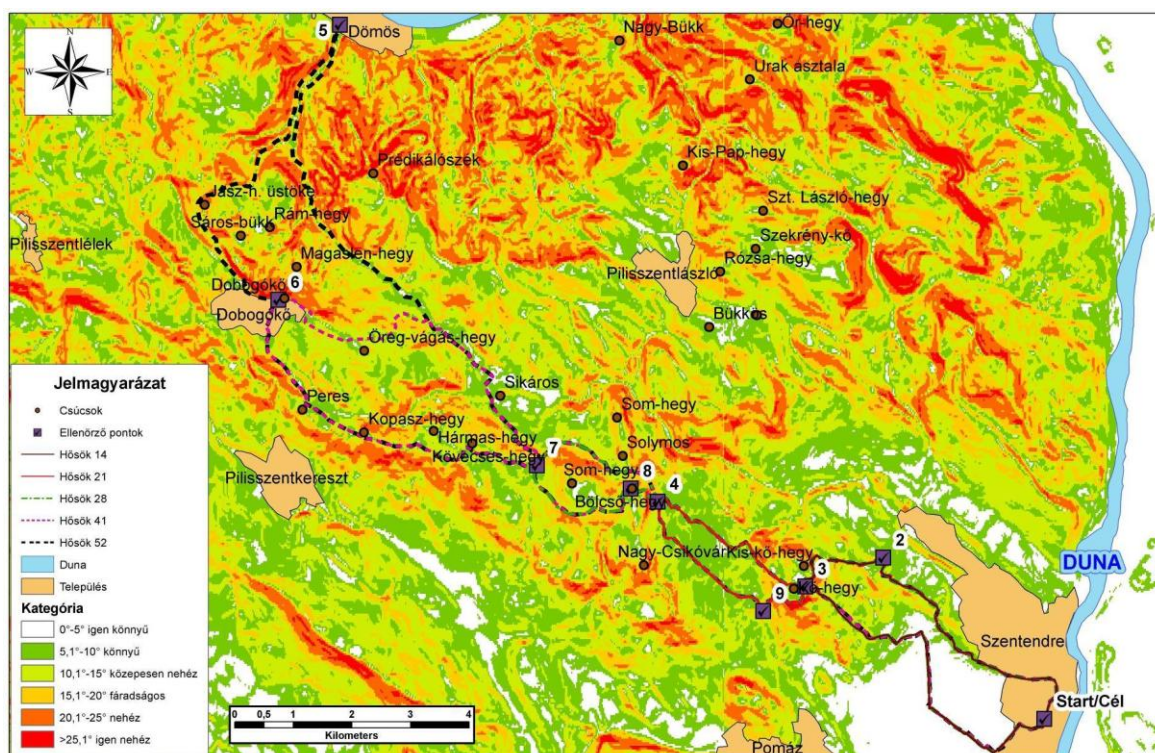
A túraútvonalak közül, mivel az adott túrákon belül a távok döntően egymás nyomvonalán futnak, csak a két leghosszabbat, a Honvéd 50 és a Hősök Vére 52 elemeztem (3. térkép). Szerkesztéskor a két útvonalat egyidejűleg jelenítettem meg, majd a

¹⁵ Rockenbauer Pál: Másfél millió lépés Magyarországon, Magyar Televízió, 1979.

lejtőkategória réteg alapján nehézség szerint kategorizálva a két útvonalat teljes hosszában színkódokkal láttam el. A szakaszok hosszát az ArcGIS szoftverrel kiszámítottam és attribútum táblázatban rögzítettem.

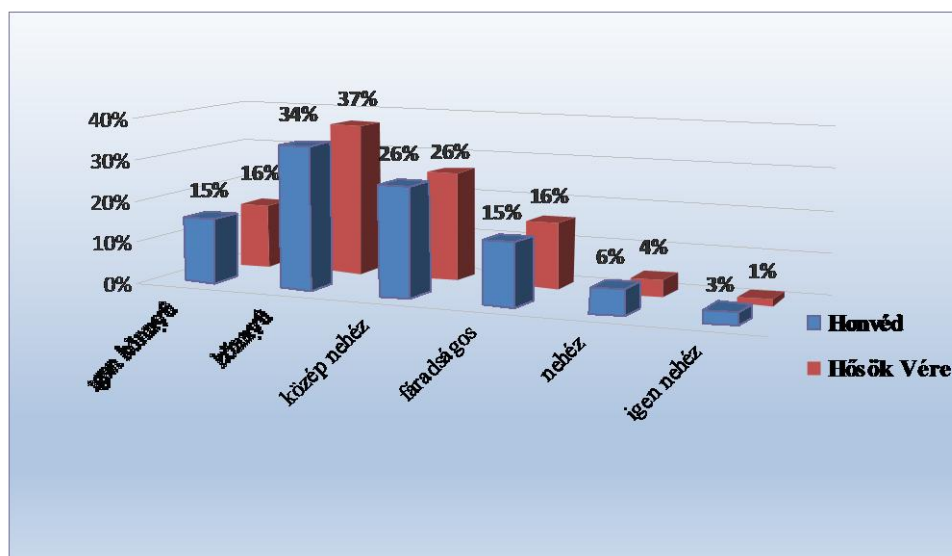

1. térkép: A Honvéd túra lejtőkategória térképe (saját szerkesztés)

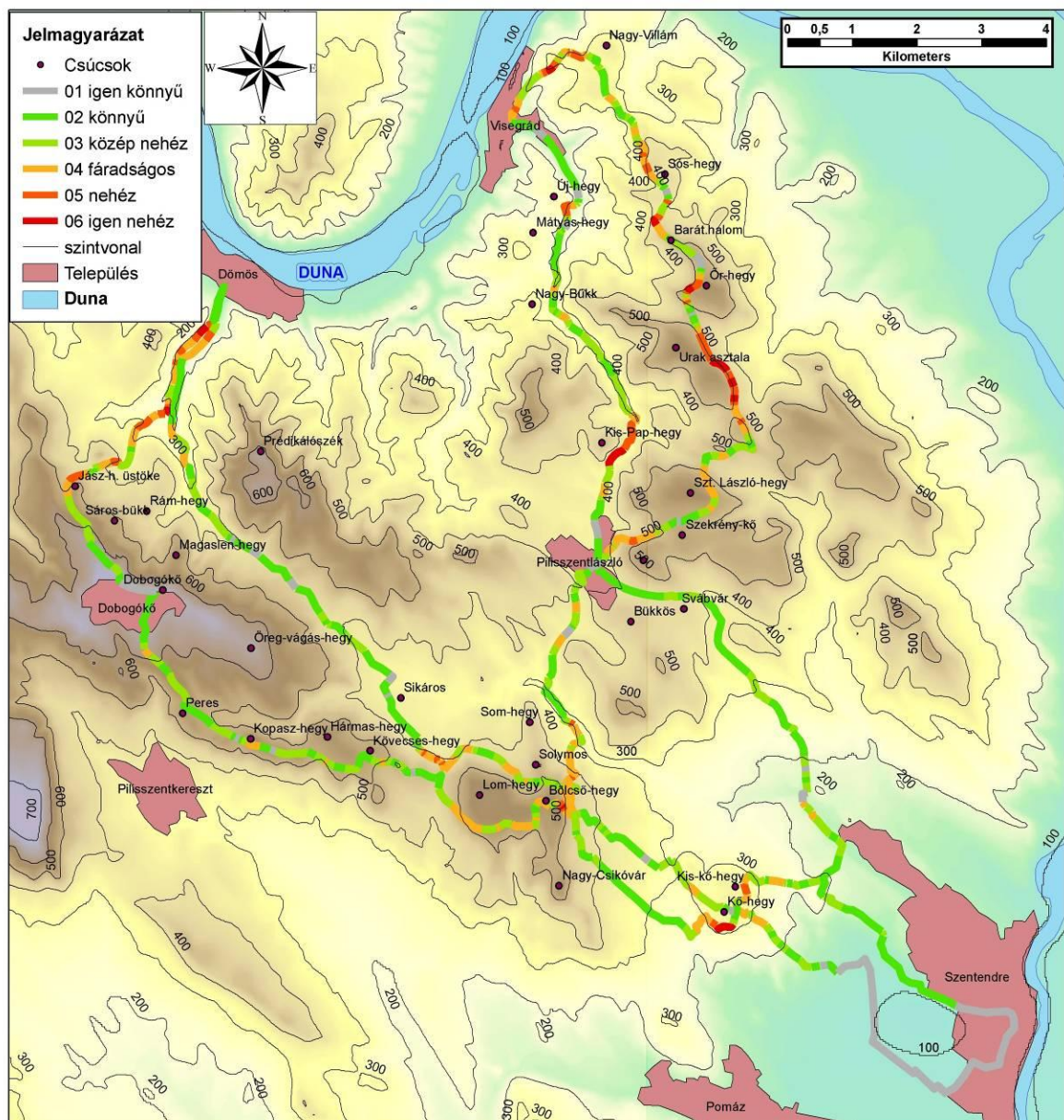
2. térkép: Hősök Vére túra lejtőkategória térképe (saját szerkesztés)

Ezek alapján kiszámoltam, hogy a különféle nehézségű szakaszok milyen arányban fordulnak elő a túrák útvonalán. A 3. ábráról könnyen leolvasható, hogy a Honvéd és a Hősök Vére túrák közel azonos nehézségűek. A szakaszok arányai között jelentős eltérés nem mutatkozik. A nehezebb szakaszok mindkét esetben elsősorban a túrák középső részén fordulnak elő, ami teljesítési szempontból kedvező, mert már bemelegedett ízületeket terhel, de még nem történt meg jelentősebb kifáradás.

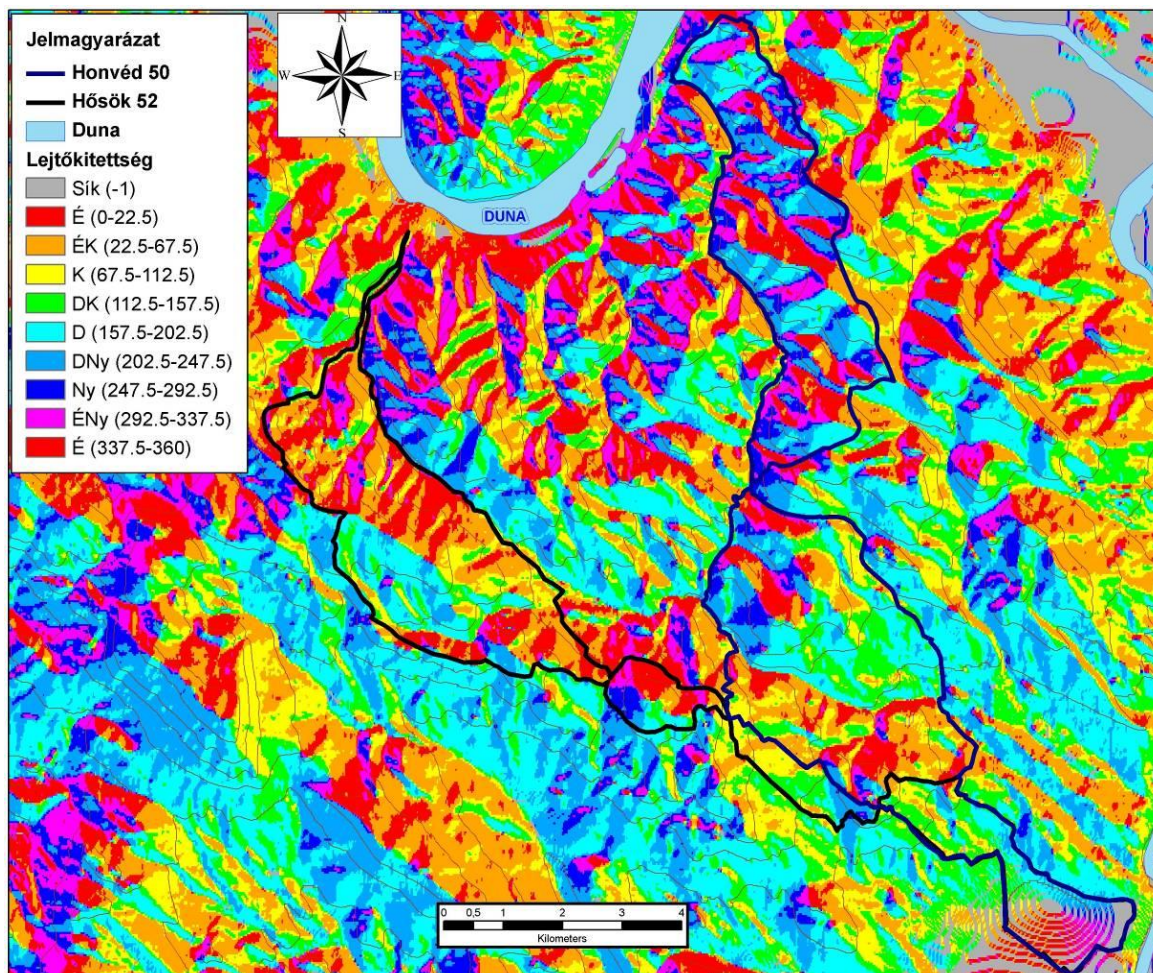
3. ábra: A túrák összehasonlítása nehézség alapján (saját szerkesztés)

A Hősök Vére túra teljesítése során a fizikai igénybevétel a Rám-szakadék, Jász-hegy üstöke, a Lom-hegy, a Bölcső-hegy és a Kő-hegy környezetében a legintenzívebb, utóbbi szakaszon, a túra végén áthaladva még jelentősebb terheléssel jár. A Honvéd túra legnehezebb terepszakaszai inkább csak a leghosszabb távon indulókat terhelik. Az Apát-kúti és a Szent László völgyben haladó piros jelzés önmagában nem halad nehéz terepen, de a völgy aljában futó patakokat több alkalommal is keresztezni kell és a mederbe több helyen bedőlt fák, valamint a hatalmas kötömbök kerülgetése sok erőt kivesz az emberből. A völgy talaja folyamatosan nedves és csúszós, emiatt különösen balesetveszélyes is.

3. térkép: A túraútvonalak nehézsége (saját szerkesztés)

A lejtőkitettség ábrázolásakor (4. térkép) kimutatható, hogy az útvonalakat mely szakaszokon éri kevesebb napfény. Ebben az esetben ugyanis a kipárolgás alacsonyabb, emiatt a talaj nedvesebb, csúszósabb, illetve a hó tovább megmarad az adott területen, bár erre a májusi és októberi túrák idején nem kell számítani. A lejtőkitettség térképen a fő domborzati elemek is jól felismerhetők, mint például a hegység kettős kalderája (1. ábra).

4. térkép: A Visegrádi-hegység lejtőkitettség térképe (saját szerkesztés)

Emellett megfigyelhető, mely szakaszok haladnak völgyekben, melyek a hegyek oldalában, hol érünk nyereghez, vagy hol kell hegyet mászni. Ezek, illetve a korábban már említett nehezítő körülmények (az ösvények, gyalogutak állapotának változása az időjárás függvényében, a közvetlen napfénynek nem kitett szakaszok tulajdonságai stb.) figyelembevételével leírhatóak a könnyebb és nehezebb szakaszok a túra során. A napsütés hiányában az északi lejtőkön elterülő erdőkben a talaj többnyire nyirkos, nedves, ősszel a lehulló lomb hatására nyálkás, csúszós. Ez a mozgásban jelentős akadályozó tényező.

Az elkészített térképek elemzése és a személyes tapasztalat alapján úgy ítélem meg, hogy a Honvéd és a Hősök Vére túrák közül utóbbi a nehezebb, nagyobb teljesítményre

sarkalló túra. A Dömös-Dobogókő szakasz (Rám-szakadék, Jász-hegy) valamint a Lom-hegy déli oldalának monoton szintemelkedése, valamint a Bölcső-hegy leküzdése együtt jelentős erőfeszítést igényel. A Honvéd túrán Pilisszentlászlótól északra, majd Visegrádtól vissza Pilisszentlászlóra tartó etapok szintén tartalmaznak nehéz szakaszokat, de itt nem kell olyan mértékű szintkülönbségeket leküzdeni rövid idő alatt, mint a Hősök Vére túrán. Emellett időről-időre kárpótol a Dunakanyarra nyíló kilátás, majd az Apát-kúti-völgyben a források frissítő vize is. A dobogókői szakaszon a megerősödő, hűvös októberi szél rontja a komfortérzetet, míg a májusi Honvéd túrán inkább jól esik, ha még langyos szél is fúj.

6.2. A Dél-Nyírség

6.2.1. Természetföldrajzi vázlat

A Bocskai Portya elnevezésű honvédségi teljesítménytúrának a debreceni Nagyerdő és Erdőpuszták térsége adott otthont, Budapesttől 230 kilométerre keleti irányban, a román határ közelében. A túra teljes útvonalán a Dél-Nyírség kistáj és Debrecen kistérség területén haladt. A Dél-Nyírség Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén helyezkedik el. A 100-179 m közötti tengerszint feletti magasságú kistáj szélhordta homokkal fedett hordalékkúp-síkság. Ez az enyhe emelkedőkkel tarkított tájtypus a visegrádi-hegységhez képest látszólag könnyen leküzdhető terepet jelent, azonban ennek a tájtypusnak is megvannak a teljesítési nehézségei.

A túrázást sajátosan befolyásoló felszíni képződmények és domborzat kialakulása a Nyírség déli felében a Körös-vidék felé tartó Ős-Tisza és Ős-Szamos által épített hordalékkúphoz köthető (Martonné Erdős K. 2007). A felszín közeli üledékek jelentős része az 1-25 m vastagságban kifejlődött, würm végi futóhomok. Jellegzetes kísérő jelensége a kovárványosodás (Dövényi Z. szerk. 2010), ez némi stabilitást adhat a rajta kialakult talajnak.

Hajdú-Bihar megye területén felszínét ÉK-DNy-i csapású völgyek tagolják. A délnek lejtő térszínt a Berettyóhoz lefolyó párhuzamos medrek hálózák be (Dövényi Z. szerk. 2010). A medrekben általában pangóvizet találunk és csak a hóolvadás vagy nagyobb zivatar alkalmával kerül bele utánpótlás. Ezekből a túra időpontjára semmi nem marad.

A kistáj a mérsékelt hűvös és mérsékelt meleg éghajlati öv határán terül el (Dövényi Z. szerk. 2010). Éves napsütéses órák száma 2000 óra. Az évi középhőmérséklet 10°C. A júliusi középhőmérséklet eléri a 21°C-ot. A tél hideg (januári átlag -3°C), és ezért későn is tavaszodik (április 3-6), de az első nyári nap már április 28-án bekövetkezhet, és

utoljára még szeptember legvégén is előfordulhat, tehát a rendezvényen még érvényesülhet a felmelegedés hatása. Október közepén megjelenik az első fagy. Az uralkodó szélirány ÉK-i. Az éves csapadék mennyisége nem éri el a 600 mm-t, melyből a legtöbb június hónapban, a legkevesebb januárban hullik¹⁶, ez a túrát kevésbé befolyásolja.

A kistáj a Nyírségi flórajárás része (Dövényi Z. szerk. 2010). A természetes növénytakaró az évszázadok folyamán, köszönhetően a lecsapolásoknak és a szántóterületek térhódításának, sokat változott. Az ősi folyómedreket szil és kőrisligetek kísérik (Haláp). Teret nyertek a tölgyesek is (Debrecen, Nagycsere), azonban számos helyen az akác szinte már hozzátartozik a tájhoz. Az ültetett, sivár akácok azonban fokozzák a táji monotonitás hatását. A buckaközi mélyedésekben jellemzők láp- és mocsárrétek maradványai (magassásosok, zsombékosok) az erdős sztyepek átalakult foltjai, a homokpuszta-gyepek alig észlelhetők (Dövényi Z. szerk. 2010). A homoki legelők helyét gyakran degradált kiégett gyepek foglalják el, ami a turisztikai élményt gyengíti.

6.2.2. Domborzat, felszínformák

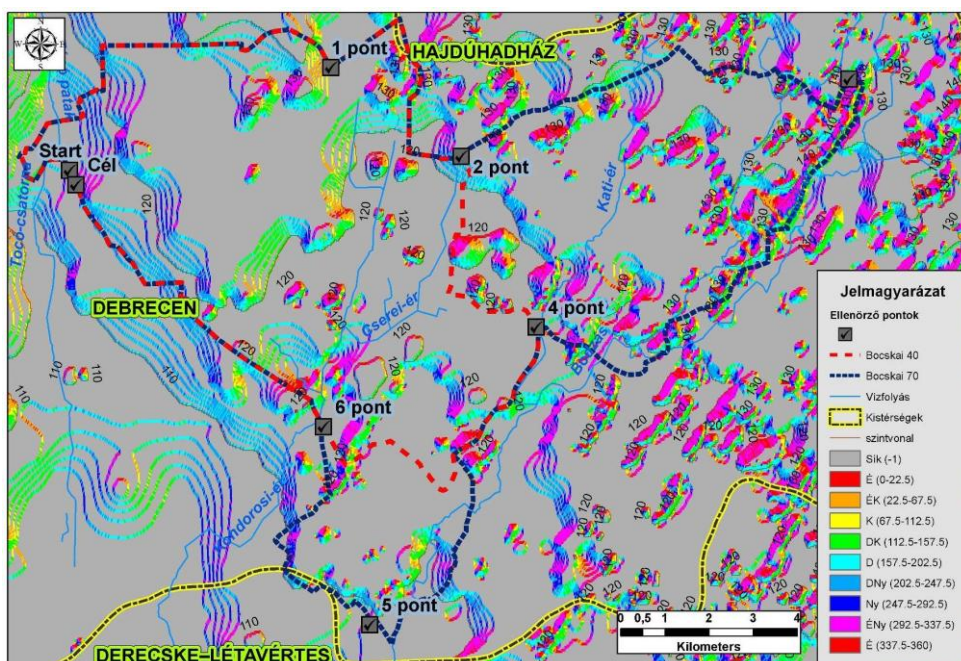
A síkvidéki területeken való túrázás szépsége és nehézsége sajátos módon nyilvánul meg. Jelenetős méretű szintkülönbségek nem terhelik a teljesítőket. A hegyvidéki területektől eltérően itt nem valamely domborzati elem leküzdése jelenti a nehézséget, hanem éppen a síkságra jellemző egyhangúság és monotonitás, melyet tovább fokoz, hogy a látóhatár szélén elterülő lakott település vagy éppen egy erdősáv egyórányi gyaloglás. Ez különösen érvényes volt a Bocskai Portya korábbi Hortobágyon kijelölt útvonalára.

A komoly szintkülönbségek hiánya miatt (relatív relief 5-8 m/km²)(Dövényi Z. szerk. 2010) nem láttam értelmét lejtőkategória térkép elkészítésének. Az enyhe reliefekkel jellemezhető, tökéletlen sík felszín, mely szinte az egész Alföldre jellemző, a folyóvizek feltöltése, valamint a külső erők (szél, fagy, eső, napsugárzás) felszínformáló tevékenysége eredményeként alakult ki. Meredek lejtők ugyan nem korlátozzák a mozgást, de a homokos talajra jellemző, hogy száraz időszakban nehezen, míg nedves állapotában könnyebben járható. A homokkal borított területeken száraz időben számolni kell a nagy porképződéssel. Ez a szeptember első felében történő rendezés során még érvényesülhet.

A jelentősebb domborzati különbségek hiányában a napsugarak intenzív besugárzásának csak a napállás magassága szab némi határt, napkelte és napnyugta között,

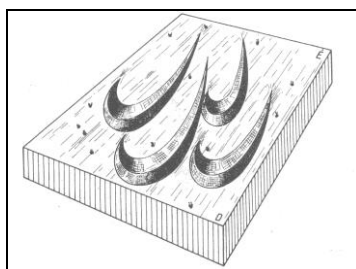
¹⁶ Debrecen éghajlata http://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/varosok_jellemzoi/Debrecen/

derült időben, folyamatosan érik az embert. Árnyékot a napsugarak és a szél tekintetében is az erdősávok, ligetek nyújtanak, melyben a Dél-Nyírség területe, ezen belül a túra útvonala is bővelkedik, bár a telepített akácok széles földútjain ez kevésbé érvényesül.

5. térkép: A Dél-Nyírség lejtőkiettség térképe (saját szerkesztés)

A lejtőkategória viszonyokkal ellentétben a lejtőkiettség ábrázolásával szépen kirajzolódnak a szélhordta homokkal fedett hordalékkúp-síkság buckái és az ÉK-DNy csapású völgyek (5. térkép). Legjellegzetesebb formái a részben kötött futóhomok területekre jellemző nagyméretű parabola- és szegélybuckák (4. ábra), melynek kialakulásához az kell, hogy az ovális alaprajzú mélyedésből a szél oldalirányban is fújjon ki homokot (Dövényi Z. szerk. 2010). Belső oldala lankásabb, mint a szélárnyékos oldalé. A parabolabuckák mérete a Nyírségben a legnagyobb, ahol a tengelyhosszuk elérheti a 400-700 métert is. Magasságuk 2-18 méter között változik (Borsy Z. 2007). A túra teljesítési iránya alapján inkább a lankás fel és rövid, meredekebb oldali lemenetek jellemzőek.

4. ábra: Nyírségi aszimmetrikus parabolabuckák (forrás: Borsy Z.)

7. A túrák rövid bemutatása

7.1. A Honvéd 50 emlék- és teljesítménytúra

A teljesítménytúrázás sajátosságát adja, hogy kötött útvonala és szintideje miatt a résztvevők ritkán térnek le (verseny-szakágakban nem is tehetik), mellőzik az útvonaltól, akár csak néhány száz méterre lévő vonzerők megtekintését. Ugyanakkor az itinerben szereplő részletesebb ismertető, segítheti a résztvevők egyéni visszatérését (1. 2. melléklet). Az útvonal menti vonzó tényezők kiemelése pedig hozzájárulhat a túraélmény fokozásához. Ezért a „Honvéd 50” és a „Hősök Vére” túraútvonalainak bemutatásánál a szervezők által kiadott itinerek segítségével támaszkodtam, csak a közvetlenül látható értékeket jellemeztem, amelyek a kérdőívek személyes felvételezése során is előkerültek.

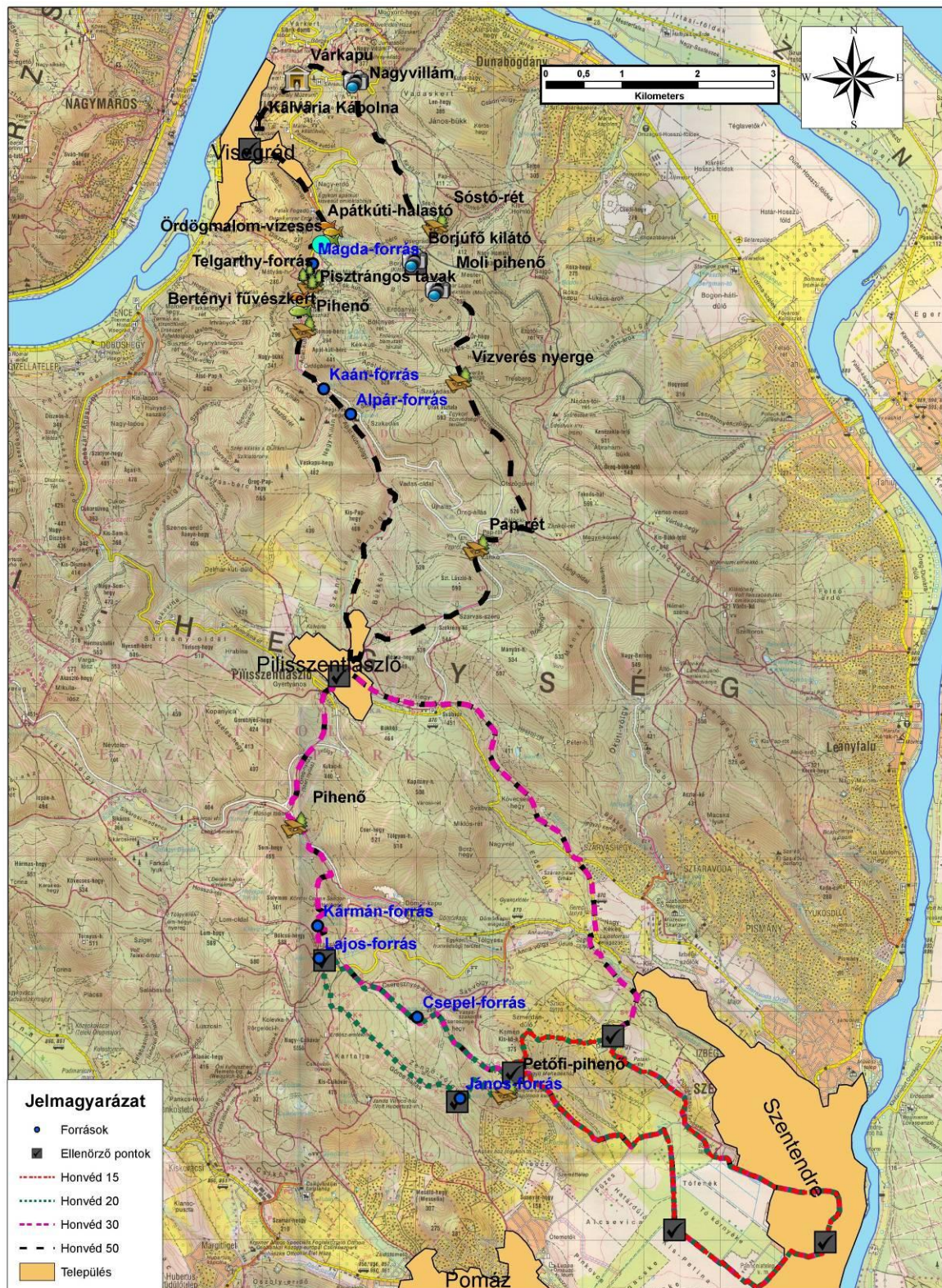
A Szentendrei Kinizsi Honvéd Sportegyesület és a Magyar Honvédség Altiszti Akadémia a Magyar Honvédelem Napja alkalmából 2013. május 18-án rendezte meg a 3. Honvéd Emlék- és Teljesítménytúrát. Az indulók 50, 30, 20 és 15 km-es távokon nevezhettek, sikeres teljesítés esetén kitűzött és oklevelet kaptak (1. melléklet). A túra végig jelzett turistautakon haladt; jelzés hiányában a szervezők szalagokkal irányították az arra haladókat (6. térkép). Ennél fogva gyakran elkerülték azokat a látnivalókat, mely miatt érdemes kirándulást tenni a hegységben, ami ellentétben áll a civil teljesítménytúrákkal, ahol a jelzetlen szakaszokat éppen az egyedi látnivalók miatt vonják be.

Az alsó szakaszon (15, 20, 30-as távok) a Kő-hegy, Lajosforrás és Dömörkapu emelhető ki. A Kő-hegy területén feltárt későbronzkori település védelmét a hegyperemen ma is látható sáncok szolgáltatták. A római időkben a hegy lábánál hadiút vezetett. A közelben található a Petőfi-pihenő, ahol emlékmű örökíti meg a költő itt tett kirándulását. Lajosforrás kedvelt kirándulóhely. *„Dömörkapu neve török eredetű: „demir kapia” magyarul vaskaput jelent. A Délvidéken gyakran használják ezt az elnevezést meredek sziklafalak közé mélyen bevágódó patak völgyekre.”*¹⁷ Az út mellett áll Körösi Csoma Sándor emlékműve. A festői völgyre innen nyílik a legjobb kilátás.

A felső szakaszon, az 50 kilométeres táv Pilisszentlászlótól induló és oda visszatérő szakasza már lényegesen több látnivalóval bír. A Barát-halom gerincúpján, a Moli-pihenő padjáról a Dunakanyar, Dömös és a Prédikálószerék irányába, míg Borjúfő-kilátótól Visegrád felé nyílik szép kilátás és a kiálló sziklaorron megtekinthetünk egy Wass Albert emlékének állított kőtáblát is. A Pap-rét, a Vízverés-nyerge, a Sóstó-rét és a Fekete-hegy

¹⁷ Forrás: a Lajosforrás mellett elhelyezett tájékoztató tábláról

rétje letelepedésre csábító zöld tisztások, remek pihenőhelyek. Visegrádnál a Fellegvárból festői kilátás nyílik, használható a bobbálya és felmehetünk a Nagy-Villám csúcsán létesített Zsitvay-kilátóra, majd utunk a kiépített Kálvárián vezet el.

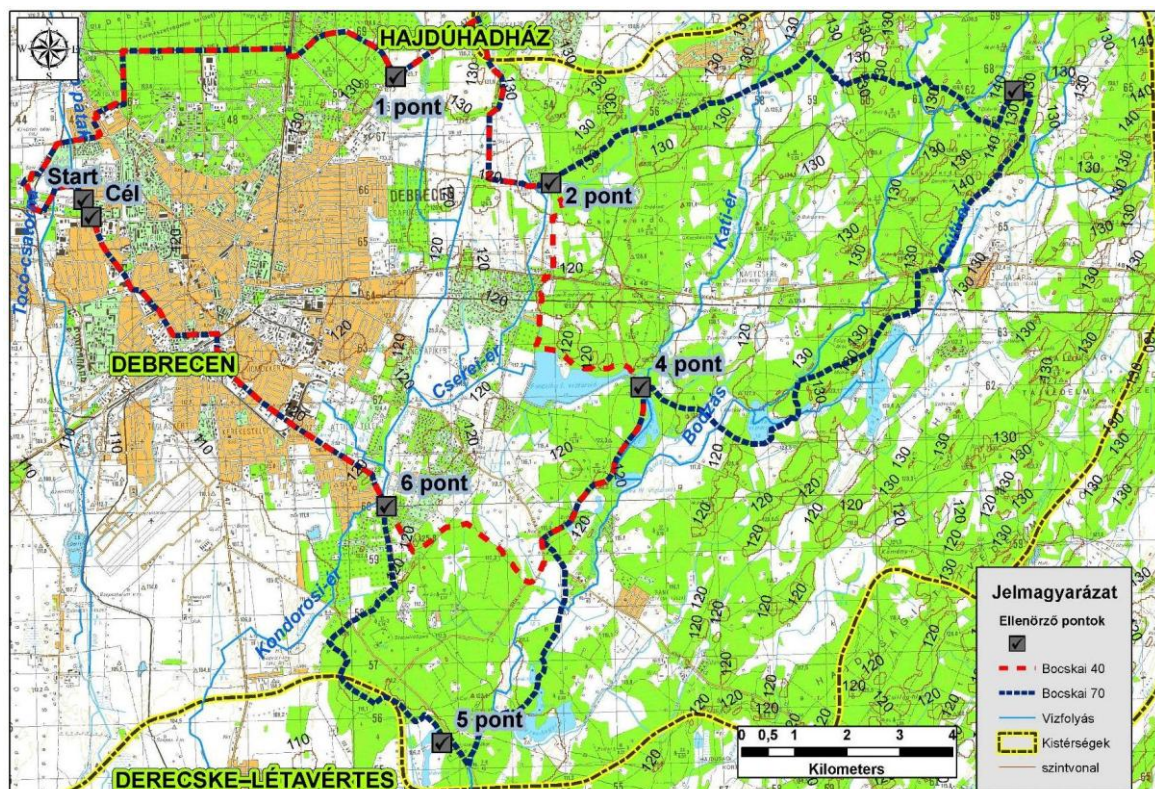

6. térkép: Honvéd emlék- és teljesítménytúra (saját szerkesztés)

Visegrádtól délre jutunk be a festői Apát-kúti-völgybe. Elhaladunk egy halastó, majd az Ördögmalom-vízesés mellett. Jól megfigyelhető, a patak mederkoptató tevékenysége az andezittufa-lépcső zúgóján. A Telgárthy-rét kedvelt pihenőhely, az 1979-ben létesített Bertényi Miklós Fűvészkert helyi védettségű területén. A rét déli felén millenniumi kopjafa áll. Utunk során több forrást találunk, melyek közül a Kaán-forrásnál a legismertebb. Előtte elhagyjuk az Ördögbánya két világháború között működött andezit kőfejtőjét. Végül a szurdokszerű Szent László-völgy vadregényes patakmederét keresztezi többször a túra.

7.2. Bocskai Portya

Az MH 5. Bocskai István Lövészdandár, a Debreceni Honvéd Sportegyesület, valamint a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Debreceni Szervezete, 2013. szeptember 14-15-én 5. alkalommal rendezte meg 40 és 70 km hosszú teljesítménytúráját. A korábbi hortobágyi táj helyett az új útvonalat Hajdúsámsonon és Bánkon keresztül, a Fancsikai-horgásztavak és a Vekeri-tó mentén jelölték ki (7. térkép).

7. térkép: Bocskai Portya 2013 (saját szerkesztés)

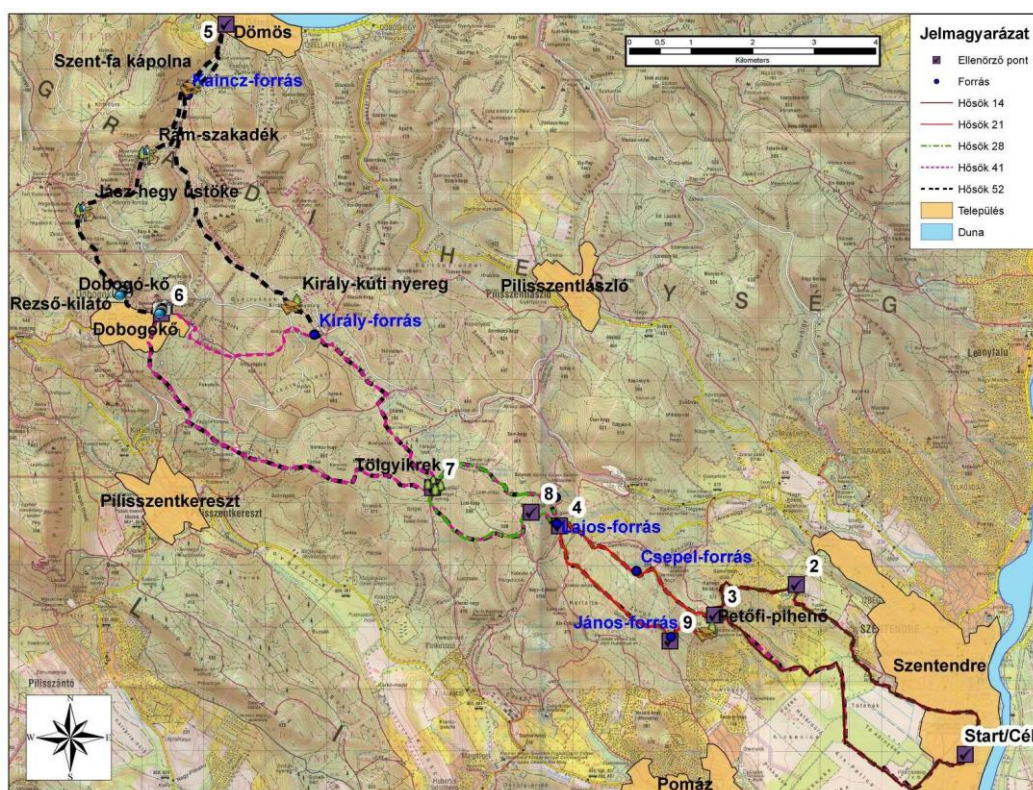
A hagyományokhoz híven a túra elhaladt többek között a Hosszúpályi felé vezető úton az 1848-49-es emléksír, a Debrecenben lévő Honvédtemető, valamint a Nagysándor József emlékmű és az I. világháborús orosz hadifogoly temető mellett is.

A rendezvényen a „Katona Suli” program keretében több középiskola diákjai is részt vettek. Debrecenből a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola, a Szent József Gimnázium, a baktalórántházai Vay Ádám Gimnázium Szakközépiskola, Szakiskola, a derecskei I. Rákóczi György Gimnázium és Szakközépiskola, a tiszalöki Teleki Blanka Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola, valamint a budapesti Puskás Tivadar Távközlési Technikum Infokommunikációs Szakközépiskola.

A menetvonalakról a regisztrációnál minden induló a járőrleppal együtt külön térképvázlatot kapott, amelyen kb. 10 km-enként ellenőrzőpontokat jelöltek ki (7. térkép). Ezek egyben pihenő illetve frissítőpontként szolgáltak. A sikeres teljesítők emléklapot, valamint kategóriától függően kitűzött vagy egyedi felvarrót kaptak.

7.3. Hősök Vére emlék- és teljesítménytúra

A Szentendrei Kinizsi Honvéd Sportegyesület és a Magyar Honvédség Altiszti Akadémia az 1956-os forradalom és szabadságharc tiszteletére 2013. október 19-én immár 3. alkalommal rendezte meg a Hősök Vére emlék- és teljesítménytúrát (8. térkép).

8. térkép: Hősök Vére túra (saját szerkesztés)

Az indulók 52, 41, 28, 21 és 14 km-es távokon nevezhettek, és teljesítés esetén kitűzött valamint oklevelet kaptak (2. melléklet). A túra végig jelzett útvonalon haladt; ahol a jelzés hiányos volt, ott a szervezők szalagok alkalmazásával irányították a résztvevőket.

Az alsó szakaszon, a rövidebb távokon a túra útvonala megegyezik a Honvéd túra útvonalával, így ennek vonzerőit nem jellemeztem újra. Lajosforrástól a dömösi ellenőrzőpontig gyakorlatilag különösebb megerőltetés nélkül lehet gyalogolni. Elhaladunk a Hosszú-rét és a Sikárosi-rét mellett, majd remek erdei utakon végighaladunk a Király- és a Szőke-forrás völgyekben. Különösebb látnivaló itt nem akad, némileg monoton erdei sétán járunk. A Király-forrás valaha jól kiépített vízvételi hely volt, mára a kút tönkrement. Dömösre érkezés előtt esik utunkba a Szentfa-kápolna, melyhez a hagyomány Szűz Mária megjelenését és többszöri csodatételt fűz. Innen alig félóránnyira indul a Rám-szakadék, mely a hegység legvadregényesebb turista útja (volt). A biztonsági elemekkel ellátott sziklafolyosó végigjárása nem (volt) könnyű feladat, de felejthetetlen élmény (nyújtott). A közel 35 m mély szakadékvölgy, helyenként alig 3 m széles, ahol 112 m szintkülönbséget kell legyőzni felfelé haladva, miközben vízesésekkel zúdul mellettünk a Rám-patak¹⁸.

A hazai természetjáró viszonyokat és kultúrát jól mutatja a felújítás, amelynek során éppen a turisztikai élményt vették el a túlzottan beépített, gyakorlatilag utcai ruhában végigjárható természeti különlegességnek: falba rögzített korlátok, lépcsők, létrák segítik a túrát, amely szinte a természetes sziklák érintése nélkül teljesíthető, ami éppen a felelős természetjáró szemlélet kialakulását teszi lehetetlenné.

A Jász-hegy üstöke oldalában haladva másfél kilométeren keresztül egyenletesen, de határozottan emelkedik az út, amely igen fárasztó szakasz. A Dömös és Dobogókő között haladó Téry úton előbb a Rezső-kilátóhoz, majd Dobogókőre érünk, ahol a panoráma mellett az Eötvös Lóránd menedékházban a frissítő ponton forró tea vár, amely októberben imázst erősítő szolgáltatás. Dobogókőn az egykori menedékházban található a magyar turistaság történetét bemutató múzeum, előterében a turista emlékpark.

¹⁸ Rám-szakadék: http://www.parkerdo.hu/ram_szakadek

8. A kérdőívek feldolgozása

8.1. Státuszkérdések

A kérdőívek feldolgozásánál és értékelésénél a túrákat először egyenként, majd egymással összevetve vizsgáltam meg. Az így kapott eredmény a Visegrádi-hegység két túrája esetében valós képet adhat a válaszadók szokásairól, motivációikról és az adott rendezvényekkel kapcsolatos hasonló gondolataikról, élményeikről. Gondot jelentett azonban a Bocskai Portya, mivel a kérdőívet kitöltők annyira homogén csoportot alkotnak, hogy a másik két túrával való összevetése téves következtetésekhez vezethet. Ennek elkerülése érdekében a Bocskai Portya inkább önálló értékelést kapott, az ifjúsági korosztály attitűdjének vizsgálata során.

A kérdőívek első harmadában a teljesítménytúrázók motivációjáról, a teljesítménytúrákkal kapcsolatban alkotott általános véleményükről kívántam információt kapni. Szerettem volna megtudni, hogy a vizsgált eseményre érkezők mennyiben igazolják azt a feltevésemet, hogy a teljesítménytúrázók jellemzően hasonló beállítottságú egyének csoportjába tartoznak. Igaz-e, hogy a túrázót a szabadideje hasznos és aktív, jelentős fizikai igénybevétellel járó eltöltése mellett az is vezérli, hogy ez által a mindennapok stressz terhelését ellensúlyozza. Míg előbbi kérdésre az 1-4., utóbbira az 5-9. kérdések elemzésétől vártam választ. Fontosnak tartottam a későbbi válaszokkal való összevetés érdekében megkérdezni (10. kérdés), hogy milyen elvárásaik vannak a környezettel, a túrával, saját magukkal szemben mielőtt elindulnak egy teljesítménytúrán.

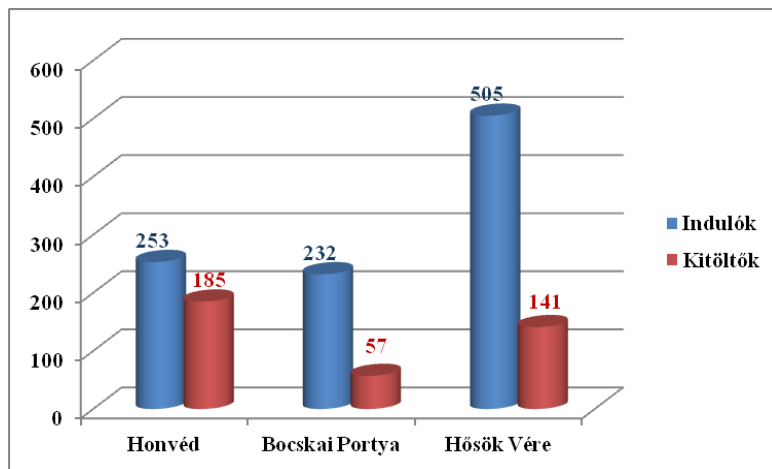
Ezt követően az aktuális eseménnyel kapcsolatban az iránt érdeklődtem, hogy mi motiválta a részvételre (11. kérdés), milyen közlekedési eszközzel érkeztek (12. kérdés), milyen távon (13. kérdés) és milyen felszereléssel (14. kérdés) teljesítették a túrát, valamint honnan szereztek ismereteiket a rendezvényről (15. kérdés).

A 16-17. kérdésre adott válaszok megmutatták, hogy a rendezvénnyel mennyiben voltak elégedettek, tervezik-e, hogy következő alkalommal visszatérnek és ezáltal leszűrhettem, hogy a túra beleillett-e az elképzelésükbe, a túra teljesített útvonalán abban az élményben részesültek, amiért érkeztek. Az út során megtapasztalt természeti értékek, a szervezők által biztosított szolgáltatások és a túra során szerzett élmények és benyomások vizsgálata véleményem szerint nem csak a szervezőknek fontos. Ha egy túráról elemzéseket, véleményeket, élménybeszámolókat lehet olvasni, az nagyban segít a túrázónak, hogy döntsön: érdekli-e, kedvet kapott-e annak teljesítésére.

A kérdőíveket státuszkérdések sora zárta, amelyek segítségével a kitöltők különböző társadalmi csoportjai (nem, életkor, iskolai végzettség, foglalkozás, lakóhely, jövedelem) szerint is kategorizálhatom a válaszokat, s fogalmazhattam meg társadalmi rétegekre vonatkozó összefüggéseket.

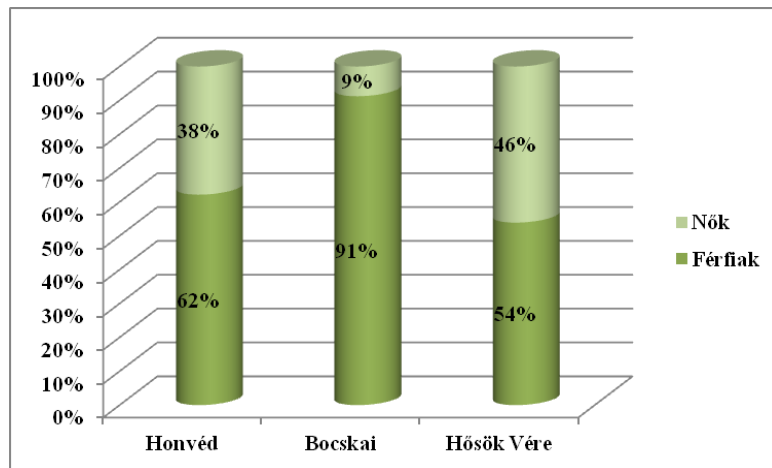
A kérdőívek feldolgozását és a túrák egyenkénti elemzését követően összefoglaltam a honvédségi szervezési teljesítménytúrák általánosítható jellemzőit a résztvevőkről, általános szokásaikról és a túrákkal való elégedettségükről. Ennek érdekében az eredményeket táblázatos és grafikonos formában bemutatva, azokat szövegesen értékeltem.

Kérdőívezés során a Honvéd emlék- és teljesítménytúrán induló 253 főből 185 főt sikerült megkérdezni személyes mintavételezéssel; ez az összes induló számának 73%-a. A Hősök Vére emlék- és teljesítménytúrán indulók száma 505 fő volt, akik közül 141 fő töltötte ki kérdőívet (az összes induló 28%-a), a szervezők közül kikerült kérdezőbiztosok segítségével. A Bocskai Portya esetében a helyszínen nem tudtam a kérdőíveket kitöltetni, így később csak egy nagyon szűk réteget, konkrétan a Katona Suli program túrát teljesített diákjai egy részét, valamint az őket kísérő oktatókat, illetve a rendező alakulat néhány katonáját tudtam bevonni a felmérésbe, a mintavételezés online módon történt. A túrát 232 fő teljesítette, akik közül 57 fő töltötte ki a kérdőívet (az indulók 25%-a).

5. ábra: A kérdőíves felmérés mintaszáma (saját szerkesztés)

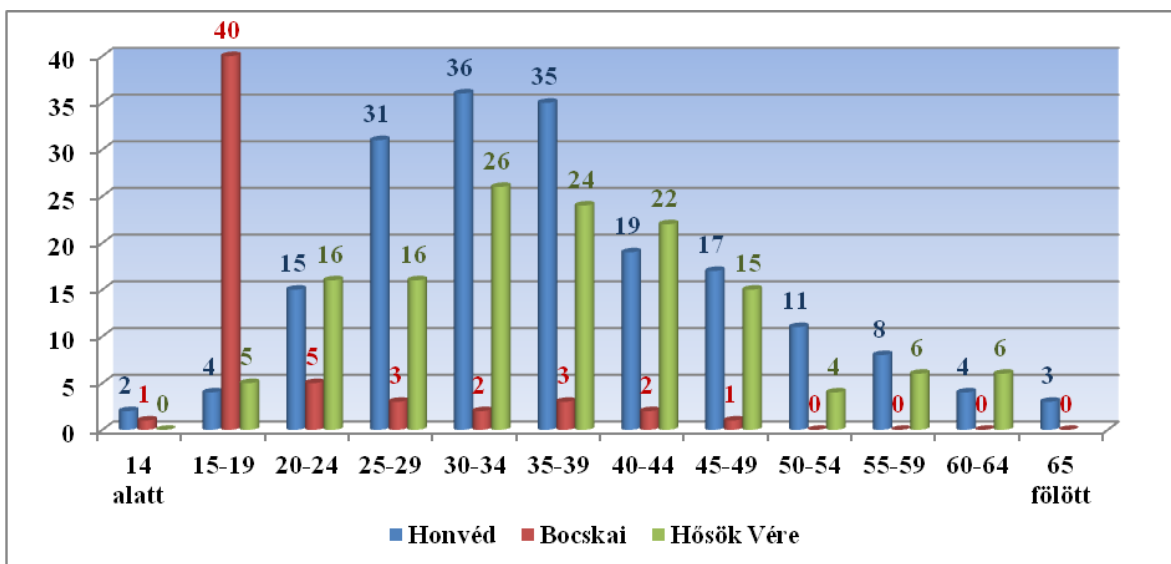
A kérdőívet kitöltő személyek körében a nők-férfiak arányát tekintve (6. ábra) egyértelműen látszik a férfiak magasabb számú képviselete, mely azt bizonyítja számomra, hogy sokkal inkább a férfiak érzik magukénak a teljesítménytúrázást, mint szabadidős sporttevékenységet. Ennek oka lehet többek között az is, hogy a nőkre több szerep és feladat hárul a családon belül, a versengés, a határok keresése a férfiakban gyakran erőteljesebben jut kifejezésre.

6. ábra: Nemek aránya (saját szerkesztés)

A Bocskai Portyán, a két másik túrához képest is, jelentősen alacsonyabb a nők aránya, mely azt jelzi számomra, hogy ez a túra nem annyira vonzó a nők körében. Ennek oka a túra két távjának hosszában (40 és 70 km), a monoton alföldi terepben, valamint erősen katonai jellegében keresendő. Emellett a középiskolás fiúk szignifikánsan gyakrabban sportolnak iskolán kívül, mint a lányok (Ács P. et al. 2011).

A korosztályos elemzések tovább pontosították és árnyalták a nemek szerint kirajzolt képet (7. ábra). Az értékek az adott túrán és korosztályon belül a kérdőívet kitöltőket jelölik.

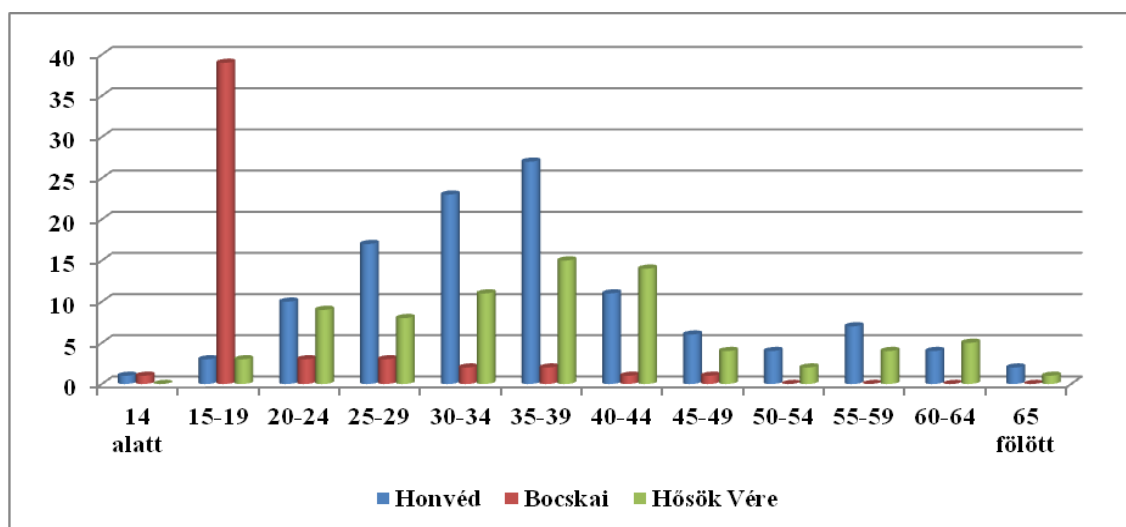
7. ábra: A résztvevők megoszlása életkor alapján (saját szerkesztés)

Az egyén, élete során különböző korcsoportokhoz tartozik, hordozva az adott korszak általános sajátosságait a családi állapot, vagy a társadalmi hierarchiában elfoglalt hely vonatkozásában. Az egyes életszakaszok jelentős mértékben befolyásolják az adott

személy mobilitását, utazási kedvét, motivációit a turizmus valamely formájában történő részvételhez, és nem utolsó sorban az utazás anyagi fedezetéhez szükséges pénzeszközök rendelkezésre állását (Juray T. 2004).

Az iskoláskorú (19 évig) fiatalok aránya alacsony, nincs jövedelmük, a szülők korlátozzák szabad és önálló utazásaikat, tevékenységeiket. Motivációjuk alacsony a természetjárással kapcsolatban, érdeklődésük ebben a korosztályban más jellegű időtöltés felé fordul. A Bocskai Portya esetében kiugró a „15-19” életkorúak aránya, ami betudható annak, hogy a kérdőívet zömmel középiskolás korú, a „Katona Suli” programban részt vevő iskoláknak a túrát teljesítő diákjai töltötték ki.

A következő korosztályt a 20 és a 39 év közötti fiatalokból állítottam össze. Az egész korosztály közös jellemzője a rendkívüli mobilitás és rugalmasság, ami visszaköszön a célirányok megválasztásában, a hátizsákos „túrázás” preferálásában. Jelentős hányada a felfedező típusú turisták közé tartozik. Az ifjúsági utazások esetében kifejezetten nagy az igény, hogy a korosztály tagjai utazásaik során találkozzanak a hasonló gondolkodású és érdeklődési körű kortársaikkal.

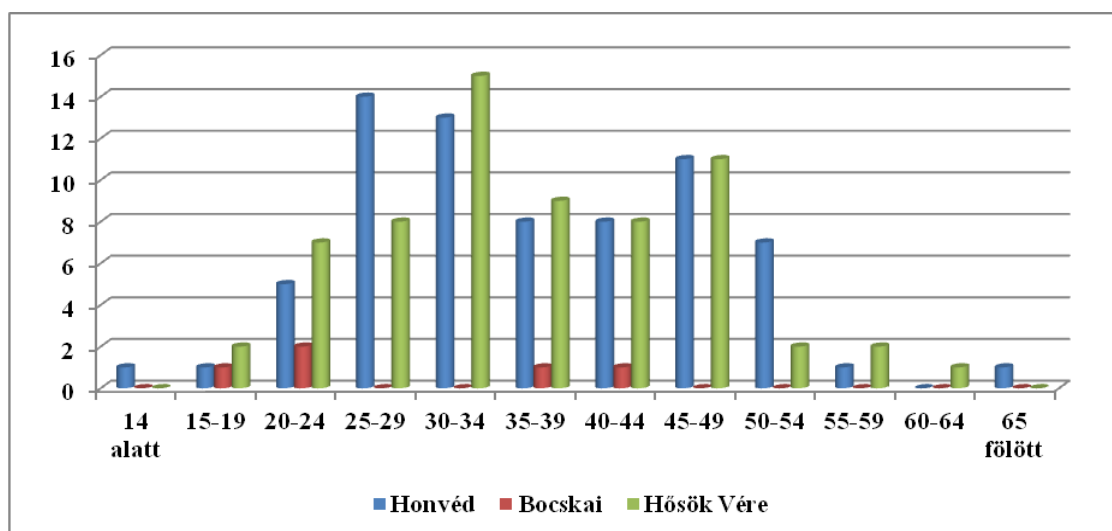

8. ábra: Túrákat teljesítő férfiak életkor szerinti megoszlása (saját szerkesztés)

A férfiak korosztályos arányát bemutató 8. ábrán jól látszik, hogy az részvétel tetőpontja 35-39 éves korban van; eddig fokozatosan emelkednek az értékek. Ennek oka, hogy a férfiak esetében a munkahelyről való kiszakadás, a mozgásszegény hétköznapi és a napi stressz hátrahagyása húzódhat meg a növekvő értékek mögött. A legtöbb férfiinduló a 30-39 év közötti életkorú, majd innen jelentős esést követően stagnáló szinten halad tovább az életkorral.

A Bocskai Portya kiugró értékét nem tekintettem mérvadónak, hiszen a túrázók közül a válaszadók speciálisan választva az iskoláskorúak közül kerülnek ki.

Sajátos a helyzet a nők esetében, ahol kettős tetőpontot vehetünk észre (9. ábra). Egyrészt 25 éves kor körül, illetve 45 éves kor környékén. A 25-39 év közötti nők arányainak folyamatos csökkenése mögött a gyermekvállalás, a családi élettel járó tennivalók elszaporodása állhat. Az első csúcs az önálló életszakasz kezdetéhez, az újdonságok kipróbálásához tartozhat. A harmadik korosztályban (40 és 59 évesek) mutatkozó kiugró részvétel valószínűleg a középkorú házaspárok, illetve különböző okokból (özvegy, elvált) egyedül élő hölgyekhez köthető, akiknél, ha korábban kedvelték az utazást, akkor ebben az életkorban ismét előtérbe kerülhet ez a szabadidős aktivitás.

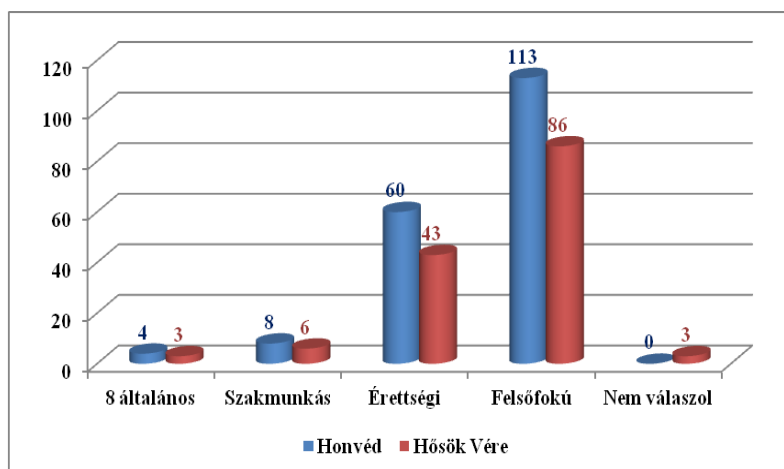

9. ábra: Túrákat teljesítő nők életkor szerinti megoszlása (saját szerkesztés)

A negyedik korosztályba a 60 év feletti személyeket soroltam. Ma már a nyugállományba vonulás nem jelenti a társadalmi élettől való elzárkózást, sőt a legújabb szemlélet szerint: hosszabban élni annyit tesz, mint tovább aktívnak maradni. Ez az aktivitás megmutatkozik a hirtelen korlátlanul rendelkezésre álló szabadidő változatos rekreációs tevékenységekkel való eltöltésében.

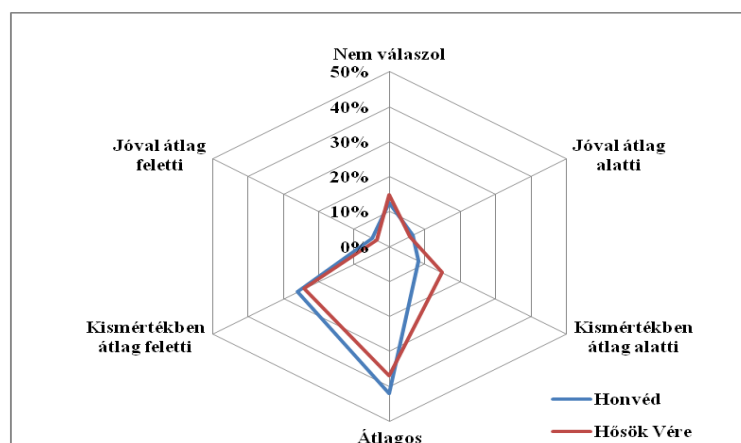
A társadalomban az elmúlt évtizedekben észrevehetően megnövekedett a felsőfokú képzettséggel rendelkezők aránya, szélesedett a fiatal, viszonylag magas jövedelműek rétege, kitolódott a családalapítás kora. Mindez az ifjúság, a fiatal felnőtt korosztály turisztikai aktivitásának fokozódását váltja ki. Az aktív időtöltést, a kalandot, a fizikai erőnlét kipróbálását, a szórakozást preferálják. Körükben gyakori a spontán, nem tervezett utazás az év bármelyik szakaszában. Meghatározó a szerepük abban, hogy már jelenleg és várhatóan a továbbiakban is a turizmust az évi többszöri, rövid utazás jellemzi.

Valószínűsíthető, hogy e társadalmi csoportok felnőtt és időskori életvitelében is erőteljesebben jelenik meg a természetjárás jelenléte.

10. ábra: A legmagasabb iskolai végzettség (fő) (saját szerkesztés)

Az iskolai végzettséget tekintve döntő többségben voltak a felsőfokú képesítéssel és érettségivel rendelkezők (10. ábra). A nyolc osztályt befejezők alacsony száma részben a korukból adódó jövedelemhiány, valamint az átlagosnál nagyobb fokú önállóságot vagy közös családi részvételt feltételező programok miatt lehet alacsonyabb, amelyek itt kevésbé érvényesültek a túrák szervezési preferenciái miatt (táv, katonai jelleg stb.).

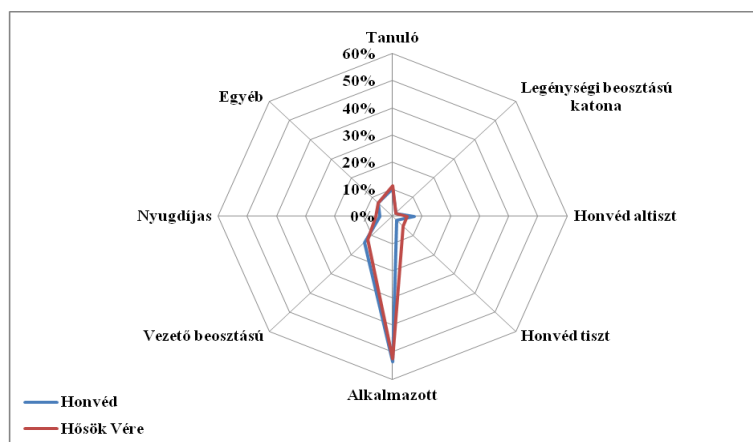

11. ábra: A válaszadók jövedelmi viszonya (saját szerkesztés)

A jövedelmi viszonyokra csak nagyságrendeket tekintve kérdeztem rá, és lehetőség volt a válasz megtagadására is, amennyiben ez kényelmetlenül érintette az egyént. Itt az átlagkeresetet¹⁹ a Központi Statisztikai Hivatal által megadott összeg alapján bruttó 225.600 Ft-ban állapítottam meg. Eszerint átlagos, átlag körüli jövedelemmel rendelkezett

¹⁹ Átlagkereset a Nemzetgazdaságban: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/let/let21303.pdf>

a válaszadók háromnegyede (11. ábra). Az jól kirajzolódik az ábrán, hogy a legtöbben az átlagos és kissé e feletti jövedelemmel rendelkezők közül kerültek ki.

12. ábra: A résztvevők megoszlása foglalkozásuk alapján (saját szerkesztés)

A foglalkoztatottság alapján az alkalmazottak mellett említésre méltó volt a vezető beosztású személyek és a tanulók aránya is (12. ábra). A honvédség kötelékébe tartozók (11%) aránya viszont csalódást keltett, de az is lehet, hogy egyszerűen csak nem töltötték kérdőívet, igaz ez a hozzáállás hivatásos katonaként szintén csalódást okozott számomra.

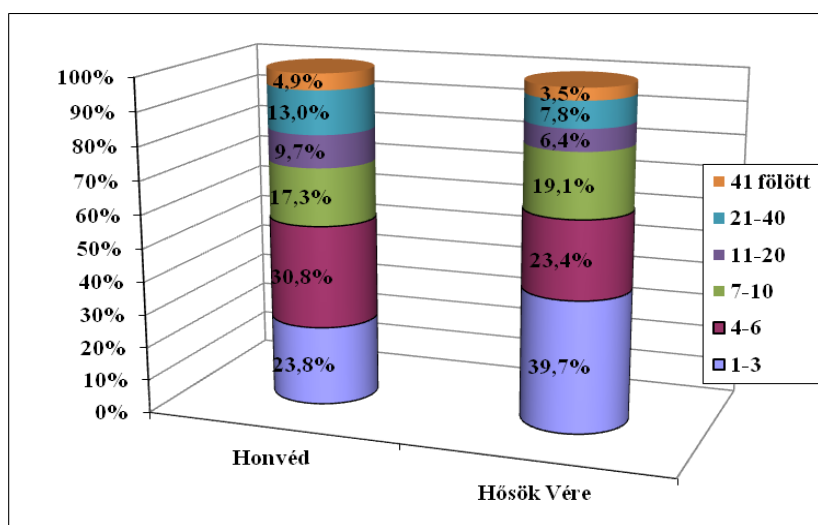
A Bocskai Portya esetében az iskolai végzettséget, a foglalkozást és a jövedelmet a kérdőívre választ adó diákok magas aránya miatt nem ábrázoltam, mivel egyöntetűen érettségi előtt álló, saját jövedelmmel nem rendelkező középiskolai tanulókról van szó.

8.2. A túrázók attitűdjének elemzése

A túrázók szokásait, attitűdjét vizsgálva céljaim között szerepelt természetjáró motivációjuk, valamint a teljesítménytúrák szervezettségével kapcsolatos elvárásaik megismerése, s ezek hátterének feltárása.

Arra a kérdésre, hogy mennyi teljesítménytúrára vesz részt évente (13. ábra), az „1-3” választ megjelölők közül többen a helyszínen jelezték, hogy ez egy alkalom, csak ezen a túrán vesznek részt, vagy éppen ez volt az első alkalom, ahol rajthoz álltak. De többen valószínűsítették indulási szándékukat a következő rendezvényen is, ami komolyan felveti a szervezők szerepének tudatos felépítését, hiszen hosszabb távra kiható, aktív turisztikai szokásokat meghatározó élményt is adhatnak. A túrát követő megelégedettség alapján ez valószínűsíthetően visszaigazolást nyert. Erről ugyan nem győződtem meg külön a kérdőíves felmérés során, de azok alapján, hogy a tavaszi túrát (Honvéd) követően a visszatérésüket jelzők közül többen jelentek: részben sok ismerős arccal találkoztam az

újabb mintavételezésnél, részben az őszi (Hősök Vére) túrán magasabb volt az induló száma, – ami igazolhatja feltételezésemet.

13. ábra: Mennyi teljesítménytúrán vesz részt évente? (saját szerkesztés)

A tíz túránál kevesebbet teljesítő természetjárók aránya a kérdőívet kitöltők körében, az elvárásoknak megfelelően igen magas (72, illetve 82%). Tehát a többség számára ez a szabadidő eltöltési forma csupán egy a sok turisztikai lehetőség közül. A többszörös teljesítés időszakára változatos magyarázatokat adtak: történhet a kedvelt évszakban hétvégenként teljesítve, vagy akár széthúzva az év során, havi egyszeri alkalommal is. Ha megvizsgáljuk, hogy milyen jövedelműek köréből kerül ki a túrázók nagy része, akkor megállapítható, hogy más szabadidős tevékenységhez hasonlóan, itt is behatárolja a jövedelem, hogy mennyi túrára és milyen rendszerességgel jut el az egyén. Másik ok, ami miatt viszonylag magas az alacsony évi túrát teljesítők száma, az lehet, hogy a rendelkezésre álló szabadidő, a jövedelmi keret, egy adott túra elérhetősége és adott esetben a baráti társaság nem feltétlenül áll egy időben rendelkezésre. Ebben az esetben az összehangoláson és a feltételek kedvező együttállásán is sok múlik.

A tíz túránál többet teljesítők aránya a relatíve kevésbé ismert katonai túrán jelzi, hogy a magas értékeket bejelölők egyértelműen nem a hétvégi kirándulók, sokkal inkább a rendszeresen sportoló és kihívásokat kereső teljesítménytúrázók köréből kerülnek ki, azaz megjelentek az országban a sportturizmust életmódszerűen űzők is.

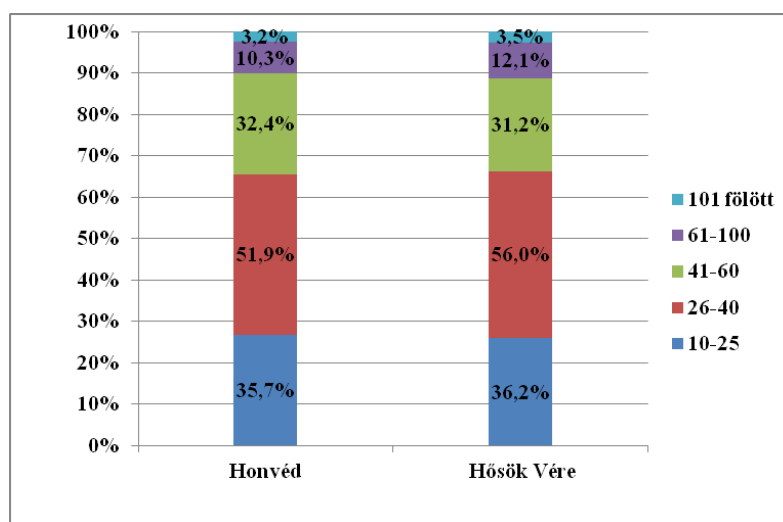
Azt a kérdést, hogy mennyi honvédségi szervezésű teljesítménytúrán vesznek részt évente, azért tartottam fontosnak feltenni, mert egyrészt érdekelt a katonák véleménye, másrésztől érzékeltetni szerettem volna, hogy a katonai szervezésű rendezvények ismertsége és látogatottsága a civil részről a kezdődő nyitás miatt még mennyire csekély.

Az eredmény az elvárásoknak megfelelően alakult: a vizsgált túrák válaszoló résztvevői közel mindannyian egy-két honvédségi túrát teljesítenek évente. Ezen javíthat az, ha a túrákat szélesebb körben népszerűsítik, vagy kifejezetten meghívókat küldenek a „Katona Suli” programban résztvevő iskoláknak és a katonai alakulatoknak, de akár további középiskoláknak is. Felvetődik azonban a kérdés, hogy a tanintézményeket támogató Honvédelmi Minisztérium hogyan biztosítana anyagi forrást az iskoláknak az utaztatás lebonyolításához, mivel ez a katonák esetében is önköltséges aktivitás.

A „c” kérdésre nem érkezett válasz, azaz a hat hazai honvédségi szervezésű túránál többet évente a résztvevők közül senki nem teljesít. Ennek egyik oka az lehet, hogy a külföldi részvétel már jelentősebb diszkrecionális jövedelmet feltételez a másik, hogy a katonák részvételét, ez sajnálatos személyes tapasztalat is, még mindig korlátozottan támogatja a Magyar Honvédség. Ez lehet egyébként az egyik oka annak is, hogy miért csak a válaszdók tizede kötődik szervesen a Magyar Honvédséghez, pedig a szervezők oldaláról várják a katonák megjelenését. A sportturizmushoz való változatos társadalmi hozzáállás a katonai alakulatok oldaláról is megmutatkozik. Van olyan alakulat, ahol a résztvevők buszt kapnak az utazáshoz, míg egy másik alakulat parancsnoka túlórával díjazta katonái szabadidős teljesítménytúrázását. Más alegységeknél azonban még a szomszédos helyőrségbe jutáshoz sem adnak honvédségi járművet. Az ilyen irányú szabadidős elfoglaltság önköltségessé vált, holott a fizikai felkészülésben és az egészséges életmód szélesebb körűvé válásában, s a katonai életformáról kialakítandó pozitív imázs kialakításában is hasznos lehetne. Erre egyébként „A Magyar Honvédség testnevelés és sportbajnokságok szabályzata” is kitér. *„A testnevelés és sporttevékenység a fizikai felkészítés meghatározó területe, amely a szervezetszerű sportfoglalkozásokon, sportversenyeken, önálló sportoláson, valamint a szabadidős sporttevékenységen keresztül biztosítja a teljes állomány fizikai, pszichikai felkészítését, a testi-lelki regenerálódást, az egészség megővését. (...) A katonák számára kötelezettség a jó fizikai állapot kialakítása, az érvényben lévő fizikai követelményeknek való megfelelés. (...) A katonák szabadidejükben lehetőséget kapnak az általuk választott mozgásos sportág edzésszerű művelésére, illetve rekreációs tevékenység folytatására. A katonai szervezetek parancsnokai a lehetőségek figyelembevételével, a katonák szolgálati elfoglaltságának függvényében biztosítják a más katonai szervezet vagy a Honvéd Sportegyesületek Országos Szövetsége (HOSOSZ) tagszervezetei (honvéd sportegyesületek és klubok) által rendezett szabadidősport rendezvényeken történő részvételt.”*

Úgy gondolom, hogy az ilyen rendezvényekkel is lehetne erősíteni a civil-katonai együttműködést, hiszen a katasztrófavédelmi helyszíneken, mint például az árvíz, és a külföldi katonai szerepvállalásokon kívül a közvélemény inkább csak találhat azzal kapcsolatban, mi folyik a gyakorlótereken és a laktanyák falain belül. Katonákkal alig találkoznak, pedig a komoly fizikai teljesítmények láthatóvá tétele, a civilek számára is érdekes katonai eszközök bemutatása, feladatok megoldása segíthetne a bizalom erősítésében.

Arra a kérdésemre, hogy milyen távokat részesítenek előnyben a teljesítménytúrák teljesítése során, több választ is meg lehetett jelölni (14. ábra).

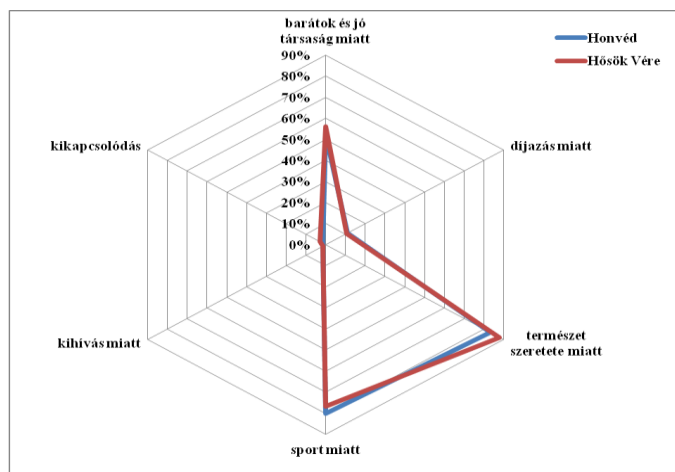
14. ábra: Milyen távokat részesít előnyben a teljesítménytúrái során? (saját szerkesztés)

A válaszadók több mint fele a „26-40 km”-es távot preferálja leginkább, vagy egyéb távok mellett ezt is megjelölte lehetséges válaszként. A teljesítménytúrázást éppen ezek a rövidebb középtávok tették közkedveltté, ugyanis e két érték között egy egészséges ember, ha nem rendszeres túrázó, akkor is különösebb probléma nélkül teljesíti az adott távot. Az ennél rövidebb távok (10-25 km) csak azok számára tekinthetők a szó klasszikus értelmében vett teljesítménytúrájának, akik koruk, egészségi vagy edzettségi állapotuk miatt ebben az esetben is nagy kihívásokkal találkoznak, viszont kisgyermekes családok számára ideálisak lehetnek a természetjáró szemlélet kialakításában.

Ma már azonban akad olyan túra is, ahol megkezdtek a rövidebb távok felszámolását a profiltisztítás érdekében, amely a terepfutó versenyváltozat elterjedéséhez vezetett (Sütő L. 2012). Bár ezzel csökken az adott rendezvény látogatottsága, a szervezők ezt a legkevésbé sem bánják, hiszen a hosszú túrák célközönségét már a (fél)profik alkotják.

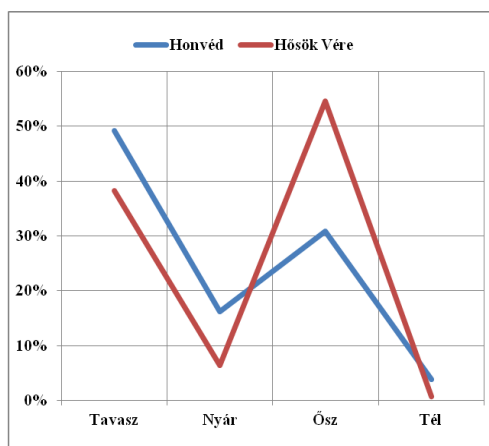
A Visegrádi-hegység túrái között azt tapasztaltam, hogy a rövid távok gyakorlatilag a legszebb és legvonzóbb területekig sem jutnak el. Nekik a természeti értékekből, ebből a szempontból kevesebb jut. Ezért a rajthelyet mindig körültekintően kell kialakítani, mert nemcsak a megközelíthetőség, hanem a ritkábban túrázók motiválása is fontos szempont.

A teljesítménytúrákon való elindulás motivációját boncolgató kérdésekre adott válaszok azt tükrözik, hogy a túrázók leginkább a sport és a természet szeretete miatt, míg több mint fele a barátok és a jó társaság miatt mozdul ki (15. ábra).

15. ábra: Miért jár teljesítménytúrázni? (saját szerkesztés)

A kérdésre, hogy mely évszakot kedvelik leginkább a válaszadók a túráik megtervezésekor, a legtöbben attól függően válaszoltak, hogy éppen melyik évszakban vettek részt egy adott túrán. A Honvéd túrán a tavaszt, a Hősök Vére túrán az őszt jelölték meg többen (16. ábra). A döntés során sokan szerettek volna több lehetőséget is bejelölni, de erre a kérdőív nem adott lehetőséget.

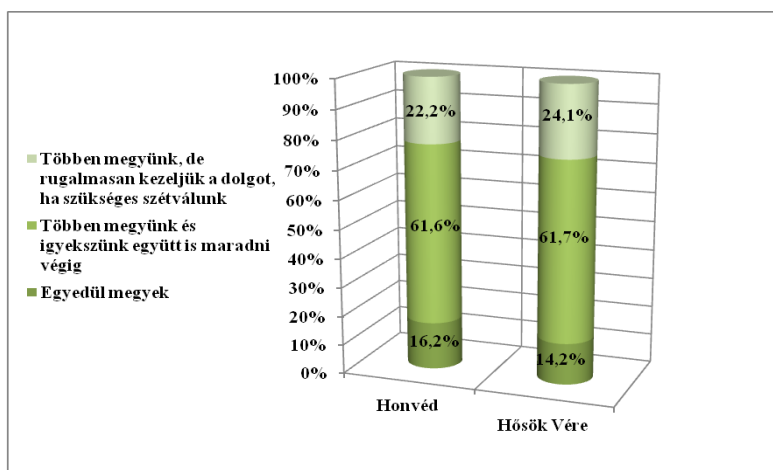

16. ábra: Melyik évszakban szeret leginkább túrázni! (saját szerkesztés)

A tavasz válasz megjelölése mögött a hosszú telet, a zord időt felváltó kellemes időjárás, a korai sötétedést követő egyre nyúló nappalok hossza és a természet ébredésével és újjászületésével jelentkező vitalizáló hatás állhat. Az ősze adott válaszok magas száma ugyanakkor arra utal, hogy sokan szívesen túráznak ebben az évszakban is, amikor a természet tavaszi ébredésével szemben az őszben éppen annak sokszínűségét, illetve a beköszönő őszi időben visszatérő „vénasszonyok nyara” nyújtotta kellemes kiránduló időt, a télre való felkészülés utolsó lendületvételét szeretik az emberek.

A nyárra és a télre érkezett válaszok alacsony száma két dologgal magyarázható. A beszélgetések során a nyarat megjelölők a nyaralás elmaradása miatt kirándulásokkal, túrázásokkal és a hétvégék aktív eltöltésével pihenik ki az éves munkahelyi fáradalmakat. Kijelenthető, hogy a nyár sokkal inkább a családi nyaralások ideje, a meleg időben az emberek inkább a vízparti szabadidő eltöltését preferálják. Ennek oka pedig a kényelem, a komfort vagy éppen a család döntése.

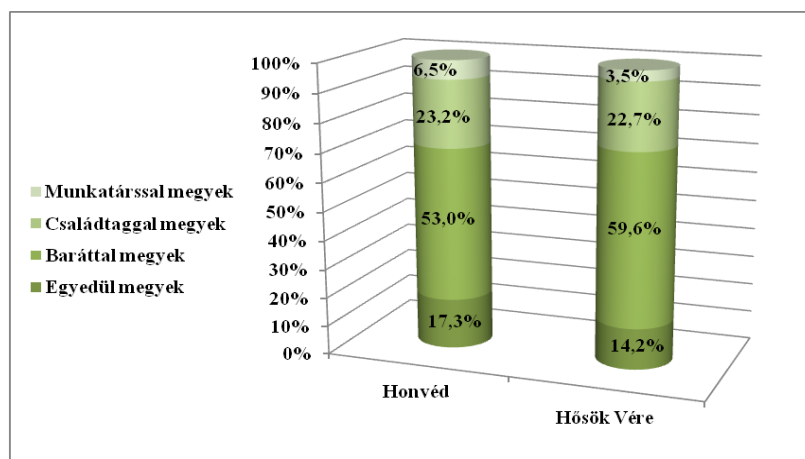
Télen, a túraútvonalakon felhalmozódó hó, a jég, a köd okozhat kellemetlen veszélyhelyzeteket, eltévedéseket. A hideg elleni védekezés több felszerelést, ruházatot igényel, gondoskodni kell védőitalról, és a világos órák száma is felére zsugorodik a nyári évszakhoz képest. Azaz a téli túrázás az átlagosnál valamivel nagyobb felkészültséget kíván, amely összességében sok embert elriaszt a téli túráktól.

17. ábra: Hogyan szeret részt venni a túráin (saját szerkesztés)

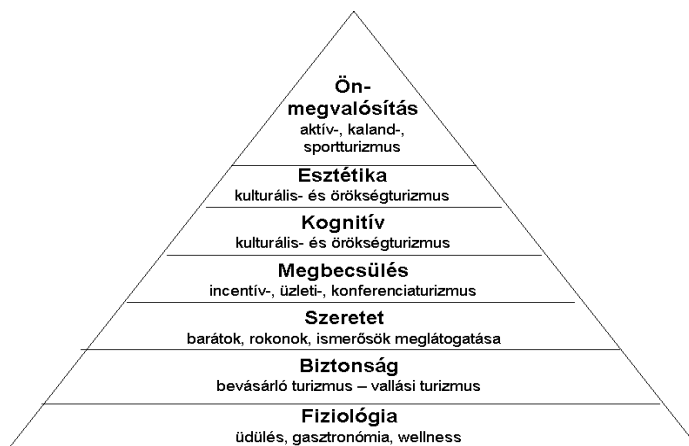
A teljesítménytúrák bár jellegüknél fogva eltérnek a természetjáró kirándulásoktól, a résztvevők szívesen indulnak társaságban, ezen belül barátok, vagy családtagok körében, és a táv teljesítése során igyekeznek együtt is maradni (17-18. ábra). Nyilván a távok hossza befolyásoló tényező, de általánosságban kijelenthető, hogy azok mennek egyedül, akik a túra során gondolataikba mélyedve, a teljesítésre koncentrálnak végig a

távon. Megfigyelhető továbbá az is, hogy a válaszadók mindkét túra esetében közel azonos arányban adták a lehetséges válaszokra jelöléseiket.

18. ábra: Kivel indul túrázni? (saját szerkesztés)

A túrázó, ahogy minden ember, valamilyen szükségletének kielégítésére törekszik. A modern turizmuselmélet felismerte, hogy Maslow – Morrison – Mill - féle szükséglethierarchiai modell (19. ábra) az utazás során nem csupán az önmegvalósítás szintjén érhető tetten, hanem már a fiziológiai szükségleteink kielégítését is áthatja (Michalkó G. 2004), azaz a sportturizmus során is jól értelmezhető.

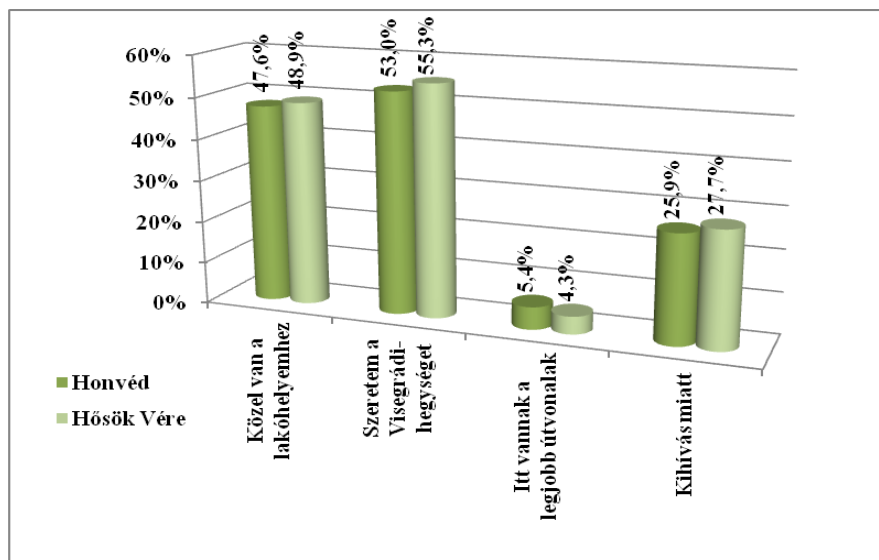

19. ábra: A szükségletek hierarchiája és turisztikai kapcsolata (szerk.: Michalkó 2004)

A kérdőívben a személyes motivációkat vizsgáló kérdésekre adott válaszok alapján megállapítható, hogy a túrázók 80%-a az önmegvalósítás miatt állt rajthoz. A természet, az emberi test és szellem korlátainak legyőzése a legtöbb ember számára óriási kihívás és személyiségformáló cselekedet. Emellett az esztétikai vágyak kielégítését és a barátokkal és családdal együtt töltött aktív tevékenységet fontos még megemlíteni. A

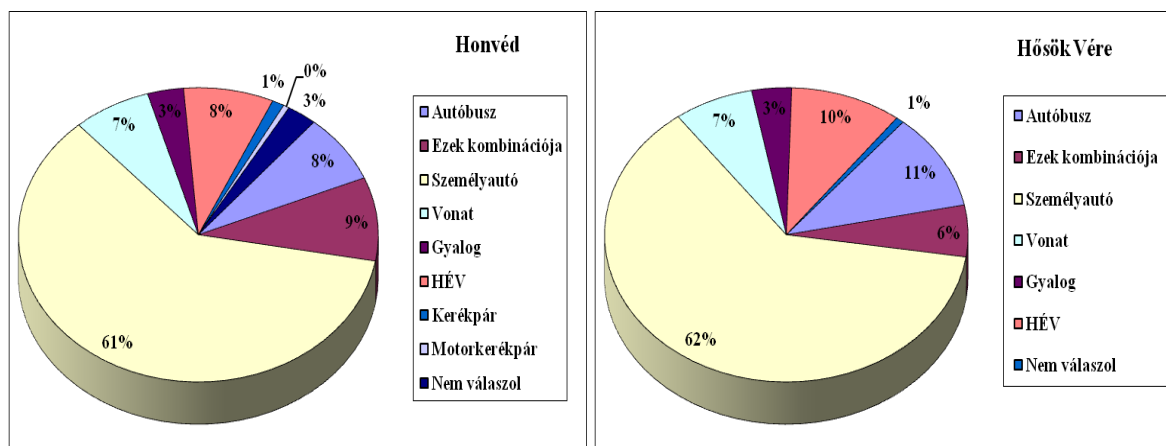
teljesítménytúrázás egyfajta kontrollált határkeresés is lehet, ahol a szervezők nyújtotta biztonság ad vállalható keretet a kevésbé bátrak számára (Sütő L. 2012).

A túra választásának motivációjára adott válaszokat értékelve két tényezőt találtam döntő jelentőségűnek (20. ábra). Első helyen a „Szeretem a Visegrádi-hegységet”, másodikon a „Közel van lakóhelyemhez” választ jelölték meg. A kihívás a túrázók negyedénél szintén fontos szempont volt.

20. ábra: Miért választotta ezt a túrát? (saját szerkesztés)

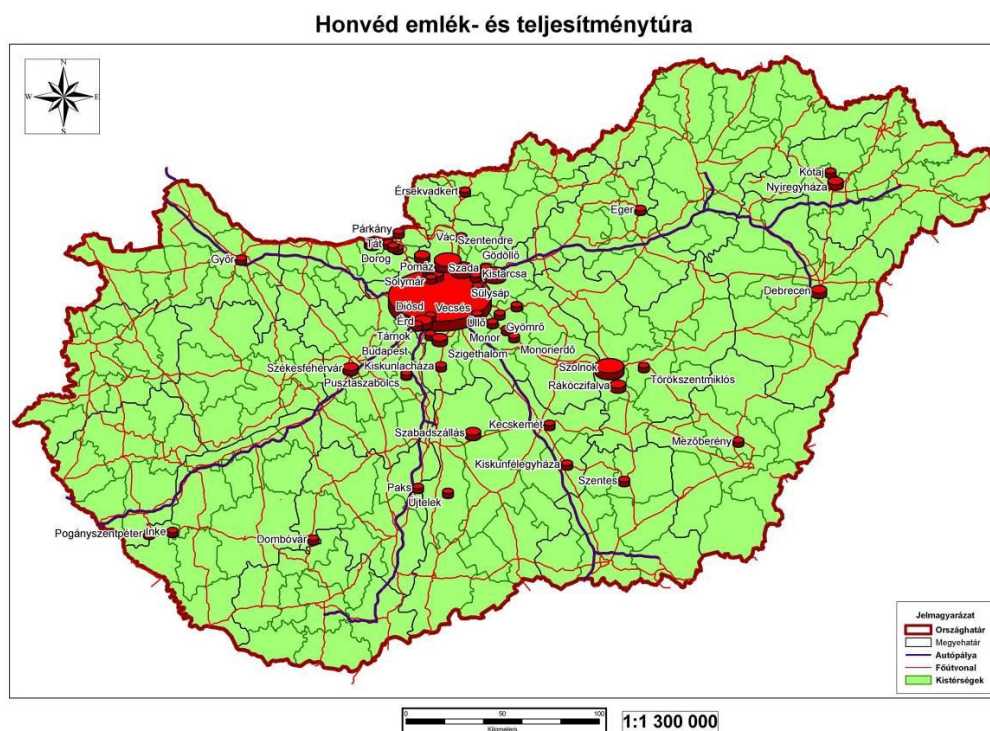
A Hágai Nyilatkozat (1989) értelmezése szerint a turizmus magába foglalja az ember lakásán és munkahelyén kívüli valamennyi helyváltoztatását, tevékenységét, és ennek értelmében a közlekedésre, mint az idegenforgalomhoz szervesen kötődő szektorra, igen nagy hangsúly hárul. Ennek értelmében elkészítettem a túrák vonzáskörzet térképét, s felmértem a túrán résztvevők milyen közlekedési eszközt használtak (21. ábra).

21. ábra: Milyen közlekedési eszközzel érkeztek? (saját szerkesztés)

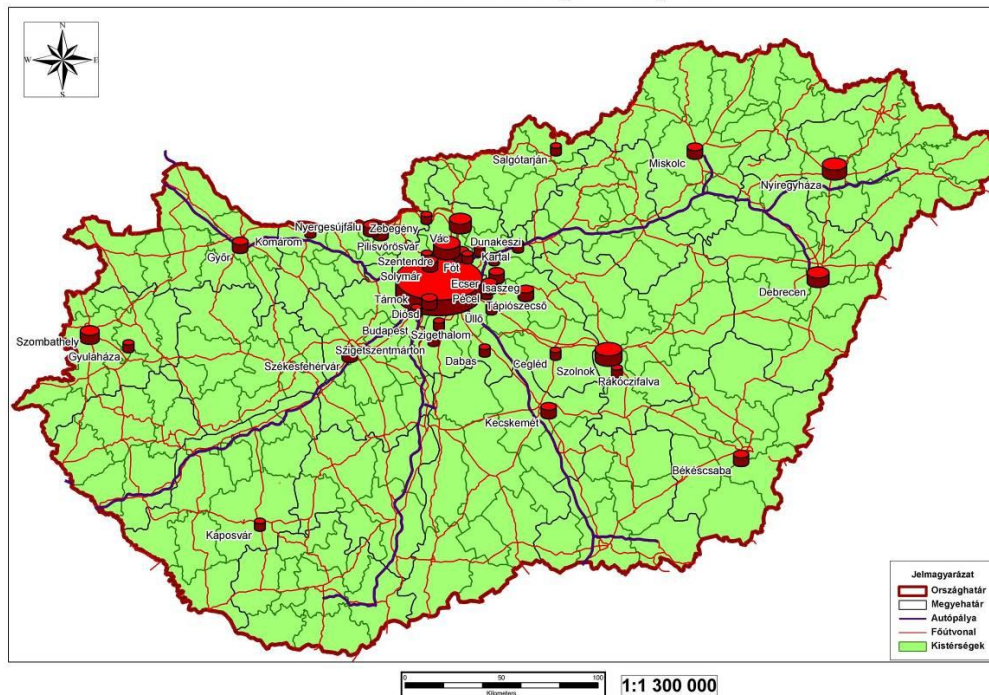
A Visegrádi-hegység fekvése a főváros közelsége miatt rendkívül kedvező az ismert közlekedésföldrajzi helyzet miatt. A válaszadók többségének (Honvéd 79%, Hősök Vére 80%) fontos a túra elérhetősége; hogy mennyit kell utazni érte. Ha megfigyeljük a kérdésekre adott válaszokat, kijelenthető, hogy tömegközlekedési eszközzel viszonylag kevesen érkeztek, melynek oka lehet, a személyautók elterjedése az elmúlt évtizedek alatt rohamosan megnőtt. Ezzel a lehetőséggel élve nem kell igazodni a menetrendekhez, kényelmes és gyors közlekedést biztosít. Másik ok lehet, hogy a túrát megelőzően és azt követően nem töltöttek el egyetlen vendégéjszakát sem a térségben, amely a desztinációk számára kedvezőtlen. Az egyéb kategóriákba kerültek azok a helyi vagy a közelben élő lakosok, akik gyalog (Honvéd 6 ill. Hősök Vére 5 fő), kerékpárral (Honvéd 2 fő) vagy a HÉV vonalán (Honvéd 15 ill. Hősök Vére 14 fő) érkeztek a túrára.

A vonzáskörzet térképek alapján, a túrákra zömében Budapestről (Honvéd 48%, Hősök Vére 44%) és a 100 km-nél közelebbi településekről (Honvéd 77%, Hősök Vére 74%) érkeztek. Ezen felül, ha Szentendre körül egy 100 km sugarú kört meghúznánk, azt láthatnánk, hogy olyan nagyvárosok vannak a vonzáskörzet szélén, mint Győr, Kecskemét, Szolnok vagy Eger, melyek autópályán egy, legfeljebb másfél órán belül elérhetővé teszik a túrát. Így kijelenthető, hogy az indulók négyötöde két óránál kevesebb időt tölt utazással és 120 km-nél közelebbről érkezett (9-10. térkép).

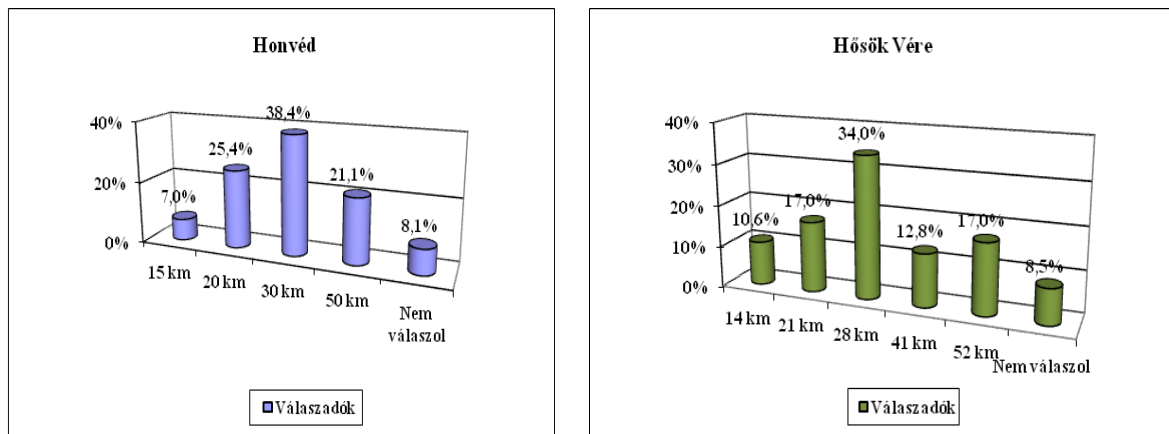
9. térkép: A Honvéd túra résztvevőinek lakóhelye (saját szerkesztés)

Hősök Vére emlék- és teljesítménytúra

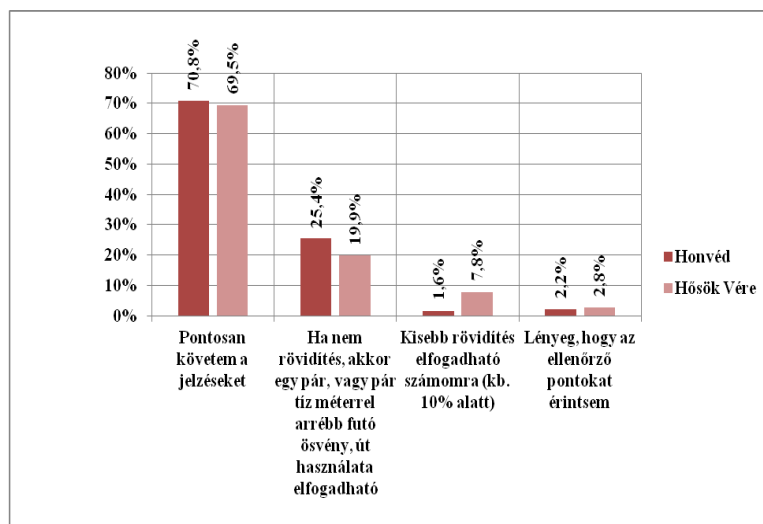
10. térkép: Hősök Vére túra résztvevőinek lakóhelye (saját szerkesztés)

A túrán teljesített táv hosszára irányuló kérdésre adott válaszok alapján megfigyelhető, hogy a legkedveltebb távok a közepes távok voltak. Ez a Honvéd túra esetében a 30 km-es, míg a Hősök Vére túránál a 28 km-es távot jelentette (22. ábra).

22. ábra: Milyen távon indult ezen a rendezvényen? (saját szerkesztés)

A kijelölt útvonal pontos követése nem csak a többi indulóval szembeni fair play szelleme, hanem az élővilág felesleges bolygatásának elkerülése miatt is ildomos, hiszen a túrák útvonala a Natura 2000 európai ökológiai hálózat területére esik. A 70% körüli pályakövetés, más társadalmi szabályszegések arányának ismeretében, igen komoly jelentőségűnek számít és 10% alatti rövidítők aránya (23. ábra).

23. ábra: Mennyire fontos az útvonal hű követése? (saját szerkesztés)

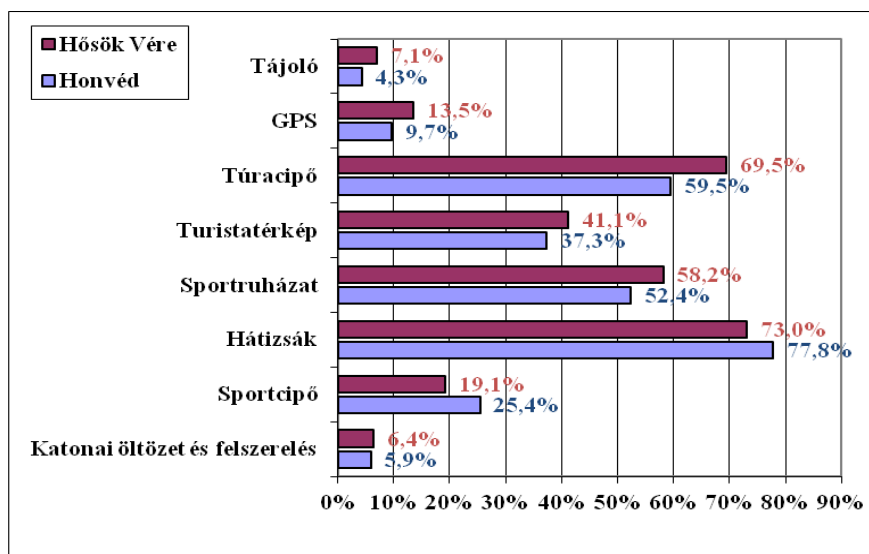
A turizmus sajnos elősegítheti a talaj erodálását is, mivel a gyalogosok cipői, bakancsai megbontják a talajt, vagy éppen letaposásák, tömörítik azt, ami szintén káros, mert nem lesz képes megfelelően fenntartani annak vízháztartását. A csapadék gyorsabban lefolyik. A lágyszárú növények letaposása a nagy forgalmú helyek környékén szintén gondot okozhat, hiszen ha a növényzet nem tud megújulni, vagy kitaposásák a gyepet, akkor megindulhat az erózió (Kerényi A. 1995, Sütő et al. 2011). Az utóbbi időkben egyre több a környezettudatosan gondolkodó ember a társadalomban. Számukra nem mellékes az őket körülvevő környezet állapota, annak megóvása. Felelősen gondolkodnak, egyéni döntéseikben és tetteikben észrevehető a környezeti hatásokra való odafigyelés, amelyet a jól szervezett teljesítménytúrák tovább erősítenek.

A túrázás során alapvető fontosságú a megfelelő öltözet és felszerelés használata (24. ábra), mely az időjárási elemektől és a kisebb sérülésektől óvhatja meg a túrázót.

A kérdőív összeállításakor még nem tudtam mennyi katona teljesíti a távok valamelyikét, így feltételeztem, hogy ha eleve sokan lesznek, akkor ők bizonyosan gyakorló öltözetben indulnak el. A hipotézisem ebből a szempontból nem igazolódott be. A Magyar Honvédségben szolgálati viszonyal rendelkező indulók közül mindössze átlagban 6% teljesítette a túrát egyenruhában. Ez még akkor is nagyon kevés egy emléktúra esetében, ha teljesítménytúráról beszélünk. Ennek okát nem vizsgáltam.

Az indulók nagy része nem nevezte meg, hogy konkrétan milyen ruházatot viselt, így a sportruházatra (52 és 58%) megadott válaszok száma csalóka, még akkor is, ha valóban voltak olyanok, akik utcai ruhában, farmerben vágtak neki a távnak. A túrabakancs vagy túracipő legyen igen erős, strapabíró, vízálló, mégis könnyű és lehetőleg

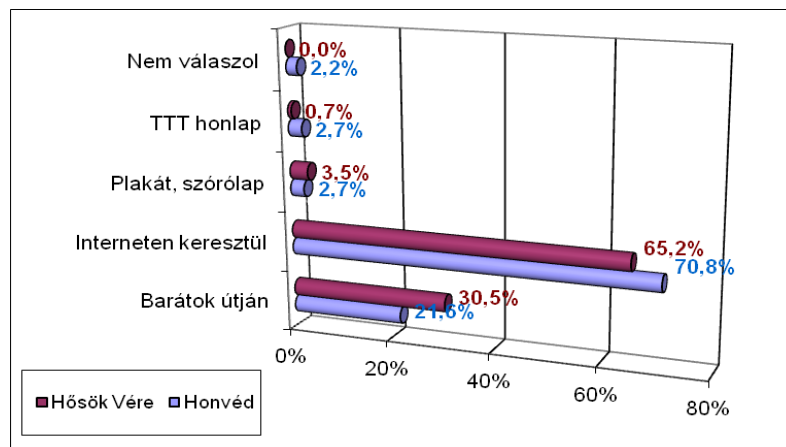
szellőzzön. A sportcipő esetében a bokasérülések kockázata magasabb, de a túrát kocogva teljesítők esetében praktikusabb lábbeli. Az egyértelműen kijelenthető viszont, hogy a hátizsák (73 és 78%) fontos eleme a túrázásnak, hiszen a felszereléseket, tartalék öltözeti cikkeket, vizet, élelmet ebben célszerű magunknál tartani. A táska méretével szemben annyi az elvárás, hogy akkora legyen, hogy a teljes felszerelésünk gond nélkül elférjen benne. Egynapos útra a „kis hátizsák” (kb. 20–40 literes), való. Hátizsákoknál sokat számít a vállpántkiképzés. Egy jó hátizsáknak sok állítási lehetősége van, a súly nagyobbik részét a medencecsontra terheli, kímélve a gerincet és a vállat.

24. ábra: Milyen öltözetben és felszereléssel teljesítette a túrát? (saját szerkesztés)

A távok remek szalagozása és a turistajelzések megléte és egyértelműsége ellenére sokan (37 és 41%) gondolták úgy, hogy turistatérképet is visznek magukkal, bár erre az itiner és a kiadott térképszelvény másolat mellett valójában nem lett volna szükségük. A GPS (10 és 13%) és a tájoló (4 és 7%) jelenléte is inkább a jól felkészültség és a megszokás miatt, mintsem a tájékozódás kellékeként szerepelt a listákon.

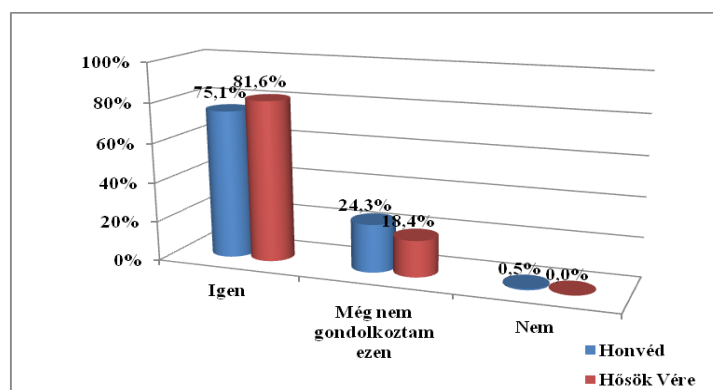
A XXI. század második évtizedére egyre kisebb túlzással élve elmondható, hogy akit, vagy amit nem találni meg az Interneten, az nem is létezik. Az Internet világában ma már otthonunkban, a számítógép előtt ülve és böngészve juthatunk hozzá a számunkra érdekes és fontos információkhoz. A túráról a kérdőívet kitöltők 65 és 71%-a az Internet, míg 21 és 30% ismerősök, barátok útján szerzett tudomást (25. ábra).

25. ábra: Honnan szerezte ismereteit a túráról? (saját szerkesztés)

Valamennyi túrán új élményekkel és tapasztalatokkal gazdagodunk, a sikerélmény pedig sosem marad el a nehézségek közepette végrehajtott túra után. A pozitív döntés mögött állhat egyrészt a teljesítés okozta sikerélmény, másrészt a megelégedettség a rendezvénnyel szemben. Utóbbit a későbbiekben részletesen megvizsgálom.

A válaszadók mindkét túra esetében igen nagy számban jelezték, hogy a következő kiíráson is rajthoz állnak, mely a szervezők számára egyértelműen sikerként könyvelhető el. Bár a válaszadók negyede, ötöde még ingadozik ez inkább annak tudható be, hogy még nem tudnak a kérdésre egy évre előre pontos választ adni (26. ábra).

26. ábra: Tervezi-e, hogy visszatér jövőre? (saját szerkesztés)

A természeti értékek, a szervezők által biztosított szolgáltatások és a túra során szerzett élmények és benyomások vizsgálata véleményem szerint nem csak a szervezőknek fontos. Ha egy túráról elemzéseket, véleményeket, élménybeszámolókat lehet olvasni, az nagyban segít a túrázónak, hogy döntsön: érdekli-e, kedvet kapott-e annak teljesítésére.

A kérdőíveken két táblázatban vártam választ a túrázók általános elvárásairól és az adott rendezvényen ezekkel való megelégedettségről. A táblázatok kérdéseire adott

válaszok vizsgálatakor, az adott szempontok alapján csoportokat állítottam össze. Az első a környezettel, a második a szervezéssel, a harmadik a saját teljesítménnyel foglalkozik.

Az első körbe a „Természeti értékek, táj szépsége”, a „Jó levegő”, a „Csend, nyugalom” és az „Időjárás” kérdések kerültek.

A második csoportot a „Jól jelzett turistaút”, az „Ellenőrzőpontok szolgáltatásai”, a „Személygyűjtőhelyek megléte”, a „Szintemelkedés”, a „Táv” és a „Díjazás” kérdések alkotják. Bár úgy tűnhet, hogy egy részük nem függ a szervezéstől, éppen a geográfusi, természetjáró szemlélet tudatos alkalmazása alapján válnak ezek a szempontok a túraélményt erősítő vagy épp rontó szemponttá. A turistautak jelzései az országban többnyire gondozottak, karbantartottak, azonban vannak olyan szakaszok, ahol plusz jelzések kihelyezése válhat szükségessé. Az ellenőrzőpontok szolgáltatásai és a díjazás egyértelműen szervezési elvárás. A táv és a szintemelkedés pedig az alapján válik a csoport részévé, hogy az útvonalak kijelölésével nagyban befolyásolható egy szakasz nehézsége, a teljesítésére fordítandó erőfeszítés.

A harmadik körbe, a saját teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokhoz egyedül az „Időeredményt” soroltam. Amikor valaki elindul egy teljesítménytúrán, még ha azt is állítja, hogy nem számít az idő, nyilván nem akar eredmény nélkül beérni a célba. Ez a fajta motiváció még a mezőny végén beérkezőkben is munkál, ami igazodik a modern ember versenyszelleméhez.

Az élmény keresése, jelentőségének növekedése a turizmus területén is egyre jobban érezteti hatását (*Michalkó G. - Rácz T. 2005*). A teljesítménytúrázás illeszkedik ehhez a trendhez, miközben közösségi túraforma, mégis mindenki számára egyedi élményt nyújt (*Sütő L. 2012*). A szabadtéri sporttevékenység ideális helyszínén az emberek esztétikus tájat (Honvéd 97,3%, Hősök Vére 97,2%), csend, nyugalmat (Honvéd 85,4%, Hősök Vére 86,5%), tiszta friss levegőt (Honvéd 97,9%, Hősök Vére 99,3%) várnak.

Azokat a túrázókat, akik nem a sport és a kihívás, a teljesítmény lemerése miatt állnak rajthoz, jobban befolyásolhatja az időjárás is a hétvégi túrázás megtervezése során. A fent említett elvárásokkal szemben a válaszadók elégedettsége magasnak bizonyult.

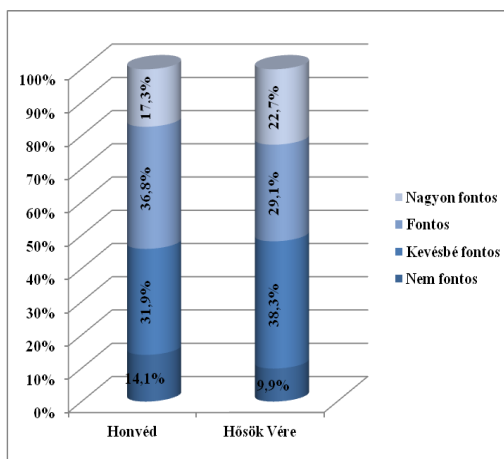
A túrák során a jól jelzett nyomvonal kijelölés ma már elvárt elem (Honvéd 85,9%, Hősök Vére 88,7%). Az emberek elkényelmesedtek, nem tudnak térképet olvasni, globális helymeghatározó eszközzel navigálnak, igénylik a pontos útbaigazítást, amely minimálisra csökkenti az eltérést, ezáltal az extra kilométerek megtételét, ezáltal észrevétlenül átformálja a turisztikai élményt. Ez valószínűleg összefügg a rohamos fejlődő technikai környezettel és hétköznapi rohanó világával. Azonban, amikor az ember a természettel

találja magát szembe, magára marad, ott nehezen győz az, aki nem ismeri a természet törvényeit, saját korlátait, képességeit, a „túléléshez” szükséges alapvető praktikákat és a tájékozódás terén a technikára hagyatkozik.

A Honvéd és a Hősök Vére túrák esetében kijelenthető, hogy a jól jelzett útvonalakkal nem volt gond. Azokban az esetekben, ahol a válaszadók csak részben voltak elégedettek (Honvéd 9,7%, Hősök Vére 10,6%), kiderült, hogy a szalagozásnál az idő múlásával egy-két szalag a földre hullott, amit nehéz volt észrevenni, és keresni kellett a helyes irányt, de ezt a problémát a szervezők a bejelentések alkalmával a helyszínen orvosolták. Az elégedettség ebben a kérdésben, összességében magas (86-87%) volt.

Az ellenőrzőpontok szolgáltatása egy hosszabb túra útvonalán szintén jobbra kényelmi kérdés. A biztosított frissítők, szendvicsek, a túra utáni egytálétel nyilvánvalóan emeli egy rendezvény imázsát. A Honvéd és a Hősök Vére túrák esetén, melyeket 2013-ban még csak harmadik alkalommal rendeztek meg, az indulók (Honvéd 65,9%, Hősök Vére 58,8%) azt nyilatkozták, hogy általában nem számít nekik az ellenőrzőpontokon nyújtott szolgáltatás, de ha kiírják, akkor elmaradása mégis komoly deficitet jelent. A menet közben kapott frissítők és a célban elfogyasztható szendvicsek elégedettségével (Honvéd 88,6%, Hősök Vére 90,7%) töltötték el a résztvevőket.

A szeméthyűjtőhelyek meglétével kapcsolatos elvárásaik vegyesek, mely abból fakad, hogy személy szerint hogyan értelmezik magát a kérdést (27. ábra).

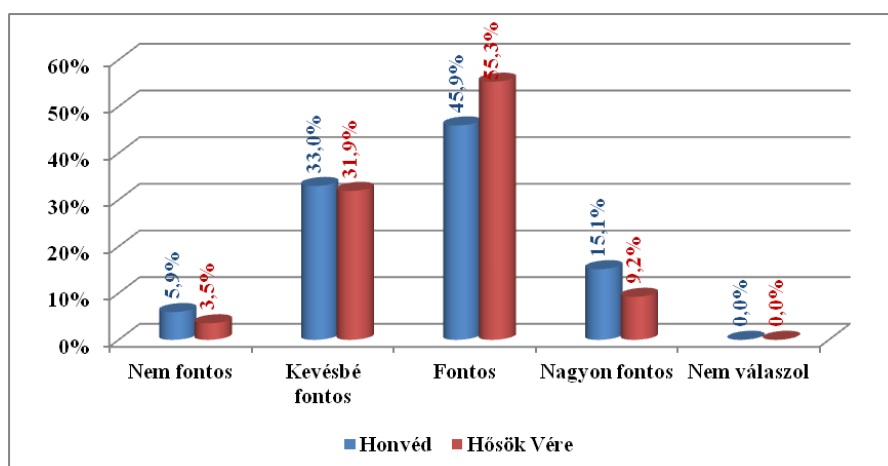
27. ábra: A szeméthyűjtőhelyek meglétével szembeni elvárások (saját szerkesztés)

A szemetelésre semmilyen magyarázat nem fogadható el. Az elkerülhetetlenül keletkező hulladékot magunkkal kell vinnünk, mert nem lehet teher, már csak azért sem, mivel a csomagoló anyagok kiürülésükkal a tömegük zömét elveszítik. Egy túra során a

szervezőknek is komoly a felelőssége, szemetesek, felhívások kihelyezésével, a túrázók megszólításával hozzájárulhatnak a szemléletformáláshoz.

Feltehetőleg a kevésbé fontos és a nem fontos választ adók (Honvéd 45,9%, Hősök Vére 49,2%) többsége sem az erdőben rejti el a hulladékot, egyszerűen természetesnek veszik, hogy magukkal viszik a következő ellenőrzőpontig, esetleg a célig.

A szintkülönbség mindig kardinális kérdés a túrára vállalkozók körében, amely attól függ mi a túrázó motivációja, mi vonzza akár a hegyekbe, akár a síkvidéki túrákra. Egyesek a sport és a kihívás, másokat a táj szépsége vagy a panorámát nyújtó magaslatokra való feljutás mozgat. Őket nem riasztja el, ha meg kell mászni egy meredekebb emelkedőt, vagy a terep a teljes útvonal hosszában erősen változó képet mutat. Ennek fényében az elvárások érdekes képet mutatnak. A válaszadók fele fontosnak tartja, hogy a terep változatos legyen, egyharmada szerint ez kevésbé fontos tényező (28. ábra), számukra a háttérbeszélgetések alapján inkább a közösségi élmény a fontosabb.

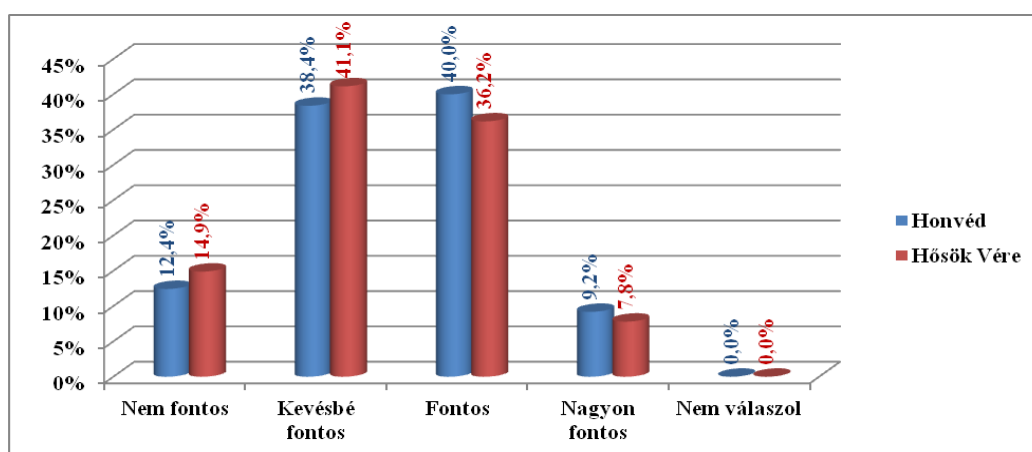

28. ábra: Mennyire fontos a túra során a szintemelkedés? (saját szerkesztés)

A távokkal szembeni elvárás szintén magasnak bizonyult (Honvéd 65,4%, Hősök Vére 66,7%), hiszen minél több távot szerveznek, annál könnyebb helyesen választani a személyes felkészültségnek, fizikai állapotnak megfelelően, így szélesebb lehet a résztvevők köre. Ez mindkét túra esetében jól megvalósult, hiszen négy (Honvéd), illetve öt (Hősök Vére) táv közül lehetett választani. Az elégedettség ebben a kérdésben is magas volt (Honvéd 85,9%, Hősök Vére 86,5%).

A díjazás, mint motiváló tényező, ha egyáltalán az, mindkét túra résztvevői esetében marginális szempontnak bizonyult. A „nem fontos” és a „kevésbé fontos” válaszokat megjelölők (Honvéd 80,5%, Hősök Vére 78,7%) aránya magas. Ennek oka az lehet, hogy az a szükséglet, ami miatt ide érkeztek, az kielégítődik az aktív

élményszerzéssel, nincs szükség további díjazásra. Visszautalva a motiváció vizsgálati eredményeihez, alátámasztják a feltételezést: a barátokkal a természetben eltöltött, kikapcsolódással járó, de kellően intenzív testmozgás megvalósulása egyfajta örömezzést és sikerélményt nyújt az egyénnek, mely önmagában is már jutalommal ér fel. Mégis a teljesítménytúrák „varázsa”, hogy az ember a végén hazavihet valamilyen emléket, kitűzöt, oklevelet, akár csak az ellenőrző lapot, melyen a pontok teljesítését igazolják a pontőrök. Azaz nem az ajándék ára, hanem az élményhez köthető szimbolikus értéke fontos, amit alátámaszt, hogy főleg a fiatalabb korosztályok esetén a díjaknak komolyabb szerepe van. Az elégedettség mérése alapján a díjazás kérdésében mindkét túra kapcsán magas volt a megfelelési arány, a célba érkezéskor kapott oklevél és kitűző tovább fokozta a teljesítés utáni elégedettséget (Honvéd 89,1%, Hősök Vére 89,3%).

29. ábra: Időeredmény fontossága (saját szerkesztés)

Teljesítménytúráról szó lévén, nyilván az indulók egyfelől az idővel is „versenyt futnak”. Így meglepett, hogy a „kevésbé fontos” (Honvéd 38,4%, Hősök Vére 41,1%) vagy „nem fontos” (Honvéd 12,4%, Hősök Vére 14,9%) szempontokra adott jelölések aránya szerint, sokan vannak, akiknek egy teljesítménytúrán nem számít az időeredmény, ha szintidőn belül képesek azt teljesíteni (29. ábra). Az viszont nem lepett meg, hogy akadtak, akik elégedetlenek voltak a saját időeredményükkel (4-4 fő). Azok, akik csak részben voltak elégedettek (Honvéd 29,7%, Hősök Vére 23,4%), azzal indokoltak, hogy akadályozó tényezők (pl. korábbi sérülés, hátráltatás) miatt nem tudtak olyan időeredményt elérni, mely más körülmények között bennük lett volna. Azaz a válaszadók egyharmada kifejezetten sporteseményként éli meg ezeket a kihívásokat.

8.3. Bocskai Portya

A Bocskai Portya teljesítménytúrát 2013-ban ötödik alkalommal rendezték meg. A résztvevők száma (232 fő) azt mutatja, hogy egyre népszerűbb a katonák, a társ fegyveres szervek állománya, valamint a „Katona Suli” program diákjai között. A túrán a 79 fő katona mellett 97 fő Katona Suli-s diák, 11 fő rendőr, 3 fő önkéntes műveleti tartalékos és 41 fő polgári személy vett részt. Mivel ezen a túrán csak utólag, a Katona Suli programból résztvevő diákok egy részét, valamint az őket kísérő oktatókat és a rendező alakulat néhány katonáját tudtam bevonni a felmérésbe, ezért a tapasztalatokat külön összegeztem.

A nők-férfiak arányának vizsgálata közben feltűnt, hogy a túra résztvevői körében igen alacsony a nők aránya (10 % - 25 fő). Ez egyértelműen jelzi a Bocskai Portya speciális jellegét, a civil nyitás kevésbé fontos szerepét. Ennek oka a túra két távjának hosszában, a résztvevők foglalkozásában, a túra katonai jellegében keresendő. Emellett a fiúk szignifikánsan gyakrabban sportolnak iskolán kívül, mint a lányok (Ács P. et al. 2011).

A teljesítménytúrákon történő részvétel száma alapján az évi „1-3” választ megjelölők (89%) közül sokan jelezték, hogy ez erre a túrára korlátozódik, ami a két hegyvidéki túrával szemben, még inkább utal a célközönség és a túra specifikus összefonódására. Ezt részben a honvédségi túrák alacsony száma és más túrák ismeretének hiánya is erősítheti. Ezen javíthat az, ha a túrákat szélesebb körben, s a világhálón népszerűsítik, vagy célzott meghívókat küldenek a „Katona Suli” program iskoláinak és a katonai alakulatoknak, vagy akár további középiskoláknak is.

A részvétel motivációjaként a válaszadók leginkább a sportot (63%), vagy a barátokat és a jó társaságot (54%) jelölték meg. A többszörös választás miatt érkezett válasz a „természet szeretete” opcióra is, de ennek alacsony aránya (22%) jól mutatja, hogy a tizenéves korosztályt kisebb arányban érdekli a természet, sokkal inkább a két fenti szempont miatt megy el egy programra, azaz a kísérők, szervezők feladata nagyobb e célközönség megszólításában, mint azt Komáromi (2010) ifjúsági turisztikai vizsgálataiban is megállapította. Ezt erősíti, hogy a túrán szívesen indulnak társaságban (91%), barátok (54%), vagy iskolatársak (29%) körében, a táv teljesítése során igyekeznek együtt maradni (70%). Szeretnek túra közben beszélgetni, új emberekkel is megismerkedni (56%).

A személyes motivációkra adott válaszok alapján 77 % itt is az önmegvalósítást jelölte meg, de ez valószínűleg baráti, közösségi oldalról fontosabb, mint a teljesítmény felől nézve. A nevelők részéről valószínűleg a példamutatás a fontos a diákok számára. A

diákok részéről a kihívás mellett sokkal lényegesebb a közös fizikai aktivitás, amely elősegíti a közösség összekovácsolódását, valamint a bajtársiasság kialakulását, ami a katonai oktatásban részt vevő diákok pályaválasztása szempontjából is fontos szempont. A két másik túra résztvevőivel összehasonlítva kiemelkedően magas a tanulók aránya (42%). Azt, hogy a 97 diák közül mennyien álltak rajthoz „parancsra”, vagy „érdemjegyért”, nem vizsgáltam, de a személyiségfejlesztő hatás miatt, kárunkra ebben az esetben sem vált.

A túrázás kedvelt évszakának leginkább az őszt (50%) jelölték meg, feltételezhetően amiatt, hogy évi egyszeri túrájukat ekkor teljesítik. A kijelölt útvonal pontos követése körükben is fontos (70%). De a viszonylag magas arány mögött állhat, részben a tapasztalat hiánya, részben a tájékozódási képességfejlesztés földrajzoktatási hiányosságai miatt ez a korosztály még inkább bizonytalan a tájékozódásban. A 40 km-es rövidebb távot kedvelték többen, melyet a válaszadók közül 51 fő (89%) teljesített, igaz a 70 km-es táv számukra egészségügyi okokból sem javasolható.

A válaszadók többségének (58%) fontos a túra könnyű elérhetősége. Azonban több jelölést (33%) kapott a „kevésbé fontos” válasz is. Ennek okai lehetnek, hogy a versenyközpont Debrecenben, könnyen megközelíthető helyen volt, a válaszadók többsége a kísérők által szervezeten jött el és zömében Debrecenből (29%), valamint a megyéből (35 %) érkeztek. Ez eltér a két hegységi túra hasonló válaszaitól, amelyet megerősít, hogy tömegközlekedési eszközt is többen használtak (vonat 14% és autóbusz: 35%), személyautót pedig viszonylag kevesen (22%). Mivel a válaszadók köre fentebb említett okok miatt torzított, ezért vonzáskörzet térképet nem készítettem.

A Bocskai Portya katonai jellegét és válaszadók speciális körét jól mutatja, hogy többen teljesítették (30%) katonai öltözetben és felszereléssel a vállalt távot, mely az összes indulót tekintve a szervezők szerint még magasabb értéket mutatott. Jól mutatja a korosztály természetjárással kapcsolatos kialakulatlan attitűdjét, hogy a többi válaszadó felszerelése inkább az általános sportcélú holmik közül került ki. A túrabakancs vagy túracipő a korosztályban még kevésbé fontos (21%), többségében (31%) sportcipőben teljesítették a túrát, ami az alföldi terepviszonyok függvényében nem hordoz jelentősebb sérülési kockázatot. A hátizsákot is csak a relatív többség (47%) tartotta fontosnak a túrázáshoz, szemben a hegységi értékkel; igaz ez részben azzal is magyarázható, hogy többségének hétköznapi eszköze, tehát nem gondol bele ennek speciális szerepébe.

A Bocskai Portya nagy nyilvánosságot kapott a „Katona Suli” program iskolai és a Magyar Honvédség katonai alakulatai körében. A kiírás és a nevezés a dandár honlapján is elérhető volt. A túráról a kérdőívet kitöltők 40%-a barátok, 33%-a az Internet, 19%-a az

iskola révén szerzett tudomást. A válaszadók 81%-a biztosnak mondta, hogy visszatér (16. kérdés) és a következő túrán is indul, 18% még nem döntött ezzel kapcsolatban, és csak egy fő jelentette ki, hogy jövőre nem áll rajthoz. Kérdés, hogy ez mennyiben tudható be az iskolai „kényszer” és mennyiben a túrázási élmény adta motivációhoz.

A katonák és a katonai oktatásban részesült diákok körében a „Katonai Tereptan” tananyagának elsajátítása alapkövetelmény, így a túra jó alkalmat teremtett a tájékozódás gyakorlásához „éles” körülmények között. A korábban a Hortobágyon és a Hajdúságban futott Bocskai Portya egyik előnye volt, hogy a tökéletes síkságon látva az előttük haladókat, az eltévedés esélye kicsi. Az új dél-nyírségi helyszínen nagyrészt erdős területeken haladt a túra nyomvonala, amely kissé nehezítette a tájékozódást, miközben a szervezők kiemelték, hogy a korábbiakhoz hasonlóan az útvonalról letérni tilos.

A Bocskai túra hagyományosan önerős ellátású, az ellenőrzőpontok szolgáltatása kimerül a pihenés és a vízvétel lehetőségében. A célba érkezést követően viszont meleg egytálalt, tisztálkodási és pihenési lehetőséget biztosítottak a teljesítőknek. A kérdőívet kitöltők válaszai alapján kijelenthető, hogy a nagy többség (79%) azt kapta, amit várt.

A természeti környezettel szemben támasztott előzetes elvárások viszonylag magasak voltak. A szabadtéri sporttevékenység ideális helyszínén esztétikus tájat (72%), csendet, nyugalmat (57%), tiszta, friss levegőt (89%) vártak. Elégedettségük ezekben a pontokban már nem egyértelmű. A táj szépségével a válaszadók kevesebb, mint fele volt csak elégedett (47%). Ennek oka a monoton, színtelkedések nélküli gyaloglás, valamint az, hogy a válaszadók köre nem rendszeres túrázó, csak az aktuális rendezvény teljesítője (68%). Az ember ilyenkor gyakran elveszíti kedvét, nem érzi, hogy fogyna a távolság, a táj alig változik körülötte (28%), gondja támad az időjárás körülményekkel is (26%).

A hulladékgyűjtők fontosságával szembeni elvárásuk magas (70%). Ez egyrészt pozitív, lassan talán érvényesül a környezeti oktatás hatása, másrészt felvetődik a kérdés, a kimaradó 30% mértékéről. Konkrét gyűjtőhelyeket kizárólag az ellenőrzőpontokon jelöltek ki. A „nem vagy kevésbé fontos” választ adók (30%) tudatosan viszik a keletkezett hulladékot a következő ellenőrzőpontig vagy a célig. A környezetvédelmi rendszabályok és előírások ismertetése a honvédségi foglalkozások szerves része az oktatás során.

Hangsúlyozottabban katonai teljesítménytúráról lévén szó, a válaszadók között felülreprezentáltan versengő korosztályban, nem meglepő, hogy a két hegységi túrával szemben 43 % részben vagy teljesen elégedetlen volt időeredményével. A díjazást ugyan a többség (67%) nem fontosként jelölte meg, de a korosztály elismerés utáni igényét jelzi a célba érkezéskor kapott oklevél és a katonai viselethez igazodó felvarró elfogadása (82%).

Összegzés

A teljesítménytúrázást, mint szabadidős outdoor tevékenységet három honvédségi szervezésű teljesítménytúrán keresztül kívántam földrajzi és turisztikai szemmel megvizsgálni és bemutatni. A kitűzött célok eléréséhez kérdőíves felméréseket végeztem, illetve térinformatikai elemzéseket hajtottam végre.

A státuszkérdések elemzésekor beigazolódott számomra, hogy a nők-férfiak arányát tekintve sokkal inkább a férfiak űzik a teljesítménytúrázást, mint szabadidős sporttevékenységet. A 20-39 év közötti fiatalok közül a férfiak arányaiban a 30-39 éves korban indultak legtöbben, mely mögött a munkahelyről való kiszakadás, a mozgásszegény hétköznapiak és a napi stressz hátrahagyása húzódhat meg. A 25-39 év közötti nők arányainak folyamatos csökkenése mögött a gyermekvállalást, a családi élettel járó tennivalók elszaporodását feltételeztem. A 40 és 59 éves kor szakaszában járók rendszerint középkorú házaspárok, illetve különböző okokból egyedül élők, akik esetén, ha korábban kirándultak, akkor ebben az életkorban ismét előtérbe kerül ez a szabadidős aktivitás.

A jövedelmi viszonyokra csak nagyságrendeket tekintve kérdeztem rá; eszerint átlagos, átlag körüli jövedelemmel rendelkezett a válaszadók háromnegyede.

A motiváció vizsgálatok megállapítottam, hogy a rendelkezésre álló szabadidő, a jövedelmi keret és adott esetben a baráti társaság ráérése is, nagyban befolyásolja, hogy mennyi túrára és milyen rendszerességgel jut el az egyén. A túrázók leginkább a sport és a természet szeretete miatt, míg több mint fele a barátok és a jó társaság miatt mozdul ki, és a táv teljesítése során igyekeznek együtt is maradni. Ezen alkalmakkor a válaszadók több mint fele a „26-40 km”-es távot preferálta.

A túrák során a jól jelzett túraútvonalak megléte ma már elvárt. Az emberek elkényelmesedtek, nem tudnak térképet olvasni, globális helymeghatározó eszközzel navigálnak, igénylik a pontos útbaigazítást, amely minimálisra csökkenti az eltévedés, ezáltal az extra kilométerek megtételét.

A térinformatikai elemzések és a végrehajtást befolyásoló természeti adottságok vizsgálata segítségével bemutattam, hogy mitől válik egy túra teljesítése olykor embert próbáló feladattá. A lejtőkitettség vizsgálatok arra kerestem a választ, hogy a turistautakat mely szakaszokon éri kevesebb, vagy nem éri egyáltalán közvetlen napsugárzás. Ebben az esetben ugyanis az alacsonyabb kipárolgás miatt a talaj nedvesebb, csúszósabb. Éghajlati leírások felhasználásával megmutattam, hogy a vizsgált túrák környezete milyen jellemző tulajdonságokkal bír.

Az indulók lakóhelyeinek közlése alapján megszerkesztett rendezvény vonzáskörzet térképe azt bizonyította számomra, hogy bár az ország távolabbi területéről is érkeztek résztvevők, mégis a többség jobbra egy 100 km-es sugarú körön belülről látogatta a túrát.

A természeti értékek, a szervezők által kínált szolgáltatások és a személyes élmények, benyomások vizsgálata nem csak a szervezők számára fontos. Ha egy túráról elemzéseket, véleményeket, élménybeszámolókat lehet olvasni, az nagyban segít a túrázónak, hogy döntsön: érdekli-e, kedvet kapott-e annak teljesítésére.

Irodalomjegyzék

- Ács P. – Borsos A. – Rétsági E. 2011:** Gyorsjelentés a magyar társadalom életminőségét befolyásoló fizikai aktivitással kapcsolatos attitűdjeiről. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest
- Bánhidi A. (szerk.) 2010:** Zöld könyv, a nonprofit, fenntartható ifjúsági turizmusért. A Magyar Túrázó különszáma, 2010. március.
- Bánhidi M. – Leber R. 2011:** Sport – Turizmus – Környezet magyar és osztrák kontextusban, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Győr
- Borsy Z. 2007:** Általános természetföldrajz, Nemzeti Tankönyvkiadó
- Dombay I. - Magyari-Sáska Zs. 2006:** Hegyvidéki túrautak elemzése GIS rendszerek segítségével III. Magyar Földrajzi Konferencia Budapest.
<http://geography.hu/mfk2006/pdf/Dombay%20Istv%E1n.pdf> Letöltés: 2013.11.25.
- Dövényi Z. 2012:** A Kárpát-medence földrajza, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Dövényi Z. szerk. 2010:** Magyarország kistájainak katasztere, Második, átdolgozott és bővített kiadás – MTA FKI, Budapest, pp. 234-238, pp.660-664.
- Eszterhás I. – Szabó G. – Szilvay P. – Tinn J. 1996:** A Visegrádi-hegység barlangjai. – Vulkánszpeleológiai Kollektíva Évkönyve, MKBT és a Barlangtani Intézet Adattára, Budapest, p. 50-152. (kézirat)
- Gábris Gy. 2007:** Földfelszín és éghajlat, ELTE-Eötvös Kiadó, Budapest
- Gábor I. 1986:** Turista tereptan. Sport kiadó, Budapest
- Gyuricza L. 2008:** A turizmus nemzetközi földrajza, Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 25 p.
- Janata K. 2005:** A Pilis és a Visegrádi-hegység rövid ismertetése. In: Pilis, Visegrádi-hegység turistakalauz térképpel, Cartographia kiadó, Budapest
- Juhász Á. 1991:** A Visegrádi-(Andezit) hegység. – In: Miczek Gy. szerk.: A Pilis és a Visegrádi-hegység, Medicina Kiadó, Budapest, pp.10-11.
- Juray T. 2004:** A demográfiai változások hatásai a turizmus folyamataira napjainkban. – In: A magyar földrajz kurrens eredményei, II. Magyar Földrajzi Konferencia, Szeged 2004.09.2-4, http://geography.hu/mfk2004/mfk2004/cikkek/juray_tunde.pdf Letöltés dátuma: 2013. július 12.
- Korpás L. 2002:** A Visegrádi-hegység. In: Karátson D. szerk. Magyarország földje (Kitekintéssel a Kárpát-medence egészére). Magyar Könyvklub, Budapest
- Kardos Z-né 2011:** Turisztikai ismeretek, Pannon egyetem, Keszthely
- Kerényi A. 1995:** Általános környezetvédelem, Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged
- Komáromi I. 2010:** Az ifjúsági turizmus a Kárpát-medencében, Kapitális Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft, Nyíregyháza, pp.4-72.
- Kozma E. – Héjja I. – Stefancsik F. 1993:** Katonaföldrajzi kézikönyv, Zrínyi Kiadó, Budapest
- Magyar Honvédség 2012:** Testnevelés és Sportbajnokságok Szabályzata, MH kiadvány
- Majoros P. 2004:** A kutatómódszertan alapjai: Tanácsok, tippek, trükkök – nem csak szakdolgozat-íróknak, digitális változat Budapest,
<http://eszterhazy.hu/files/kutatasmodszertan.pdf> Letöltés: 2013. július 20.
- Martonné Erdős K. 2006:** Magyarország Természeti Földrajza I. Földrajz szakos hallgatóknak, Javított kiadás, Debreceni Egyetem, Debrecen
- Martonné Erdős K. 2007:** Magyarország tájföldrajza, Debreceni Egyetem, Debrecen

- Miczek Gy. szerk. 1991:** A Pilis és a Visegrádi-hegység, Medicina Kiadó, Budapest
- Michalkó G. 2004:** A turizmuselmélet alapjai. Turizmus Akadémia 1. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár
- Michalkó G. 2007:** Magyarország modern turizmusföldrajza, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs
- Michalkó G. - Rátz T. 2005:** A kulturális turizmus élmény-gazdaságtani szempontjai. In: Enyedi Gy. - Keresztély K. (szerk.): A magyar városok kulturális gazdasága; MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, pp. 123-141.
- Németh I., Némethné Katona J. 2006:** Zöld kalandra fel! – I-II. kötet, NISZA, digitális változat, – <http://mek.oszk.hu/00100/00149/html/> Letöltés: 2014. január 14.
- Péczy Gy. 1998:** Éghajlat. Tankönyvkiadó, Budapest
- Puczkó L. – Rátz T. 1998:** A turizmus hatásai. Bp. Aula – Székesfehérvár, Kodolányi Főiskola, p. 283, p.491
- Rétvári L. et al. 1986:** A Pilis – Visegrádi-hegység környezetminősítése. Budapest, MTA FKI
- Sánta A. 1991:** A Pilis és a Visegrádi-hegység. Növényvilág In: Miczek Gy. szerk.: A Pilis és a Visegrádi-hegység, Medicina Kiadó, Budapest, p.62.
- Somogyi S. 1998:** Az Észak-magyarországi-középhegység helyzete és tájféldrajzi felosztása. Földrajzi Értesítő XLVII. évf. 3. sz., pp.305-315.
- Sütő L. 2012:** Sportturisztikai termékfejlesztés tapasztalatai a teljesítménytúrázás kapcsán. In: A turizmus területi dimenziói (Hanusz Á. szerk.). Nyíregyháza, pp.167-176.
- Sütő L. - Szepesi J. – Domboróczki Zs. 2011:** Adatok a mátrai teljesítménytúrák földrajzi adottságainak elemzéséhez. – In: Hanusz Á. (szerk.): A helyi TDM szervezetek szerepe a desztináció turisztikai kínálatának fejlesztésében konferenciakötet. – Nyíregyháza Város és az NYF Turizmus és Földrajztudományi Intézete, Nyíregyháza., pp. 135-151.

Internetes hivatkozások:

Átlagkereset a Nemzetgazdaságban:

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/let/let21303.pdf> Letöltés: 2013. július 26.

Gyalogos teljesítménytúrák szervezési szabályzata

http://termeszetbarat.hu/archive/www.termesztetjaro.hu/2006/hu/cikk/szakmai_szabalyzatok/39 Letöltés: 2013. június 28.

Physical inactivity a leading cause of disease and disability, warns WHO:

<http://www.who.int/mediacentre/news/releases/release23/en/> Letöltés: 2014. január 29.

Rám-szakadék: http://www.parkerdo.hu/ram_szakadek Letöltés: 2014. március 24.

Teljesítménytúrázók, futók, ultrafutók lapja: <http://powerhiker.fw.hu/>

Rockenbauer P. 1979: Másfél millió lépés Magyarországon, Magyar Televízió archívuma

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/ipar_es_gazdasagtortenet/A_magyar_varosok_kultur_alis_gazdasaga/pages/007_michalko_gabor.html Letöltés: 2012. október 21.

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Debrecen> Letöltés: 2013. szeptember 25.

http://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/varosok_jellemzoi/Debrecen/

Letöltés: 2014. március 25.

http://www.teljesitmenyturazoktarsasaga.hu/sites/default/files/turastatisztika/HALEG_Hatarozat_2013.pdf Letöltés: 2014. március 25.

Ábrajegyzék

1. ábra: A Visegrádi-hegység vízhálózata és tűzhányó-felszínalaktani vázlata (szerk. Gábris Gyula)	16
2. ábra: Pilis és a Visegrádi-hegység relatív relief térképe (<i>Rétvári et al. 1986</i>)	19
3. ábra: A túrák összehasonlítása nehézség alapján (saját szerkesztés)	23
4. ábra: Nyírségi aszimmetrikus parabolabuckák (forrás: Borsy Z.).....	28
5. ábra: A kérdőíves felmérés mintaszáma (saját szerkesztés).....	35
6. ábra: Nemek aránya (saját szerkesztés).....	36
7. ábra: A résztvevők megoszlása életkor alapján (saját szerkesztés).....	36
8. ábra: Túrákat teljesítő férfiak életkor szerinti megoszlása (saját szerkesztés)	37
9. ábra: Túrákat teljesítő nők életkor szerinti megoszlása (saját szerkesztés).....	38
10. ábra: A legmagasabb iskolai végzettség (fő) (saját szerkesztés).....	39
11. ábra: A válaszadók jövedelmi viszonya (saját szerkesztés)	39
12. ábra: A résztvevők megoszlása foglalkozásuk alapján (saját szerkesztés).....	40
13. ábra: Mennyi teljesítménytúrára vesz részt évente? (saját szerkesztés)	41
14. ábra: Milyen távokat részesít előnyben a teljesítménytúrái során? (saját szerkesztés) .	43
15. ábra: Miért jár teljesítménytúrázni? (saját szerkesztés).....	44
16. ábra: Melyik évszakban szeret leginkább túrázni! (saját szerkesztés)	44
17. ábra: Hogyan szeret részt venni a túráin (saját szerkesztés).....	45
18. ábra: Kivel indul túrázni? (saját szerkesztés)	46
19. ábra: A szükségletek hierarchiája és turisztikai kapcsolata (szerk.: Michalkó 2004) ...	46
20. ábra: Miért választotta ezt a túrát? (saját szerkesztés).....	47
21. ábra: Milyen közlekedési eszközzel érkeztek? (saját szerkesztés).....	47
22. ábra: Milyen távon indult ezen a rendezvényen? (saját szerkesztés)	49
23. ábra: Mennyire fontos az útvonal hű követése? (saját szerkesztés)	50
24. ábra: Milyen öltözetben és felszereléssel teljesítette a túrát? (saját szerkesztés).....	51
25. ábra: Honnan szerezte ismereteit a túráról? (saját szerkesztés).....	52
26. ábra: Tervezi-e, hogy visszatér jövőre? (saját szerkesztés).....	52
27. ábra: A szemégyűjtőhelyek meglétével szembeni elvárások (saját szerkesztés)	54
28. ábra: Mennyire fontos a túra során a szintemelkedés? (saját szerkesztés).....	55
29. ábra: Időeredmény fontossága (saját szerkesztés).....	56

Térképek

1. térkép: A Honvéd túra lejtőkategória térképe (saját szerkesztés).....	22
2. térkép: Hősök Vére túra lejtőkategória térképe (saját szerkesztés).....	23
3. térkép: A túraútvonalak nehézsége (saját szerkesztés).....	24
4. térkép: A Visegrádi-hegység lejtőkitettség térképe (saját szerkesztés).....	25
5. térkép: A Dél-Nyírség lejtőkitettség térképe (saját szerkesztés)	28
6. térkép: Honvéd emlék- és teljesítménytúra (saját szerkesztés)	30
7. térkép: Bocskai Portya 2013 (saját szerkesztés).....	31
8. térkép: Hősök Vére túra (saját szerkesztés).....	32
9. térkép: A Honvéd túra résztvevőinek lakóhelye (saját szerkesztés).....	48
10. térkép: Hősök Vére túra résztvevőinek lakóhelye (saját szerkesztés).....	49

Mellékletek

1. melléklet: Honvéd 50 emlék- és teljesítménytúra útvonalainak leírása	66
2. melléklet: Hősök Vére emlék- és teljesítménytúra útvonalainak leírása.....	67
3. melléklet: Teljesítménytúrák kérdőíve	68

1. melléklet: Honvéd 50 emlék- és teljesítménytúra útvonalainak leírása

A gyalogtúra leírása:

Túránk jelzett utakon fog haladni. Néhány helyen a jelzés hiányos, itt szalagozást alkalmazunk.

A gyalogtúra alatt segítséget a 70/321-5819-es telefonszámon kérhettek.

Honvéd 15: A rajtból elindulva balra követjük a szalagozást, amely Dera-patak hídján(EP) keresztül visz minket a kö-hegyi Czibulka János menedékházhoz(EP). A S— jelzésen elindulunk Vízmű(EP) érintésével a cél felé. Szentendrre beérve a szalagozás követve elérjük a célt.

Honvéd 20: A rajtból elindulva balra követjük a szalagozást, amely Dera-patak hídján(EP) keresztül visz minket a kö-hegyi Czibulka János menedékházhoz(EP). Utunk tovább folytatódik a S— jelzésen Lajos-forrásig(EP). Néhány lépés után balra eltérünk a K+ - re. Ezen haladva elérjük a Z—(itt balra) János-forrás (EP) érintésével visszavezet a kö-hegyi Czibulka János menedékházhoz. A S— jelzésen elindulunk Vízmű(EP) érintésével a cél felé. Szentendrre beérve a szalagozás követve elérjük a célt.

Honvéd 30: A rajtból elindulva balra követjük a szalagozást, amely Dera-patak hídján(EP) keresztül visz minket a kö-hegyi Czibulka János menedékházhoz(EP). Utunk tovább folytatódik a S— Lajos-forrásig(EP). A forrást elhagyva a S— indulunk tovább. Majd a szalagozást követjük(régi K+), amíg el nem érünk a Z+ jelzéshez itt balra fordulva haladunk majd jobbra elérjük a K—. Ez Pilisszentlászlói(EP) visz minket. A sörözőből K— indulunk tovább, de letérünk jobbra a Z— (rosszul festett, szalagozva lesz). Kierünk a műútra, mely felező vonallal van festve balra fordulunk. Itt a jelzés egy darabon megszűnik és a szalagozás mentén haladunk tovább. Rá térünk a S+ - re, a Vízműnél(EP) balra S— visz. A S— és a szalag mentén beérünk a célba.

Honvéd50: A rajtból elindulva balra követjük a szalagozást, amely Dera-patak hídján(EP) keresztül visz minket a kö-hegyi Czibulka János menedékházhoz(EP). Utunk tovább folytatódik a S— Lajos-forrásig(EP). A forrást elhagyva a S— indulunk tovább. Majd a szalagozást követjük(régi K+), amíg el nem érünk a Z+ jelzéshez itt balra fordulva haladunk majd jobbra elérjük a K—. Ez Pilisszentlászlói(EP) visz minket. Itt át lehet nevezni a 30-as távra. Utunkat Visegrádig a K— folytatjuk. A Palócki-réten figyeljünk, mert a K—elfordul balra. A K▲ Borjú-fő kilátó(EP) helyre érkezünk. K— érintjük a fellegetvárát. A kálvárián leereszkedve a templom mögött elhaladva balra a P— térünk ne feljtsünk az Arany Ászok kocsnába betérni(EP). Az Apát – kúti – völgyön keresztül elérünk Pilisszentlászlóra. A sörözőből K— indulunk tovább, de letérünk jobbra Z— (rosszul festett, szalagozva lesz). Kierünk a műútra, mely felező vonallal van festve balra fordulunk. Itt a jelzés egy darabon megszűnik és a szalagozás mentén haladunk tovább. Rá térünk a S+ - re, a Vízműnél(EP) balra S— visz. A S— és a szalag mentén beérünk a célba.

50 km , Szintemelkedés : 1590 méter,Szintidő:13 óra ,

30 km , Szintemelkedés: 770 méter,Szintidő: 7 óra

20 km , Szintemelkedés : 580 méter , Szintidő : 5 óra

15 km , Szintemelkedés : 150 méter , Szintidő: nincs,de 18 óráig célba kell érn

Díjazás: Oklevél(csak a szintidőn belül teljesítőknak), kitűző

" Becsület kasszánkat " a célban találjátok. Itt aki akar az általa gondolt összeggel hozzájárulhat a túra költségeihez.

Természetesen számlát adunk!

Véleményeket a Honvéd túrát megkeszresve a TELJESÍTMÉNYTÚRÁZÓK TÁRSASÁGA HONLAPJÁN illetve a szkhsetura@gmail.com-ra írjátok meg. A helyszínen a VÉLEMÉNYFÜZETET se kíméltétek.

Ötleteitek is szívesen várjuk, amivel emelhetné a jövőben a túra színvonalát.

2. melléklet: Hősök Vére emlék- és teljesítménytúra útvonalainak leírása

A gyalogtúra leírása:

Túránk jelzett utakon fog haladni. Néhány helyen a jelzés hiányos, itt szalagozást alkalmazunk.

A gyalogtúra alatt segítséget a 70/321-5819-es telefonszámon kérhetek.

14: A rajból elindulva követjük a szalagozást, amely rávisz minket a S—, a vízmű mellett (EP) haladva elérjük a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Túránkat a szalagozás mentén folytatjuk Szentendre irányába a cél felé (EP).

21: A rajból elindulva követjük a szalagozást, amely rávisz minket a S—, a vízmű mellett (EP) haladva elérjük a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Utunk tovább folytatódik a S— Lajos-forrásig (EP). Itt a K+-en haladunk, majd balra a Z— térünk néhány méter megtétele után elérjük János-forrást (EP), a Z— követve elérjük ismét a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Túránkat a szalagozás mentén folytatjuk Szentendre irányába a cél felé (EP).

28: A rajból elindulva követjük a szalagozást, amely rávisz minket a S—, a vízmű mellett (EP) haladva elérjük a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Utunk tovább folytatódik a S— Lajos-forrásig (EP). A jelzésen maradván a Tölgyekre (EP) érve, itt balra rátérünk a P— néhány méter megtétele után balra a P+-re térünk. Elérjük a Z▲, melyen balra folytatódik az utunk Bölcső-hegyen keresztül (EP) Lajos-forrásig (EP). Itt a K+-en haladunk, majd balra a Z— térünk néhány méter megtétele után elérjük János-forrást (EP), a Z— követve elérjük ismét a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Túránkat a szalagozás mentén folytatjuk Szentendre irányába a cél felé (EP).

41: A rajból elindulva követjük a szalagozást, amely rávisz minket a S—, a vízmű mellett (EP) haladva elérjük a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Utunk tovább folytatódik a S— Lajos-forrásig (EP). A jelzésen maradván a Tölgyekre (EP) érünk, itt jobbra folytatjuk utunkat a P— Király-küti-nyeregig. P▲ balra térve utunk folytatódik Dobogó-Eötvös Loránd menedékház (EP) irányába. A S— a cél felé vesszük az irányt a Tölgyekre (EP) érve (visszafelé nincs pont), itt jobbra rátérünk a P— néhány méter megtétele után balra a P+-re térünk. Elérjük a Z▲, melyen balra folytatódik az utunk Bölcső-hegyen keresztül (EP) Lajos-forrásig (EP). Itt a K+-en haladunk, majd balra a Z— térünk, néhány méter megtétele után elérjük János-forrást (EP), a Z— követve elérjük ismét a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Túránkat a szalagozás mentén folytatjuk Szentendre irányába a cél felé (EP).

52: A rajból elindulva követjük a szalagozást, amely rávisz minket a S—, a jelzésen vízmű mellett (EP) haladva elérjük a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Utunk tovább folytatódik a S— Lajos-forrásig (EP). A jelzésen maradván a Tölgyekre (EP) érünk, itt jobbra folytatjuk utunkat a P— Király-küti-nyergen keresztül a Dömös faluházig (EP). A szalagozást követve elérünk Rám-szakadékhöz itt jobbra fordulunk és Z— felküzdjük magunkat. Balra a S— Dobogó-Eötvös Loránd menedékház (EP) felé vesszük az irányt. A S— a cél felé vesszük az irányt a Tölgyekre (EP) érve (visszafelé nincs pont), itt jobbra rátérünk a P— néhány méter megtétele után balra a P+-re. Elérjük a Z▲, melyen balra folytatódik az utunk Bölcső-hegyen keresztül (EP) Lajos-forrásig (EP). Itt a K+-en haladunk, majd balra a Z— térünk, néhány méter megtétele után elérjük János-forrást (EP), a Z— követve elérjük ismét a Kő-hegyi Czibulka János menedékházat (EP). Túránkat a szalagozás mentén folytatjuk Szentendre irányába a cél felé (EP).

52 km, Szintemelkedés : 1740 méter, Szintidő: 13 óra ,

41 km, Szintemelkedés: 1340 méter, Szintidő: 11 óra

28 km, Szintemelkedés: 910 méter, Szintidő: 7 óra

21 km, Szintemelkedés : 630 méter , Szintidő : nincs, de 17 óráig célba kell érni

14 km, Szintemelkedés : 320 méter , Szintidő: nincs, de 17 óráig célba kell érni

Díjazás: Oklevél(csak a szintidőn belül teljesítőknek), kitűző

"Beszűlet kasszákat" a célban találjátok. Itt aki akar az általa gondolt összeggel hozzájárulhat a túra költségeihez.
Természetesen számlát adunk!

Véleményeket az SZKHE túrái megkeresve a TELJESÍTMÉNYTÚRÁZÓK TÁRSASÁGA HONLAPJÁN illetve a TURATARS.COM oldalon és az szkhetura@gmail.com - ra írjátok meg. A helyszínen a VELEMENYFUZETET se kíméljétek.

Ötletek is szívesen várjuk, amivel emelhetné a jövőben a túra színvonalát.

Rövidítések:

- S— sárga jelzés
- P— piros jelzés
- Z— zöld jelzés
- K+ kék kereszt
- P+ piros kereszt
- P▲ piros háromszög

3. melléklet: Teljesítménytúrák kérdőíve

Kedves Teljesítménytúrázó!

Fodor Elek vagyok. Dolgozatomat a honvédségi szervezésű teljesítménytúrák földrajzi és turisztikai elemzéséből írom. Ehhez kapcsolódó kutatásomhoz kérem segítségét. A kérdőív kitöltése anonim módon zajlik. Az adatokat csak összesítve elemzem és mutatom be dolgozatomban, úgy, hogy az egyéni információk sehol sem azonosíthatóak. A kérdőív kitöltése körülbelül 5 percet vesz igénybe. A kitöltéskor a megfelelő választ kell megjelölni, az egyéb válasz esetén pedig szöveges választ adni. Segítségét előre is köszönöm!

Általános kérdések:

- 1) **Mennyi teljesítménytúrára vesz részt évente?**
a, 1-3 ☐ b, 4-6 ☐ c, 7-10 ☐ d, egyéb _____
- 2) **Mennyi honvédségi szervezésű teljesítménytúrára vesz részt évente?**
a, 1-3 ☐ b, 4-6 ☐ c, egyéb _____
- 3) **Milyen távokat részesít előnyben a teljesítménytúrái során? (több válasz is megjelölhető)**
a, 10-25 ☐ c, 41-60 ☐ e, 100 < ☐
b, 26-40 ☐ d, 61-100 ☐
- 4) **Miért jár teljesítménytúrára? (több válasz is megjelölhető)**
a, sport miatt ☐ d, barátok és jó társaság miatt ☐
b, díjazás miatt ☐ e, egyéb _____
c, a természet szeretete miatt ☐
- 5) **Melyik évszakban szeret leginkább túrázni?**
a, tavasszal ☐ b, nyáron ☐ c, ősszel ☐ d, télen ☐
- 6) **Hogyan szeret részt venni a teljesítménytúrákon?**
a, egyedül megyek ☐
b, többen megyünk, és igyekszünk együtt is maradni végig ☐
c, többen megyünk, de rugalmasan kezeljük a dolgot, ha szükséges, szétválunk ☐
- 7) **Kivel vesz részt a teljesítménytúrákon?**
a, egyedül megyek ☐ d, iskolatárssal ☐
b, barátokkal ☐ e, munkatárssal ☐
c, családdal ☐ f, egyéb _____
- 8) **Mennyire fontos az útvonal hű követése?**
a, pontosan követem a jelzéseket ☐
b, ha nem rövidítés, akkor egy pár vagy pár tíz méterrel arrébb futó ösvény, út használata elfogadható ☐
c, kisebb rövidítés elfogadható számomra (kb. 10% alatt) ☐
d, a lényeg, hogy az ellenőrzőpontokat érintsem ☐
- 9) **A beszélgetést illetően:**
a, általában a gondolataimba merülök, a feladatra koncentrálok, nem beszélgetek ☐
b, szeretek túra közben tartalmasan beszélgetni, akár új embereket is megismerni ☐
c, teljesen változó ☐
- 10) **Általában mennyire fontosak Önnek az alábbi tényezők túrázása során!**

	Nagyon fontos	Fontos	Kevésbé fontos	Nem fontos
Jól jelzett turistaút	☐	☐	☐	☐
Természeti értékek, táj szépsége	☐	☐	☐	☐
Ellenőrzőpontok szolgáltatásai	☐	☐	☐	☐
Jó levegő	☐	☐	☐	☐
Csend, nyugalom	☐	☐	☐	☐
Személygyűjtőhelyek megléte	☐	☐	☐	☐
Időeredmény	☐	☐	☐	☐
Időjárás	☐	☐	☐	☐
Táv	☐	☐	☐	☐
Szintemelkedés	☐	☐	☐	☐
Díjazás	☐	☐	☐	☐
Megközelíthetőség	☐	☐	☐	☐

Erre a rendezvényre vonatkozó kérdések:

11) Miért választotta ezt a túrát? (több válasz is megjelölhető)

- a, közel van lakóhelyemhez ☐
b, szeretem a Visegrádi-hegységet ☐
c, itt vannak a legjobb útvonalak ☐
d, kihívás miatt ☐
e, egyéb _____

12) Milyen közlekedési eszközzel érkezett?

- a, személyautó ☐ d, ezek kombinációja ☐
b, autóbusz ☐ e, egyéb _____
c, vonat ☐

13) Milyen távon indult ezen a rendezvényen? _____

14) Milyen öltözetben és felszereléssel teljesítette ezt a túrát? (több válasz is megjelölhető)

- a, katonai öltözet és felszerelés ☐ f, turistatérkép ☐
b, sportruházat ☐ g, tájoló ☐
c, túrabakancs/túracipő ☐ h, hátizsák ☐
d, sportcipő ☐ i, egyéb _____
e, GPS ☐

15) Honnan szerezte ismereteit a túráról?

- a, Interneten keresztül ☐ d, plakát, szórólap ☐
b, barátok útján ☐ e, egyéb _____
c, újság, magazin ☐

16) Tervezi-e, hogy jövőre újra részt vesz ezen a túrán?

- a, igen ☐ b, még nem gondolkodtam ezen ☐ c, nem ☐

17) Mennyire elégedett az alábbi szolgáltatásokkal a túraútvonal mentén ezen a rendezvényen?

	Elégedett	Részből elégedett	Elégedetlen
Jól jelzett útvonal	☐	☐	☐
Ellenőrzőpontok szolgáltatásai	☐	☐	☐
Természeti értékek, táj szépsége	☐	☐	☐
Jó levegő	☐	☐	☐
Szemétgyűjtőhelyek megléte	☐	☐	☐
Csend, nyugalom	☐	☐	☐
Időjárás	☐	☐	☐
Időeredmény	☐	☐	☐
Táv	☐	☐	☐
Szintemelkedés	☐	☐	☐
Díjazás	☐	☐	☐

Személyes adatok:

Kitöltő neve	Nő ☐	Férfi ☐				
Életkora	14 alatt ☐	15-19 ☐	20-24 ☐	25-29 ☐	30-34 ☐	35-39 ☐
	40-44 ☐	45-49 ☐	50-54 ☐	55-59 ☐	60-64 ☐	65- fölött ☐
Lakhelye (település neve): _____						
Legmagasabb iskolai végzettsége:						
felsőfokú végzettség: ☐			érettségi: ☐			
szakmunkás: ☐			8 általános: ☐			
Foglalkozása:						
tanuló: ☐			nyugdíjas: ☐			
vezető beosztású: ☐			alkalmazott: ☐			
legénységi beosztású katona: ☐			honvéd altiszt: ☐			
honvéd tiszt: ☐			egyéb _____			
Jövedelme:						
jóval átlag alatti: ☐			kis mértékben átlag alatti: ☐			
átlagos: ☐			kis mértékben átlag feletti: ☐			
jóval átlag feletti: ☐			nem válaszol: ☐			

Függelék

Speciális hivatásom és a témában tanúsított érdeklődésem miatt a teljesítménytúrák adottságait és a teljesítménytúrázók attitűd vizsgálatát teljesen önálló résztémában, az eddig még feldolgozatlan katonai teljesítménytúrák körében vizsgáltam meg. Ehhez az alábbi módszereket és eszközöket használtam:

Térinformatikai szoftver alkalmazásával elemeztem a vizsgált túraútvonalakat. A morfometriai paramétereket az ArcGIS 9.3 szoftver moduljaival önállóan dolgoztam fel. Az Internetről letöltött ingyenes GIS adatok – vonalas (közút, vasút, vízfolyás), pont (település), és felület (megye, kistérség, kistáj) alakzatok – mellett shape fájlokat készítettem a természetjáró információk (ellenőrzőpontok, jelzések stb.) ábrázolására. Alaptérképet a Pilis-Visegrádi-hegység georeferált turistatérképének bedigitalizálásával készítettem. A terepelemzésekhez szabadon letölthető SRTM3 digitális domborzatmodellt használtam, melyet az ArcGIS 9.3 szoftver 3D Analyst modullal dolgoztam fel, szintvonalakat generálva, lejtőkitettség és -kategória értékeket számítottam.

Kérdőíves módszerrel vizsgáltam a személyes motivációkat, értékeltem az egyéni és a résztvevők csoportjellemzőit. Kérdőívemet a témavezetőm korábbi TDK dolgozatai alapján állítottam össze. A Honvéd túráról személyesen, a Bocskai Portyáról kérdezőbiztosok segítségével, a Hősök Vére túráról internetes kérdőív révén szereztem adatokat, ezek feldolgozásához Ms Office 2007 Excel táblázatkezelő szoftvert használtam.

A Honvéd emlék- és teljesítménytúrán 253 fő indult, akik közül 185 főt kérdeztem meg (az összes induló 73%-a). A Hősök Vére emlék- és teljesítménytúrán 505 fő indult, akik közül 141 főt sikerült megkérdezni (28%). A Bocskai Portya esetében csak később, a Katona Suli program diákjainak egy részét, az őket kísérő oktatókat, illetve a rendező alakulat néhány katonáját tudtam bevonni a felmérésbe, ezért válaszaikat külön értékeltem. A teljesítménytúrák szervezésével kapcsolatban interjút készítettem a főszervezőkkel.

Dolgozatom jelentőségét adja, hogy katonai szervezésű teljesítménytúrákat, ezek természetföldrajzi és társadalmi csoportjellemzőit eddig még nem vizsgálták. A térinformatikai elemzések a természetföldrajzban használatos módszerek, de a természetjárás nehézségét bemutató kiértékelése ilyen módon még nem történt meg, a témavezetőm által koordinált dolgozatokhoz képest továbbgondolt eljárás.

A felmérésem eredményei, következtetései illeszkednek az aktív sportturizmus kutatásába, s továbbfejlesztve alkalmasak az újabb kutatások és döntés előkészítő webes alkalmazások részfolyamatainak előkészítésére.